

**Stručna komisija za izradu Strategije razvoja sporta na području
Zeničko-dobojskog kantona za period 2020-2024. godina**

Marinko Tokić, predstavnik Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, predsjednik

Alen Skejić, predstavnik Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, član

Amir Muminović, predstavnik Saveza društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona, član

Irfan Suljaković, predstavnik Društva pedagoga fizičke kulture Maglaj, član

Mirela Abdukić, predstavnica Društva pedagoga fizičke kulture Breza, članica

Suad Hasanić, predstavnik Društva pedagoga fizičke kulture Tešanj, član

Irfan Hasagić, predstavnik Društva pedagoga fizičke kulture Kakanj, član

Josip Klarić, predstavnik Udruge pedagoga tjelesne i zdravstvene kulture, član

Damir Hukić, predstavnik Društva pedagoga fizičke kulture Zenica, član

Aleksa Stanković, predstavnik Univerzitetskog sportskog saveza, član

Muamer Čičak, predstavnik osoba s invaliditetom i predstavnik Sportskog saveza ZDK, član

Šemso Ormanović, znanstveni radnik iz oblasti sporta, član

Arnel Kalušić, sportski djelatnik, član

Lektura:

Dženedina Mušanović, profesorica bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti

SADRŽAJ

SADRŽAJ	- 2 -
UVOD	- 3 -
1. METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE	- 6 -
2. STANJE SPORTA U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU	- 7 -
2.1. Takmičarski sport	- 7 -
2.1.1. Zakonski okvir takmičarskog sporta	- 8 -
2.1.2. Takmičarski sportski klubovi	- 10 -
2.2. Rekreativni sport	- 19 -
2.3. Sport u sistemu obrazovanja	- 26 -
2.3.1. Sport u predškolskom odgoju	- 27 -
2.3.2. Sport u osnovnim i srednjim školama	- 29 -
2.3.3. Sport na Univerzitetu u Zenici	- 39 -
2.4. Sport osoba s invaliditetom	- 43 -
2.4.1. Sport i rekreacija osoba s invaliditetom	- 43 -
2.4.2. Uporište sporta osoba s invaliditetom u strategijama EU	- 44 -
2.4.3. Stanje na području Zeničko-dobojskog kantona	- 45 -
2.5. Sportski objekti	- 50 -
2.5.1. Vrste sportskih objekata	- 50 -
2.5.2. Zakonsko uporište	- 50 -
2.5.3. Opis stanja sportskih objekata	- 51 -
2.5.4. Prirodni potencijali	- 52 -
2.5.5. Privatni sportski objekti	- 53 -
2.6. Stručni kadrovi u sportu	- 58 -
2.6.1. Sportski menadžment	- 59 -
2.6.2. Treneri	- 60 -
2.7. Medicina i doping u sportu	- 63 -
3. PRAVNI AKTI I FINANSIRANJE U SPORTU	- 65 -
3.1. Pravni akti u sportu	- 65 -
3.2. Finansiranje u sportu	- 71 -
4. OPĆI I POSEBNI CILJEVI STRATEGIJE	- 77 -
4.1. Opći ciljevi	- 77 -
4.2. Finansiranje u sportu	- 78 -
5. MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE	81
6. AKCIONI PLAN	82
7. IZVORI I LITERATURA	96

UVOD

U modernom društvu sport zauzima važno mjesto i igra bitnu, neprocjenjivu ulogu u životima ljudi. Kvalitetne aktivnosti u slobodnom vremenu i briga za zdravlje sastavni su element zdravog i uspješnog životnog stila od rane mladosti do zrelosti i starosti.

Bogatstvo mogućnosti aktivnog i kreativnog života važan je dio svakog temeljito i dobro planiranog vrhunskog sportskog dostignuća, ali isto tako omogućava svakom pojedincu da potvrdi svoje potencijale i znanje, te dobije satisfakciju za uložene napore i odricanja uz istovremeno ostvarenje svih životnih aspiracija.

Sport ima mnoge oblike od kojih svaki zaslužuje dobiti šansu za vlastiti razvoj. Jasna spoznaja važnosti omladinskog sporta, sportske rekreacije, vrhunskog sporta i jednak tretman različitih udruga, klubova, njihovih saveza, sportskih instituta, škola i privatnih institucija otvaraju mogućnosti za realizaciju dobrih zamisli u sportu koje su stručno prihvatljive i koje podržavaju najprije pojedinci i grupe, a potom djelimično i država. Svakako, sve ovo moguće je samo ako se uvažavaju posebne okolnosti i tradicije, dobri programi, stalna modernizacija i konstrukcija novih objekata, te stalna briga za stručni kadar, adekvatna podrška javnosti i dobri odnosi među sportistima.

Uočavajući značaj sporta, svaka društvena zajednica pokušava stvarati uslove za bavljenje sportom i za njegovo unapređenje. Iz razlika u karakteru i načinu društveno-političkog organizovanja, te različitih materijalnih preduslova proizilaze i različiti odnosi državnih zajednica prema sportu. Stanje, pozicija i razvoj sporta u nekoj lokalnoj, odnosno regionalnoj zajednici usko su povezani s općim stanjem u državi, društvu, politici i ekonomiji. Tako je i stanje u sportu na području Zeničko-dobojskog kantona opterećeno manje-više istim problemima s kojima se susreće sport na nivou FBiH i na nivou BiH.

Među tim problemima pitanje finansiranja ili općenito loša materijalna strana sporta zasjenjuje sve ostale probleme. Imajući ovo u vidu, može se reći da izrada *Strategije razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona* (u daljem tekstu Strategija), čija je obaveza proizašla iz Zakona o sportu Bosne i Hercegovine, dolazi u izrazito nepovoljnim okolnostima.

Strategija je prikaz trenutne pozicije, te prepoznavanje prilika za njeno poboljšanje, kao i prikaz ciljeva i načina kako da se učini pomak do nove bolje pozicije.

Zakonom o sportu Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 06/17) svrha izrade Strategije definisana je kao ostvarivanje javnog interesa i

ciljeva u sportu na taj način što se Strategijom utvrđuju osnovna polazišta i pravci razvoja, sadržaj i obim sportskih djelatnosti koji se sufinansiraju iz Proračuna Zeničko-dobojskog kantona, razvojni i stručni zadaci u sportu, okvirni kriteriji za vrednovanje programa i njihovog finansiranja, nositelji razvoja i mjere kontrole njegove realizacije.

Strategija je nastavak prethodne Strategije razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2013-2017. godina, te je pripremljena u skladu sa Zakonom o sportu u Bosni Hercegovini, Zakonom o sportu Zeničko-dobojskog kantona, Strategijom razvoja sporta u BiH i Bijelom knjigom o sportu Evropske komisije. U pripremnim raspravama i konsultacijama o načinima kojima se želi unaprijediti stanje sporta korištena su vlastita iskustva samih autora koji su i sami bili aktivno uključeni u sportske aktivnosti na razne načine. Korištena su i iskustva drugih sportskih radnika s kojima su autori sarađivali, kako sa područja Zeničko-dobojskog, tako i sa drugih područja BiH, te iskustva sportskih stručnjaka sa fakulteta za sport iz Sarajeva i Tuzle.

Temeljem analize stanja u sportu na području Zeničko-dobojskog kantona, a uzimajući u obzir činjenicu da je osnovna baza za kvalitetan takmičarski i vrhunski sport zdrav i dobro razvijen sport za mlade, Strategija sugerise da jedno od osnovnih polazišta i prioriternih pravaca razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona treba biti unapređenje i razvoj sporta za mlade, koji uključuje razvoj i popularizaciju sporta u porodici, školsko sportsko obrazovanje u sklopu redovne nastave, te vannastavne sportske aktivnosti učenika i studenata.

Osnovni uslov za provođenje aktivnosti iz oblasti sporta, sportskog obrazovanja i sportske rekreacije jeste postojanje dovoljnog broja sportskih objekata koji zadovoljavaju propisane uslove (u pogledu dimenzija i sigurnosti, sanitarno-higijenske, protupožarne, instalaciono-tehničke i dr). Stoga je planiranje i sistemsko ulaganje u obnavljanje i izgradnju sportske infrastrukture sljedeći prioritet Strategije razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona.

Zapaženi, vrhunski sportski rezultati kao i uzorno ponašanje sportista ne samo da imaju značaj dobre reprezentacije u svijetu, već predstavljaju i pozitivan primjer mladima, promovišući rad, upornost, borbenost i poštenje. To su vrijednosti čiji razvoj treba poticati i njegovati u društvu. Njegovanjem tih vrijednosti sport dobija ne samo takmičarski, reprezentativni i zdravstveni značaj u društvu, već i širu odgojnu i razvojnu ulogu. Dakle, jedan od prioriteta Strategije jeste i unapređenje kvalitete takmičarskog sporta i podrška pojedincima i grupama za postizanje vrhunskih sportskih rezultata.

Prema Zakonu o sportu Zeničko-dobojskog kantona javni interes u sportu obuhvata sportske aktivnosti kojima se postiže unapređenje zdravlja građana, posebno djece i omladine i osoba sa tjelesnim invaliditetom, te je stoga opredjeljenje Strategije da rekreativno bavljenje sportom bude općeprihvaćeni i poželjni model društvenog ponašanja. To, praktično, znači stvaranje uslova, poticanje i podršku za sportske aktivnosti koje uključuju sve segmente stanovništva, kako bi u sportu našli preventivu za zdravstvene probleme, socijalnu komponentu razvoja, kao i kvalitetan način trošenja slobodnog vremena.

Mogli bismo reći da je misija Strategije dati jasne strateške pravce za dalje djelovanje u sportu Zeničko-dobojskog kantona, preciznije utvrditi sisteme i mehanizme koji će osigurati uspostavljanje i održavanje vrhunskog sporta, sporta za sve i školskog sporta, te promovisati principe vrijednosti u sportu, pritom osiguravajući kontinuirano školovanje, odgovarajuću infrastrukturu i redovna takmičenja.

Budući da protivrječnosti u oblasti sporta dijele sudbinu društva, sam pristup Strategije rješavanju problema u sportu i traženje optimalnih rješenja valja shvatiti kao poticaj u kojem nijedna postavka ne predstavlja kraj naših nastojanja i borbe za poboljšanje stanja. Također, i zbog pozicije sporta u kontekstu složenog ustrojstva BiH i stanja u kojem se sport nalazi, naročito s obzirom na nepovoljne trendove u pogledu mogućnosti povećanja proračunskih ulaganja, možda će strateška opredjeljenja za koja će biti potrebna znatnija finansijska sredstva nametnuti izvjesna prilagođavanja ili drugačija rješenja.

1. METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE

Za analiziranje i utvrđivanje stanja u oblasti sporta prilikom izrade Strategije korištene su sljedeće metode i tehnike:

- analiza sadržaja,
- anketa, intervju i
- SWOT analize

Navedene metode i tehnike istraživanja imaju za cilj korektno utvrđivanje stanja u oblasti sporta na području Zeničko-dobojskog kantona, a analiza dobijene građe ukazat će do kojeg stepena se došlo u implementaciji Zakona o sportu i Strategije razvoja sporta u BiH, te šta je potrebno u narednom periodu poduzeti kako bi se otklonili eventualni nedostaci i formulisali osnovni pravci djelovanja sa ciljem da se u skladu sa mogućnostima implementiraju međunarodni i domaći dokumenti koji se odnose na oblast sporta.

Koristeći metodu analize sadržaja, Stručna komisija za pripremu Strategije ostvarila je uvid u dokumente koji su usvojeni od strane Skupštine Kantona, a koji se direktno i indirektno bave problematikom sporta u Zeničko-dobojskom kantonu: Strategiju razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2013-2017. godina, te Strategiju omladinske politike na području Zeničko-dobojskog kantonu 2018-2022. Također, za potrebe formulisanja prijedloga u Strategiji su analizirani sadržaji domaćih i stranih pravnih dokumenata koji tretiraju problematiku sporta.

Tokom 2020. godine prikupljeni su podaci od 240 sportskih klubova i asocijacija, koji pokazuju broj sportista, broj stručnih radnika u sportu, zastupljenost žena u sportu, starosnu strukturu, te sportske objekte. Također, pomoću anketa i intervju ostvaren je uvid u problematiku sporta osoba s invaliditetom i sportskih aktivnosti mladih sa teškoćama u razvoju. Za potrebe Strategije osigurani su i podaci o problematici prostora namijenjenog za izvođenje nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja. U Strategiji su izneseni i podaci vezani za finansiranje sporta.

2. STANJE SPORTA U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU

2.1. Takmičarski sport

Takmičarski sport je šansa za sportska dostignuća i bitan je kao prioritet Strategiji. Sportski rezultati, kao i vrhunski sportisti, predstavljaju uzore mladima, promovišući rad, upornost, borbenost i poštenje. Sport u tom smislu obuhvata pored takmičarskog, reprezentativnog, zdravstvenog i odgojno-razvojni značaj. Rezultati u sportu u našem kantonu su proizvod entuzijazma, talenta i napora pojedinaca (trenera i takmičara), nesistemske podrške lokalnih zajednica, sponzora i porodice, što umnogome ostavlja prostor za razne vanjske utjecaje. U Kantonu takmičarski sport čine isključivo sportske organizacije registrovane kao sportski klubovi u sklopu granskih saveza, dok ostale sportske organizacije svoje aktivnosti i djelatnosti provode u okviru svojih matičnih organizacija. Formiranje sportskih udruga je jednostavno kao i stjecanje statusa člana klubova u granskom savezu i uvrštavanje u sistem takmičenja. Da bi klub postao član saveza nije uslovljen ispunjavanjem odgovarajućih standarda (stručnog kadra, prostornih uslova, opreme i finansijskog poslovanja). Uslovi za učlanjenje u savez su formalizovani kroz rješenje o registraciji udruge, pristupnicu i uplatu kotizacije. Prilično jednostavan način osnivanja sportskih klubova i učlanjivanja u sportske saveze uz interes pojedinaca ili manjih grupa osigurao je ambijent za masovno nastajanje klubova, pa čak i u sportovima za koje nemaju kompetencije. Sve činjenice ukazuju da se povećava broj klubova, a smanjuje broj kvalitetnih sportista kroz selekciju u pojedinim sportskim granama. Smanjuje se konkurencija u klubovima, a povećava se broj klubova, što onemogućava kvalitetnu selekciju mladih sportista koja je prvi korak na putu do ostvarenja vrhunskog sportskog rezultata. Ovo se posebno odnosi na lokalne zajednice gdje imamo veliki broj klubova u jednom sportu, a mali broj kvalitetnih selekcija. Rezultati izvan okvira Kantona su skromni i sporadični upravo zbog slabe konkurencije u klubovima. Granski savezi kao nositelji organizacijskih aktivnosti (takmičenja) zbog nestabilne finansijske situacije nisu u mogućnosti bez naplaćivanja kotizacija i registracija osigurati osnovne uslove za rad, te ovise od klubova.

Ovaj dugogodišnji pristup je doveo do situacije da službene lige na nivou Kantona u mlađim uzrasnim kategorijama imaju oblik nekadašnjih školskih takmičenja koja su se bazirala na što većem broju ekipa i takmičara uz evidentan nedostatak kvalitete. Veliki problem razvoja takmičarskog sporta predstavljaju i neslužbena takmičenja (turniri) koji imaju revijalni

karakter, te rezultati na istim zadovoljavaju interese pojedinaca i manjih grupa. Zasnivaju se na bazi druženja i zabave, dok je razvoj sportskih vještina u drugom planu.

2.1.1. Zakonski okvir takmičarskog sporta

S obzirom na velike probleme i preklapanja u nadležnostima kad je u pitanju funkcionisanje takmičarskog sporta, Zakon o sportu Bosne i Hercegovine (članci 16,17,18, 19. i 20.) i Zakon o sportu Zeničko-dobojskog kantona (članci 7, 8, 9, 9a i 9b) jasno definišu nositelje sportskih aktivnosti koji direktno proizvode rezultat u sportu, bez obzira na to da li je riječ o sportskim klubovima (profesionalnim ili amaterskim), savezima u određenom sportu ili sportskim društvima. Takmičarski sport obuhvata sportske klubove koji se udružuju u saveze na svim nivoima, te u skladu sa zakonom predstavljaju institucije koje su odgovorne za sisteme takmičenja u kojem participiraju sportski klubovi na različitim nivoima i uzrasnim kategorijama, a iz čega proizilaze rezultati na temelju kojih se vrednuje nivo takmičarskog sporta.

Zakon o sportu Bosne i Hercegovine

Član 16. definiše pravne osobe u oblasti sporta, a u smislu ovog Zakona to su: sportski klub (amaterski i profesionalni), sportsko društvo, sportski savez u određenom sportu, sportski klub osoba s invaliditetom (amaterski i profesionalni), sportsko društvo osoba s invaliditetom, sportski savez invalidnih osoba u određenom sportu, Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine, Paraolimpijski komitet Bosne i Hercegovine, ustanove i institucije u oblasti sporta.

Član 17. (Sportski klub) Osnovni oblik organizovanja u sportu je sportski klub. Klub može obavljati sportsku aktivnost amaterski i profesionalno.

Član 18. (Amaterski sportski klub) (1) Amaterski sportski klub je dobrovoljna nevladina neprofitna organizacija koja se organizuje kao udruga građana za obavljanje sportske djelatnosti u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine, zakonima o udruženjima i fondacijama entiteta, ovim Zakonom, zakonima o sportu entiteta i propisima iz oblasti sporta na odgovarajućem nivou administrativnog organizovanja.

Član 19. (Način osnivanja amaterskog sportskog kluba) (1) Amaterski sportski klub osniva se osnivačkim aktom. (2) Amaterski sportski klub mogu osnovati domaće pravne i fizičke

osobe. (3) Amaterski sportski klub iz stava (1) ovog člana mogu osnovati najmanje tri fizičke osobe ili pravna osoba.

Član 20. (Profesionalni sportski klub) (1) Profesionalni sportski klub osniva se kao gospodarsko društvo, odnosno preduzeće s ciljem obavljanja sportske djelatnosti. (2) Profesionalni sportski klub osniva se i registruje kao poslovni subjekt kod nadležnog suda u skladu s Okvirnim zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 42/04) i odgovarajućim entitetskim zakonima kojima se uređuje osnivanje poslovnih subjekata, ovim Zakonom i zakonima o sportu entiteta i drugih nivoa administrativnog organizovanja, kao i statutima sportskih saveza.

Zakon o sportu Zeničko-dobojskog kantona

Član 7. Sportska djelatnost može se obavljati kao profitabilna ili neprofitabilna djelatnost ili samostalnim radom.

Član 8. Sportske organizacije se mogu utemeljivati kao udruge građana, gospodarska društva i ustanove.

Član 9. 1) Sportski klub je temeljna organizacija jedne sportske discipline koja se utemeljuje kao udruga građana ili gospodarsko društvo. Sportsko društvo je organizacija u sportu koja obuhvata različite takmičarske ili rekreativne sportske discipline. 2) Sportski savez određene sportske discipline je udruga više sportskih organizacija u okviru određene sportske discipline sa određenog teritorija, a sportski savez je udruga sportskih organizacija iz različitih sportskih disciplina i sa određenog teritorija.

Član 9a. 1) Amaterski sportski klub je dobrovoljna, nevladina, neprofitna organizacija koja se organizuje kao udruga građana za obavljanje sportske djelatnosti u skladu sa Zakonom o udrugama i fondacijama Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 32/01, 42/03 i 63/08), Zakonom o udrugama i fondacijama Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ broj 45/02), Zakonom o sportu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 27/08 i 102/09), ovim Zakonom i drugim važećim zakonima i propisima kojima se uređuje rad udruge u sportu.

Član 9b.1) Profesionalni sportski klub osniva se kao gospodarsko društvo, odnosno preduzeće s ciljem obavljanja sportske djelatnosti.

2) Profesionalni sportski klub osniva se i registruje kao poslovni subjekt kod mjerodavnog suda u skladu sa Okvirnim zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini

(„Službeni glasnik BiH“, broj 42/04), Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 27/05, 68/05, i 43/09), Zakonom o sportu u Bosni i Hercegovini, ovim Zakonom, kao i statutima sportskih saveza.

2.1.2. Takmičarski sportski klubovi

Cilj svakog sportskog kluba jeste ostvarenje što kvalitetnijeg rezultata, kako u pojedinačnim, tako i u kolektivnim sportovima. Kad je u pitanju Zeničko-dobojski kanton i lokalne zajednice koje ga čine, nema jasno definisanih prednosti za one sportske klubove koji ostvaruju kvalitetne takmičarske rezultate. Na nivou kantona, kao i lokalnih zajednica, nema kategorizacije klubova na osnovu koje bi klubovi za postignute rezultate mogli ostvariti svoja prava. Ujedno, nema niti unaprijed propisanih kriterija koji bi mogli biti motiv za ostvarenje vrhunskog rezultata.

Raspodjela proračunskih sredstava je organizovana na bazi javnih poziva (grantova) u skladu sa Zakonom o sportu Zeničko-dobojskog kantona na nivou kantona (Član 45.) i lokalne zajednice (Član 46.). S ciljem utvrđivanja kriterija i Programa za korištenje proračunskih sredstava namijenjenih za sport na nivou Kantona, ministar imenuje komisiju sastavljenu od predstavnika pojedinih sportskih disciplina i jednog predstavnika ministarstva. Komisija sačinjava Prijedlog kriterija i Program za korištenje proračunskih sredstava namijenjenih za sport u proračunu kantona kojeg u skladu sa Zakonom o izvršenju proračuna Kantona zaključkom usvaja Vlada Kantona.

S ciljem utvrđivanja kriterija i Programa za korištenje proračunskih sredstava namijenjenih za sport na nivou općine (Član 47.), načelnik imenuje komisiju sastavljenu od predstavnika pojedinih sportskih disciplina i jednog predstavnika općinske službe nadležne za sport. Komisija sačinjava Prijedlog kriterija i Program za korištenje proračunskih sredstava namijenjenih za sport u proračunu općine, kojeg zaključkom usvaja načelnik općine.

Pregled (analiza) stanja u posljednje tri godine

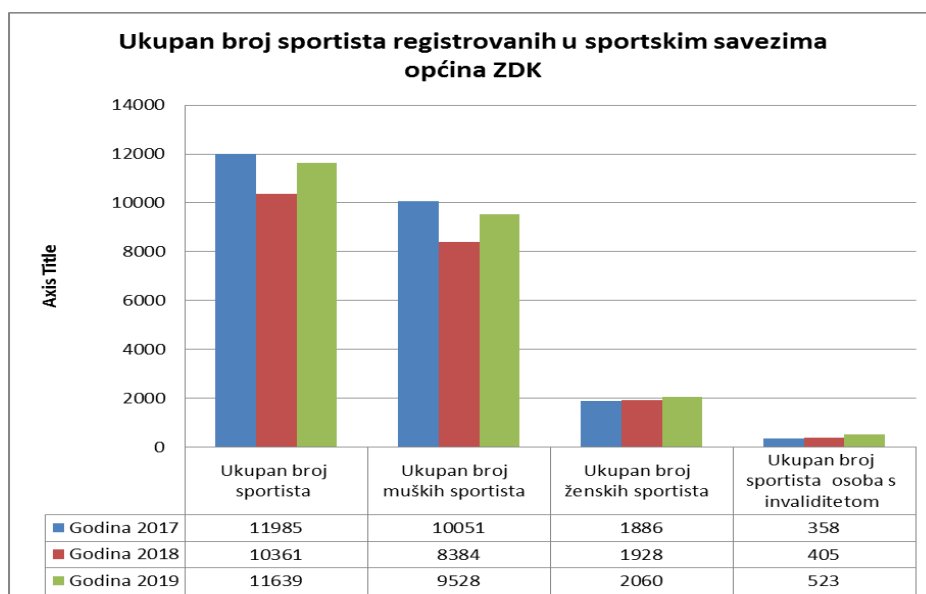
U analizi rezultata uzeti su podaci pristigli od sportskih saveza i klubova koji djeluju na području Zeničko-dobojskog kantona, a koji su dostavili tražene podatke.

- Breza – Sportski savez općine Breza
- Breza –SSRI Breza
- Breza –UPTOS Breza
- Općina Breza
- Kakanj –Sportski savez općine Kakanj
- Karate savez ZDK
- Nogometni savez ZDK
- Općina Doboju-Jug
- Općina Vareš
- Vareš –SSRI općine Vareš
- Tešanj –Sportski savez općine Tešanj
- Tešanj –SSRI Tešanj
- Visoko –Sportski savez Grada Visoko
- Zavidovići –SSRI Zavidovići
- Žepče –Sportski savez općine Žepče
- Grad Zenica

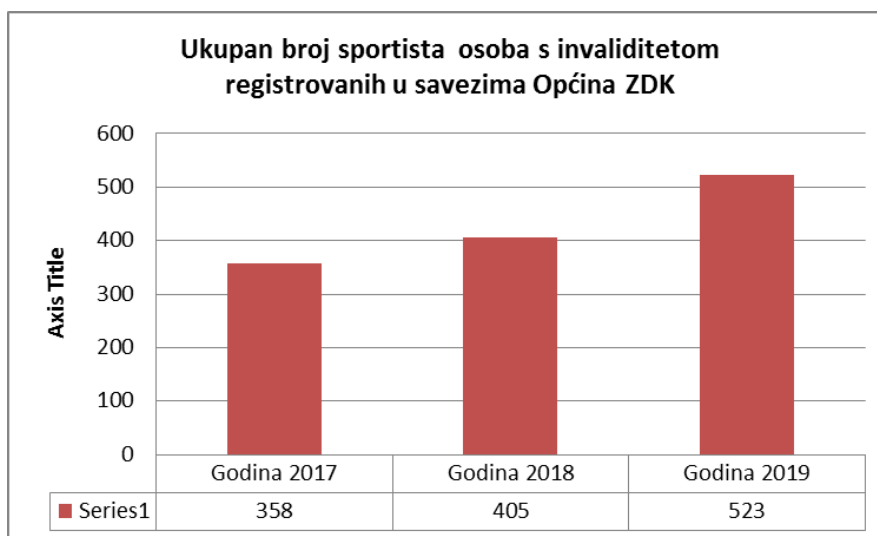
1. Tabelarni prikaz broja klubova po sportovima u posljednje tri godine

	Godina 2017.	Godina 2018.	Godina 2019.	Rang takmičenja
Nogomet	31	31	29	Oml.liga; ŽNL, MNL; Kan.liga, FBIH-I liga, FBIH-II liga, Prem.liga;
Košarka	8	8	8	A1, A2, RŽL, LM KS, LM ZDK, L12BIH
Odbojka	6	6	6	PL BIH, SL FBIH, I L FBIH, II L FBIH;
Rukomet	4	4	4	PL BIH, I L BIH, SMS, ŽL FBIH;
Mali nogomet	2	2	4	Prva liga FBiH
Tenis	1	1	1	A, B, C;
Stolni tenis	2	2	2	BiH
Plivanje				BiH
Atletika	1	1	1	BiH
Gimnastika	2	2	2	BiH
Ritmika gimnastika	2	2	2	BiH
Ples	1	1	1	
Ragbi	1	1	1	RL, PBIH;
Tekwando	6	6	6	BiH
Karate	15	15	15	BiH
Judo	2	2	2	BiH
Boks	1	1	1	BiH
Kickboxing	2	2	2	BiH
Kajak/kanu/rafting	1	1	2	BiH
Streljaštvo	6	7	7	BiH
Biciklizam	3	3	3	BiH
Kuglanje	2	2	2	IL FBIH, PL BIH;
Šah	2	2	2	A BIH, P L BIH, II FBIH, KLZDK, IB FBIH, IL HB, II L FBIH;
Ostalo	24	22	23	

2. Grafički prikaz ukupnog broja sportista i sportistkinja registrovanih u sportskim savezima koji djeluju u općinama na prostoru ZDK

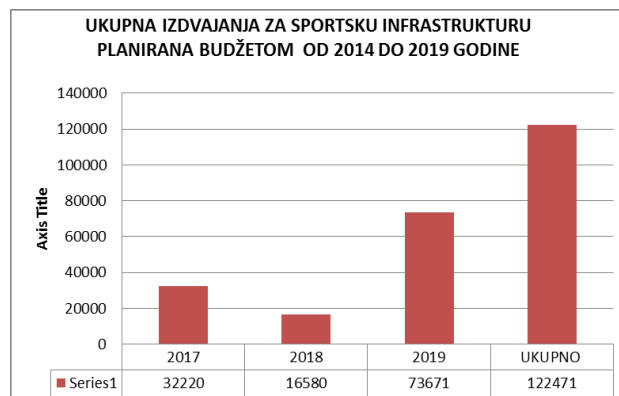
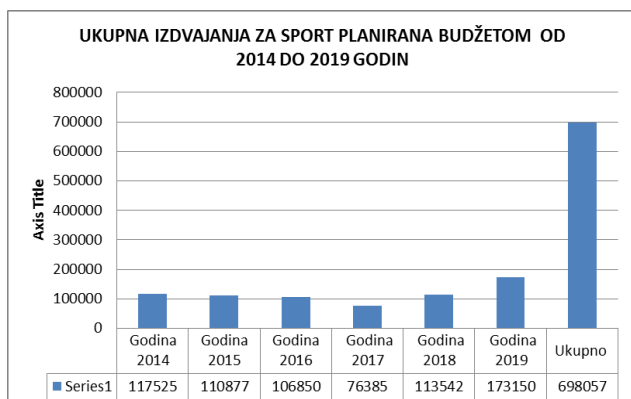

3. Grafički prikaz ukupnog broja sportista osoba s invaliditetom registrovanih u savezima općina ZDK

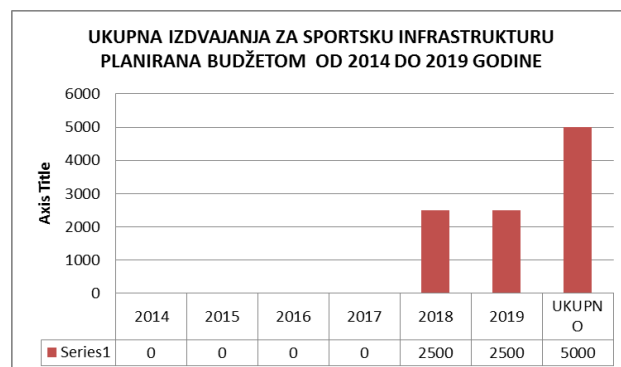
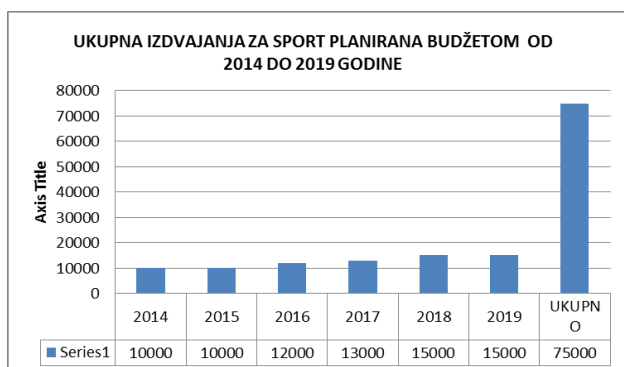

4. Finasijska izdvajanja općina za sport i sportsku infrastrukturu u posljednjih 6 godina

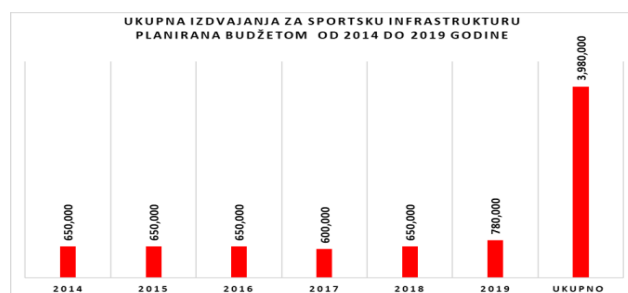
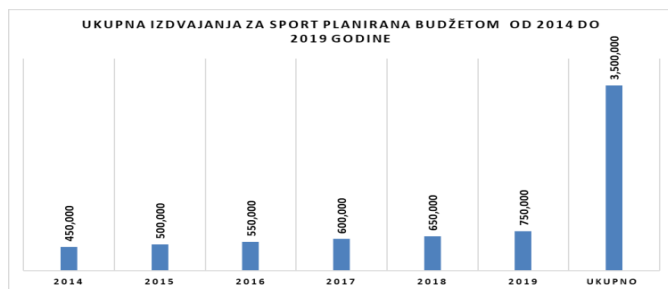
Općina Breza

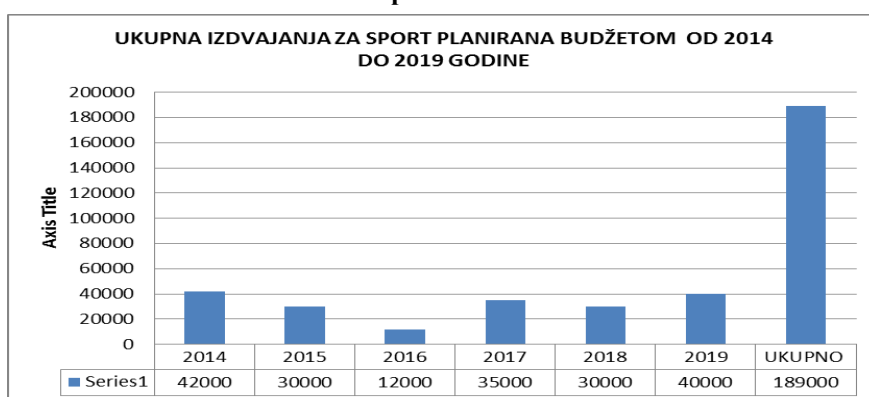
Općina Doboj-Jug

Grad Zenica

Općina Vareš

Kad su u pitanju rezultati takmičarskih klubova, situacija je vrlo loša. Samo nekoliko seniorskih ekipa (timova) nastupa u najvišem rangu takmičenja. Zabrinjavajući podatak jeste da postoji veliki broj seniorskih timova u nižim i zadnjim rangovima, a nemaju ambiciju za prelazak u viši rang. Loši rezultati u timskim sportovima se prenose jednako i na mlađe uzrasne kategorije i te ekipe nisu konkurentne van okvira Kantona. Status stabilnih prvoligaša u timskim sportovima imaju NK „Mladost“ iz Doboja kod Kaknja, KK „Kakanj“ iz Kaknja, OK „Kakanj 78“ iz Kaknja, ŽRK „Krivaja“ iz Zavidovića, KŽK „Čelik-Subor“ iz Zenice, RK „Bosna“ iz Visokog, te STK „Mladost“ iz Zenice (kombinovani model).

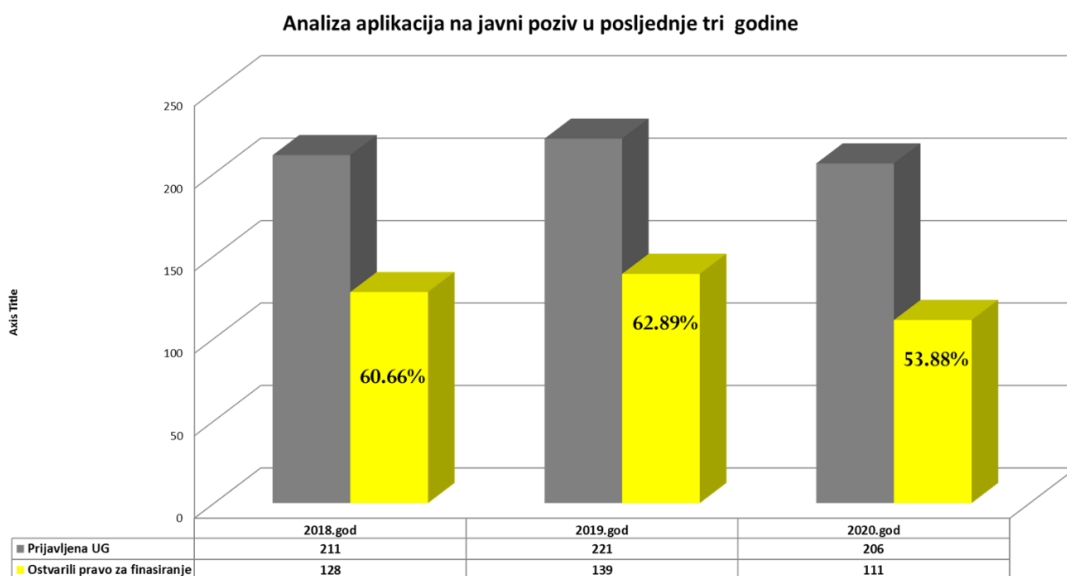
U pojedinačnim sportovima atletika prednjači u vrhunskim rezultatima, gdje takmičari ostvaruju vrhunske međunarodne rezultate. U ostalim pojedinačnim sportovima povremeni rezultati u skijanju, kickboks, karateu i tenisu nisu dovoljni za stvaranje ukupne dobre slike o sportu. Rad u klubovima nije koordiniran, veliki problem su loši stručni kadrovi, te lični interesi koji nadilaze opći cilj bavljenja sportom, a to je postizanje vrhunskog rezultata.

Na osnovu podataka kojima raspolaže resorno Ministarstvo kroz objavljene javne pozive u posljednje tri godine evidentni su administrativni problemi klubova. Mnogobrojni klubovi

prilikom apliciranja na javne pozive budu eliminisani, što u konačnici znači da nisu iskoristili sredstva koja su namijenjena za takmičarske aktivnosti. Samo njihovo funkcionisanje u sklopu kojeg nisu ispunili zakonske uslove pokazuje da i dalje koriste benefite lokalnih zajednica, te neometano koriste raspoloživu infrastrukturu i to sve na štetu klubova koji rade u skladu sa propisima. Radi se neuređenom sistemu koji u konačnici dovodi do trenutnog stanja.

Na području Zeničko-dobojskog kantona stanje prijava na javne pozive Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport u protekle tri godine je sljedeće:

- 1) U 2018. godini prijavilo se 211 udruga koje se bave ovom oblasti. U programu je za navedenu godinu finansirano 128 klubova koji se bave takmičarskim sportom, odnosno 60,66 % od ukupnog broja prijavljenih. Od ovog broja njih 11 su klubovi iz sporta osoba s invaliditetom.
- 2) U 2019. godini prijavila se 221 udruga koja se bavi ovom oblasti. U programu je finansirano za ovu godinu 139 klubova koji se takmiče, odnosno 62,89 % od ukupnog broja prijavljenih. Od ovog broja njih 12 su klubovi iz sporta osoba s invaliditetom.
- 3) U 2020. godini prijavilo se 206 udruga koje se bave ovom oblasti. U programu je finansirano za ovu godinu 111 klubova koji se takmiče, odnosno 53,88 % od ukupnog broja prijavljenih. Od ovog broja njih 12 su klubovi iz sporta osoba s invaliditetom.

Sportski kolektivi koji su ostvarili pravo na finasiranje iz javnog poziva

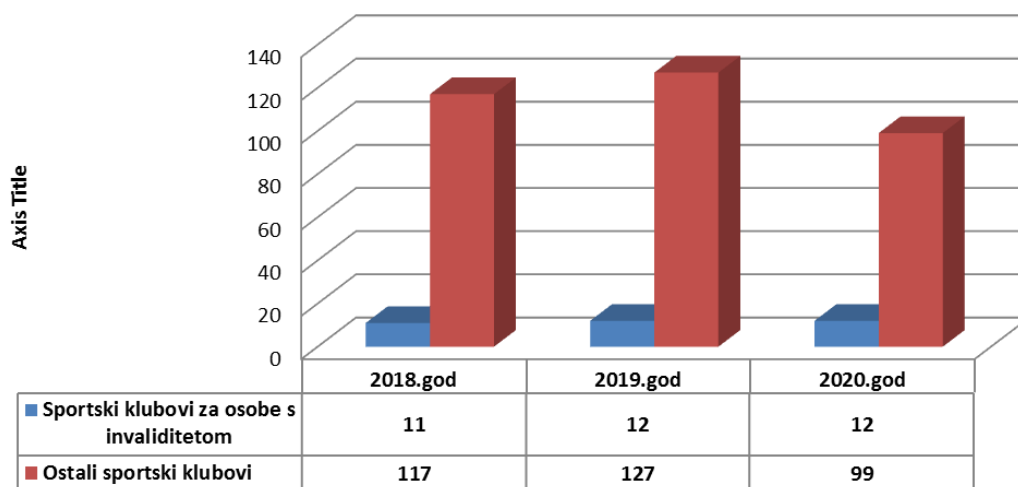

Tabela 1. Broj klubova u ZDK

R. broj	Naziv	posljednje 3 godine		2020
		2018	2019	
1.	Atletika	1	1	2
2.	Nogomet	21	18	14
3.	Mali nogomet / futsal	1	1	1
4.	Košarka	11	15	14
5.	Rukomet	6	7	4
6.	Odbojka	12	11	8
7.	Ragbi	3	2	2
8.	Taekwondo	11	8	5
9.	Tajlandski boks			1
10.	Kickboxing	6	9	4
11.	Karate	18	17	9
12.	Judo	1	2	4
13.	Tenis	4	5	5
14.	Stolni tenis	1	2	2
15.	Kuglanje	2	2	1
16.	Kajak, kanu, rafting	3	4	3
17.	Streljaštvo	2	4	4
18.	Zrakoplovstvo/ Vazduhoplovstvo	11	2	2
19.	Šah	7	7	6

20.	Sportski ribolov	2	3	3
21.	Golf	1	1	1
22.	Gimnastika		1	2
23.	Konjički sport		1	2
24.	Skijanje	1	2	
25.	Boks	1	1	
26.	Sportski plesovi		1	
	Ukupno	117	127	99

Identifikacija problema

Kategorizacija sporta

Kategorizacija klubova (takmičarski sport i razvojni sport) uz izmjene ili dopune kriterija raspodjele finansijskih sredstava za takmičarski sport i razvojni sport. Neophodno je uraditi obavezan model povezanosti saradnje razvojnog sporta i takmičarskog sporta. Takmičarski sport predstavlja rezultatskog reprezentata, dok razvojni sport predstavlja bazu koja je selektovana kroz programe školskog sporta.

Kategorizacija takmičara/sportista

Izraditi pravilnik o kategorizaciji sportista baziran na postignutim vrhunskim rezultatima. *KATEGORIZACIJA može osigurati ambijent izdvajanja klubova koji se bave postizanjem vrhunskih sportskih rezultata, a na isti način osigurati ambijent klubovima koji se bave razvojnim sportom.*

Izrada softverske baze podataka

Izrada softverske baze podataka je bitan segment zbog velikih problema kod ostvarivanja prava od strane sportskih klubova. Klubovi nemaju javne evidencije kad su u pitanju stručni kadrovi, administrativno osoblje, broj članova, kao i uslovi u kojima obavljaju trenažne procese.

Nedostaju podaci o ostvarenim rezultatima i programima takmičarskih aktivnosti. Nema kontrole nad utroškom sredstava, niti prikazivanja prihoda od članarina, sponzora i drugih aktivnosti od kojih se stječu finansijska sredstva.

Izmjene i dopune Zakona o sportu ZDK

Usaglašavanje Zakona o sportu na kantonalnom nivou. Ovo usaglašavanje odnosi se na usaglašavanje članova kantonalnog Zakona o sportu ZDK i državnog zakona, posebno u članicama koji direktno utječu na razvoj takmičarskog sporta. Samo nekoliko ekipa u seniorskoj konkurenciji nastupa u najvišem rangu takmičenja kad su u pitanju kolektivni sportovi (timovi). Rezultati u mlađim uzrasnim kategorijama su također vrlo loši i nemamo neku rezultatsku ulogu na državnom nivou.

Neophodno aktivirati granske saveze u skladu sa zakonom

Granske saveze identifikovati kao nositelje programa razvoja takmičarskog sporta. Nadzirati razvojni sport kroz programe takmičenja i povezati školski – masovni sport sa razvojnim sportom kroz programe školskih takmičenja.

Rezime

U Zeničko-dobojskom kantonu egzistira značajan broj sportskih udruženje. Ono što je zajedničko za sve jest da svoju egzistenciju zasnivaju, u najvećem broju, na sufinasiranju od strane lokalnih zajednica i Kantona. Sva sufinasiranja se odvijaju kroz utvrđene pravilnike bez obzira na nivo i rang takmičenja. Neophodnost kategorizacije jedan je od ključnih segmenata Strategije kako bi se u budućnosti osigurala najadekvatnija i najprihvatljivija raspodjela javnog novca sportskim kolektivima, a koja bi bila zasnovana na stvarnim potrebama istih. Izmjene i dopune Zakona o sportu na nivou Zeničko-dobojskog kantona doprinijet će poboljšanju uslova i rada u sportskim kolektivima. Angažman i aktivizam granskih saveza u skladu sa zakonom staviti u funkciju nositelja programa razvoja sporta i sve to uz izradu neophodne softverske baze podataka koja će omogućiti transparentnost u poslovanju i radu sportskih kolektiva.

2.2. Rekreativni sport

U sklopu izrade Strategije razvoja sporta ZDK pokušali smo dati odgovor koliko građani Zeničko-dobojskog kantona upražnjavaju rekreativno vježbanje, koji su najčešći motivi za rekreativno vježbanje i koji su to razlozi za nebavljenje rekreativnim vježbanjem.

Za potrebe analize izradili smo anketu pod naslovom *Razina sportske aktivnosti građana Zeničko-dobojskog kantona*.

Anketni upitnik sadržavao je 12 elemenata od kojih 4 opisuju sociodemografsku strukturu ispitanika, kao što su: spol, dob, radni status i stepen obrazovanja ispitanika, dok ostalih 8 ispituje nivo sportske aktivnosti.

Ukupan broj ispitanika koji je sudjelovao u istraživanju iznosio je N=118.

1. Spolna struktura

[Više pojedinosti](#)

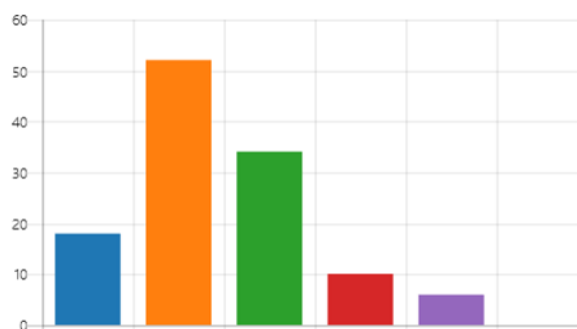
M	48
Ž	70

2. Dobna struktura

[Više pojedinosti](#)

Od 18 do 28 godina	18
Od 29 do 38 godina	52
Od 39 do 48 godina	34
Od 49 do 58 godina	10
Od 59 do 65 godina	6
Preko 66 godina	0

Od ukupnog broja ispitanika (N=118) njih 48 je muškog spola i 70 ženskog spola. U dobnoj strukturi ispitanika, njih 18 je u skupini od 18 do 28 godina starosti, 52 u skupini od 29 do 38 godina starosti, 34 u skupini od 39 do 48 godina starosti, 10 u skupini od 49 do 58 godina starosti, te 6 ispitanika u skupini od 59 do 65 godina starosti. Na osnovu dobijenih rezultata možemo zaključiti da su najviše u istraživanju sudjelovali ispitanici srednje životne dobi, odnosno životne dobi od kasnih dvadesetih do kasnih četrdesetih godina života.

3. Zaposlenje

[Više pojedinosti](#)

Zaposlen	92
Nezaposlen	22
Penzioner	1
Student	5

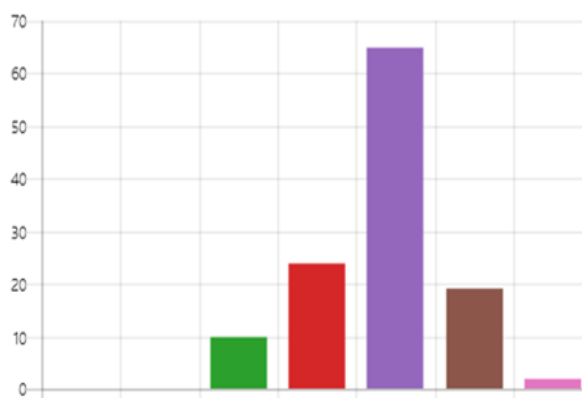

Kada se govori o radnom statusu ispitanika, njih ukupno 92 trenutno je u radnom odnosu, 22 ispitanika su nezapolena, 1 ispitanik je penzioner i 5 ispitanika su studenti.

4. Orazovna struktura

[Više pojedinosti](#)

Bez osnovnog obrazovanja	0
Osnovno obrazovanje	0
Srednja trogodišnja	10
Srednja četverogodišnja škola	24
VSS	65
Magistar	19
Doktor nauka	2

Kada je u pitanju stepen obrazovanja, najveći broj ispitanika se izjasnio da posjeduje visoku stručnu spremu, i to njih 65, dok 24 ispitanika imaju srednju četverogodišnju školu, 19 ispitanika posjeduje magisterij, 10 ispitanika završilo je srednju trogodišnju školu i 2 ispitanika su se izjasnila kao doktori nauke.

5. Koliko često se bavite sportom ili vježbate?

[Više pojedinosti](#)

Nikako	11
Rijetko (1-3 puta mjesečno)	36
Prilično redovno (1-4 puta sed...	67
Redovno (5 i više puta sedmič...	5

6. Koliko često ste uključeni u druge fizičke aktivnosti poput vožnja bicikla, plesanja, kućanski poslovi i slično

[Više pojedinosti](#)

Nikako	2
Rijetko (1-3 puta mjesečno)	38
Prilično redovno (1-4 puta sed...	58
Redovno (5 i više puta sedmič...	21

Na pitanja koja se odnose na vrijeme koje ispitanici provode baveći se sportom, vježbanjem ili nekim drugim oblikom fizičke aktivnosti poput vožnje biciklom, plesanja, kućanskih poslova, najčešće zastupljeni odgovori su: *Prilično redovno (1-4 puta tjedno)*, i to

za peto pitanje 67 takvih odgovora i za šesto pitanje 58 odgovora; te *Rijetko* (1-3 puta mjesečno), za peto pitanje 36 takvih odgovora i za šesto pitanje 38 odgovora.

Ono što je ohrabrujući rezultat jest činjenica da se veoma mali broj ispitanika izjasnio da *Nikako* ne praktikuju bilo kakav vid sportske ili druge fizičke aktivnosti, ali i činjenica da značajan broj ispitanika *Redovno* (5 i više puta tjedno) upražnjava sportske ili druge vidove fizičke aktivnosti.

Rezultati odgovora na ova dva postavljena pitanja sugerišu da naši sugrađani imaju zaista razvijene navike kada je u pitanju bavljenje sportom, vježbanjem ili nekim drugim fizičkim aktivnostima.

7. U posljednjih 7 dana, koliko ste dana pješačili barem 10 minuta u kontinuitetu (odjednom)?

[Više pojedinosti](#)

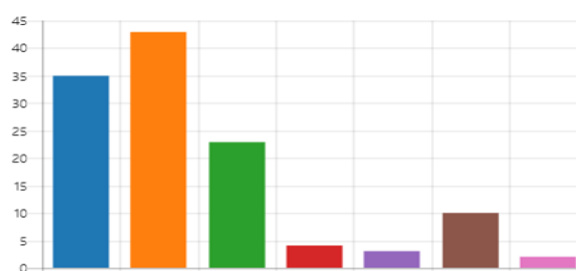
Od 4 do 7 dana	68
Od 1 do 3 dana	47
Niti jedan dan	5

8. U dane kada pješačite, koliko ukupno provedete vremena hodajući?

[Više pojedinosti](#)

30 minuta i manje	35
od 31 do 60 minuta	43
od 61 do 90 minuta	23
Od 91 do 120 minuta	4
Više od 120 minuta	3
Ne znam	10
Nikada ne hodam u kontinuite...	2

Uzimajući u obzir da je pješčenje jedna od najkorisnijih fizičkih aktivnosti za čovjeka, a koja zahtijeva minimalne materijalne i tehničke uslove, zanimalo nas je koliko naši sugrađani provode vremena praktikujuću ovaj vid fizičke aktivnosti.

Inspekcijom rezultata navednih pitanja možemo konstatovati da je izuzetan broj ispitanika vrlo često pješačio više od 10 minuta u posljednjih sedam dana, i to njih ukupno 68 izjasnilo se da su pješačili više od 10 minuta od 4 do 7 dana, i 47 ispitanika izjasnilo se da su u proteklih sedam dana pješačili od 1 do 3 dana u sedmici.

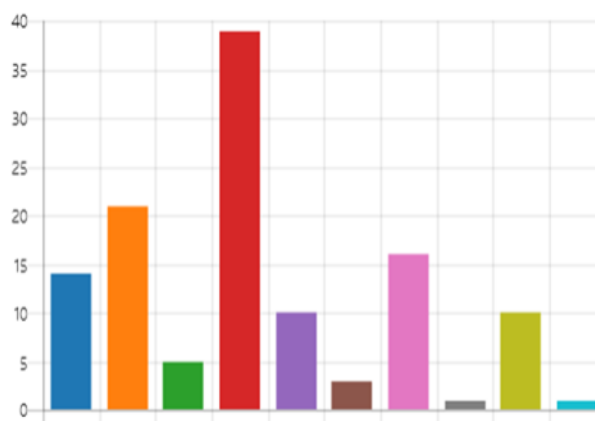
Najveći broj ispitanika (43) izjasnio se da prosječno pješači između 31 i 60 minuta, 35 ispitanika prosječno pješači nešto manje od 30 minuta, 23 ispitanika pješače od 60 do 90 minuta i 7 ispitanika se izjasnilo da pješače od 91 i više minuta. Deset ispitanika nije bilo

sigurno koji je to prosječni vremenski okvir koji provode u pješaćenju i samo dva ispitanika su se izjasnila da se ne kreću često u kontinuitetu više od 10 minuta.

10. Ako se bavite sportskim aktivnostima, gdje to izvodite?

Više pojedinosti

U parku, na otvorenom	14
Kod kuće	21
Na putu od kuće do škole,posl...	5
U zdravstvenom ili fitnes centru	39
U sportskom klubu	10
Na poslu	3
U sportskom centru	16
U školi ili na fakultetu	1
Ostalo	10
Ne znam	1

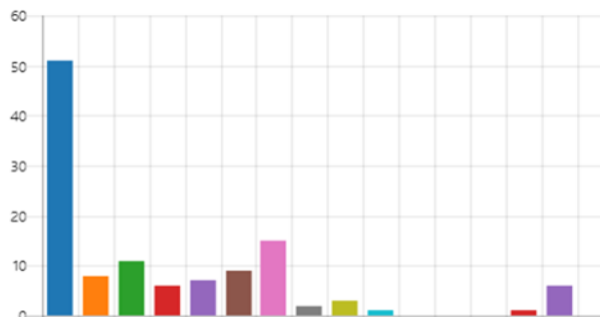

Na pitanje gdje ispitanici najčešće upražnjavaju svoje sportske aktivnosti dobili smo cijelu paletu odgovora. Najveći broj ispitanika, njih 39, izjasnilo se da svoje fizičke aktivnosti izvode u zdravstvenim, odnosno *fitness*-centrima, 21 ispitanik praktikuje vježbanje kod kuće, 16 ispitanika svoje sportske aktivnosti upražnjava u sportskim centrima, 14 ispitanika svoje vježbanje izvodi na otvorenim vježbalištima, u parkovima i slično, dok neki to praktikuju na putu do posla ili škole, na poslu ili u drugim vidovima sportskih objekata i slično.

11. Zašto se bavite sportom?

Više pojedinosti

Poboljšanje zdravlja	51
Poboljšanje kondicije	8
Opuštanje	11
Zabava	6
Poboljšani fizički efekat	7
Kontrola tjelesne težine	9
Poboljšanje fizičkog izgleda	15
Druženje s prijateljima	2
Ublažavanje efekta starenja	3
Podizanje samopoštovanja	1
Razvoj novih vještina	0
Upoznavanje novih ljudi	0
Zbog takmičarskog duha	0
Zbog bolje integracije u društvo	1
Ostalo	6
Ne znam	0

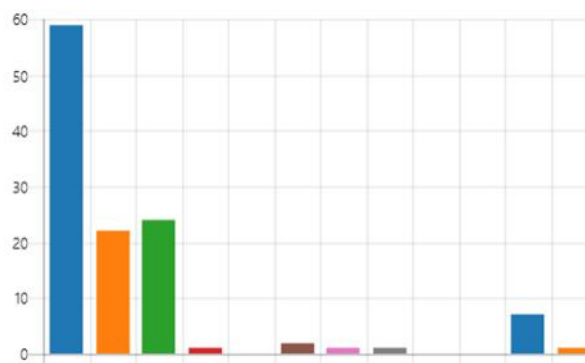

Ono što nas je zanimalo bila je i vrsta motivacije za upražnjavanjem fizičkog vježbanja, odnosno koji su razlozi bavljenja fizičkom aktivnošću. Rezultati nam sugeriraju da najveći postotak ispitanika praktikuje fizičke aktivnosti kako bi unaprijedili svoj zdravstveni status. Od ukupnog broja ispitanika njih 51 izjasnilo se da vježbaju isključivo u svrhu poboljšanja svog zdravlja, 15 ispitanika navelo je da vježbaju radi poboljšanja fizičkog izgleda, 11 ispitanika vježba radi opuštanja, 9 ispitanika na ovaj način želi da kontroliše svoju tjelesnu težinu, 7 ispitanika vježba radi poboljšanja fizičkih performansi, kao i podizanja samopoštovanja, druženja, ublažavanja efekata starosti i ostalo.

12. Koji su glavni razlozi koji vas sprečavaju da se bavite redovno sportom u slobodno vrijeme?

Više pojedinosti

Nedostatak vremena	59
Nedostatak motivacije ili volje	22
Već se bavim sportom	24
Invaliditet ili bolest	1
Preskupo je	0
Rizik od povreda	2
Nedostatak infrastrukture	1
Nedostatak prijatelja za sport	1
Diskriminacija u odnosu na os...	0
Ne volim takmičarske aktivnosti	0
Ostalo	7
Ne znam	1

Na pitanje koji su to remeteći faktori, odnosno koji su to razlozi koji ispitanike sprečavaju da se redovnije bave sportom u slobodno vrijeme, rezultati su pokazali da je najveći razlog nedostatak vremena, što je navelo 59 ispitanika, potom nedostatak motivacije kod 22 ispitanika, dok se 24 ispitanika već bave određenim sportom. Ostali ispitanici su kao moguće razloge naveli sljedeće: rizik od povreda, nedostatak infrastrukture, bolest ili invaliditet i slično.

Rezime

Poput rekreacije, slobodno vrijeme i sportske aktivnosti igraju važnu ulogu u zajednicama. Njihove brojne prednosti uključuju poboljšanje zdravlja i dobrobiti pojedinaca, doprinos osnaživanju pojedinaca i promociju razvoja inkluzije u zajednici. Rekreacija, slobodno vrijeme i sportske aktivnosti mogu uključivati pojedince, male grupe, timove ili cijele zajednice i relevantne su za ljude svih dobnih skupina, sposobnosti i razina vještina. Vrste rekreacije, razonode i sportskih aktivnosti u kojima ljudi sudjeluju uveliko se razlikuju ovisno o lokalnom kontekstu i imaju tendenciju odražavati socijalni sistem i kulturne vrijednosti. Različite grupe ljudi unutar sportske rekreacije imaju različite zahtjeve. Identificiranje ovih grupa i poticanje inkluzije omogućava usmjereni razvoj u određenim područjima unutar sportske rekreacije. Sudjelovanje u rekreaciji, razonodi i sportskim aktivnostima može biti

jedna od rijetkih prilika da se i osobe s invaliditetom uključe u život zajednice izvan svoje uže porodice.

2.3. Sport u sistemu obrazovanja

Niz je različitih istraživanja i dokazanog sveobuhvatnog utjecaja sportskih aktivnosti na razvoj ličnosti od rođenja pa do kasne adolescencije. Svaka faza razvoja nosi različita razvojna obilježja poput brzog razvoja organa u dobi od 0 do 2 godine, zatim stadija nejednakog ritma razvoja koji obiluje važnim i kompleksnim promjenama u dobi od 3 do 5 godina, odnosno u predškolskoj dobi. U školskom uzrastu, koji je izrazito turbulentan, rast i razvoj mijenja tempo od laganog i uravnoteženog u periodu predpuberteta (od 6 do 12 godina), brzog rasta i razvoja u visini i težini u periodu puberteta (od 11 do 13 godina) i polaganog, uravnoteženog i proporcionalnog razvoja u periodu postpubertetske adolescencije (od 13 do 18 godina). (Bompa, 2000)

Sve ove činjenice upućuju da je potrebno:

- podržavati formiranje ličnosti u svim njenim segmentima,
- utjecati na stvaranje zdravih navika i stilova života,
- podržavati pravilan rast i razvoj,
- utjecati na sportsko usmjeravanje i dalje usavršavanje,
- stvarati uslove za vrhunska postignuća,
- utjecati na unapređenje sporta i sportskih dostignuća društva u cjelini.

Trenutno je razvoj tehnologije utjecao na promjenu odnosa korištenja slobodnog vremena i to na koji način i u kojem omjeru u odnosu na obaveze mlađa populacija provodi slobodno vrijeme. Danas je to u korist sedentarnog načina života sa veoma malo ili nikako fizičkih aktivnosti koje se često svode na one obavezne u predškolskim i školskim ustanovama. Kao posljedica toga je povećan broj djece i mladih sa prekomjernom težinom, deformitetima stuba kralježnice i drugim patološkim stanjima zdravstvenog statusa. (Geneva, 2015)

Stoga je potrebno kontinuirano pratiti i raditi na unapređenju predškolskih i školskih organiziranih sportskih aktivnosti. Nositelj školskih sportskih takmičenja je Savez društava/udruženja pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona (SDUPFZ ZDK).

2.3.1. Sport u predškolskom odgoju

Predškolske ustanove¹ na području Zeničko-dobojskog kantona realizuju aktivnosti kroz provedbu sljedećih programa:

- cjeloviti razvojni program (djeca uzrasta od 6 mjeseci do polaska u školu),
- program obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja (djeca uzrasta pred polazak u školu) sa fondom od 180 sati realizacije godišnje,
- specijalizirani programi koji se provode na zahtjev roditelja i uz suglasnost MONKS ZDK (programi koji obuhvataju sadržaj koji nije integrisan u Cjeloviti razvojni program i Program predškolskog odgoja i obrazovanja i provode ih isključivo stručne osobe).

Pored naglašenog utjecaja na svestrani razvoj djeteta, programi obuhvataju segmente fizičkog razvoja, odnosno tjelesnog i zdravstvenog odgoja koji za ciljeve i zadatke imaju utjecaj na razvoj motoričkih i funkcionalnih sposobnosti, prirodnih oblika kretanja, savladavanje prostora, razvoj higijenskih i kreativnih navika, razvoj navika za svakodnevne kretne aktivnosti, podizanje i održavanje nivoa zdravstvenog statusa, razvoj takmičarskog duha i stvaranje zdravih osnova za cjeloživotnu naviku kretanja².

Na području Zeničko-dobojskog kantona 8 je javnih predškolskih ustanova i 27 privatnih za razliku od 2014. godine kada je bilo registrovano 26 predškolskih ustanova ukupno³.

Uočava se trend rasta predškolskih ustanova. Broj djece pred polazak u osnovnu školu koja su bila obuhvaćena Programom predškolskog odgoja i obrazovanja u prethodnoj godini je 3 689 i to je podatak koji predstavlja obuhvat polaznika ovim programom od 98,16 %⁴. Sve ove ustanove posjeduju adekvatne unutarnje prostore za rad, dječija igrališta za realizaciju sadržaja Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u sklopu programa kojih se provode. Ustanove ne posjeduju sportska igrališta, niti zatvorene sportske prostore. Specijalizirani sportski programi se ne provode u svim predškolskim ustanovama. Sportske manifestacije koje uključuju predškolsku populaciju se ne realizuju u svim općinama.

¹ Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju

² Ibid

³ Informacija o implementaciji Programa za obavezni predškolski odgoj i obrazovanje za djecu u godini pred polazak u osnovnu školu za period 2011-2014

⁴ Informacija o upisu učenika u osnovne i srednje škole u školskoj 2018/2019. godini u Federaciji Bosne i Hercegovine

Identifikacija problema

Iz analize trenutnog stanja, mogu se identifikovati problemi:

- nedostatak saradnje sa stručnim osobama i sportskim udrugama u realizaciji edukativnih, takmičarskih i drugih sportskih sadržaja u svrhu promocije sporta i zdravih navika kod predškolskog uzrasta,
- nedostatak organizovanih, prilagođenih i adekvatnih sportskih manifestacija koje uključuju predškolsku populaciju,
- nedostatak sportskih vanjskih i unutrašnjih prostora, kao i rekvizita u predškolskim ustanovama,
- potreba za stalnom edukacijom odgajateljica u oblasti tjelesnog i zdravstvenog odgoja, kao i o akutelnim problemima i mjerama prevencije podizanja nivoa zdravlja, motoričke i funkcionalne sposobnosti i slično,
- potreba za edukacijom roditelja predškolske djece o akutelnim problemima, trendu porasta djece sa prekomjernom težinom, deformitetima lokomotornog aparata i mjerama prevencije.

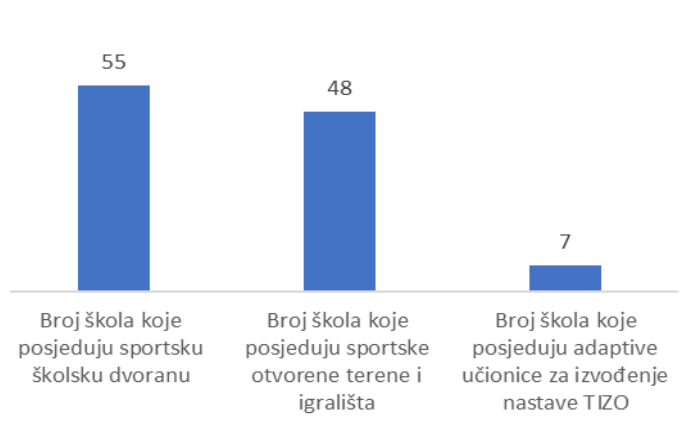
Moramo istaći da predškolske ustanove, odnosno predškolski odgoj i obrazovanje u cjelosti nosi veliku odgovornost s obzirom na specifičnost i osobenost rasta i razvoja mlađe uzrasne skupine, te važnost pozitivnog utjecaja u ovom periodu rasta i razvoja na sve aspekte ličnosti djeteta kao budućeg stuba zdravog društva. Primjenom Cjelovitih razvojnih programa i Programa za predškolski odgoj i obrazovanje, koji su veoma dobro koncipirani, ostvaruje se ogroman utjecaj na razvoj ličnosti djeteta i njegovu pripremu za dalju ulogu u društvu. Sve to predstavlja osnovu koja direktno utječe svojim ishodima između ostalog i na razvoj sporta. Potrebno je stalno pratiti, unapređivati i razvijati segment predškolskog odgoja i obrazovanja u svim aspektima djelovanja, naročito u prostoru tjelesnog i zdravstvenog odgoja predškolskog uzrasta.

2.3.2. Sport u osnovnim i srednjim školama

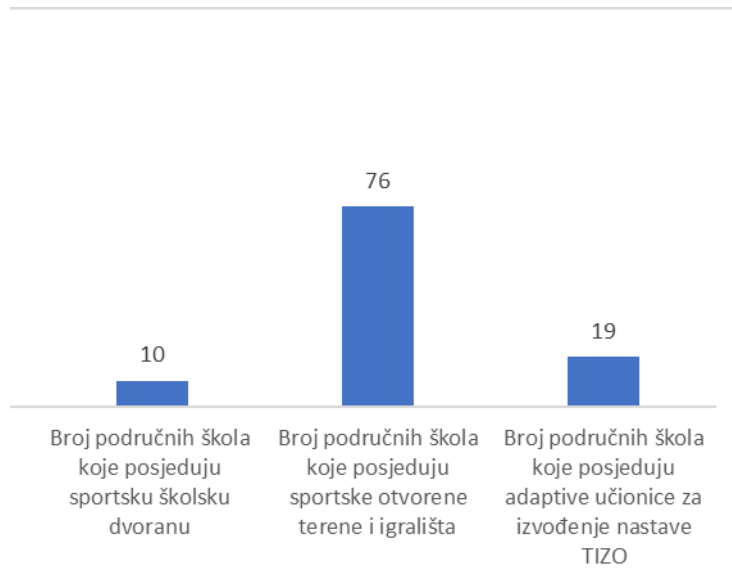
Osnovne škole

Zeničko-dobojski kanton broji 61 centralnu osnovnu školu, u sklopu kojih se nalazi i 130 područnih škola. Kao obavezan predmet pohađanja u osnovnom obrazovanju nalazi se Tjelesni i zdravstveni odgoj. Pored redovnih sati, dva sata sedmično u trajanju od 45 minuta, učenici mogu pohađati i vannastavne sportske aktivnosti koje nisu obavezne već su po vlastitom izboru. Veliki dio sportskih aktivnosti ove školske populacije se ne realizuje kroz aktivnosti u školi već angažiranjem izvan nastave u sportskim školama i udrugama koje provode organizovane oblike rada kroz univerzalne i usmjerene sportske škole. Također, nemali dio predškolskih ustanova Program obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja provodi u objektima centralnih i područnih osnovnih škola.

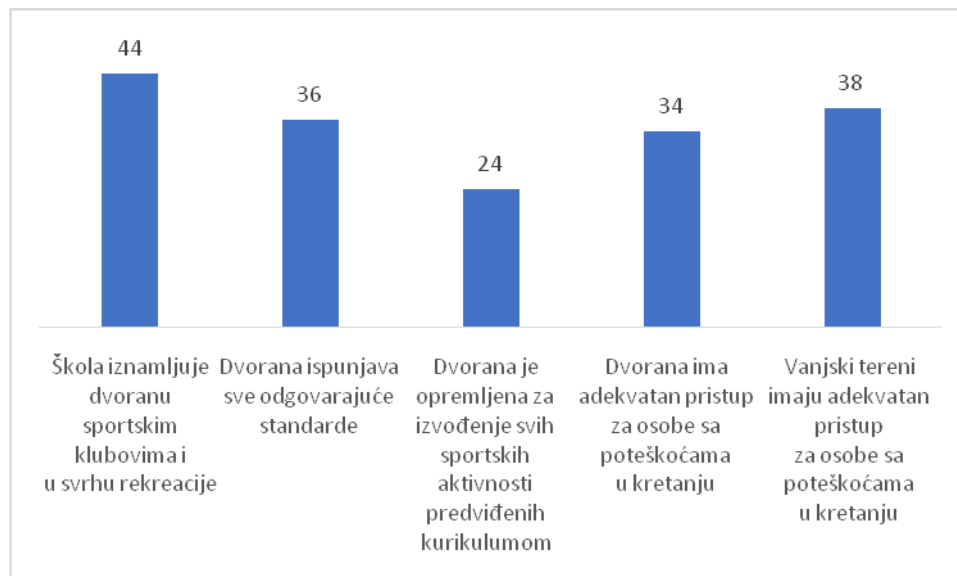
Kroz grafikone 1, 2. i 3. se može vidjeti infrastrukturno stanje sportskih objekata i igrališta kada govorimo o osnovnim školama.

Grafikon 1. Sportska infrastruktura osnovnih škola ZDK, centralne zgrade (N=60)

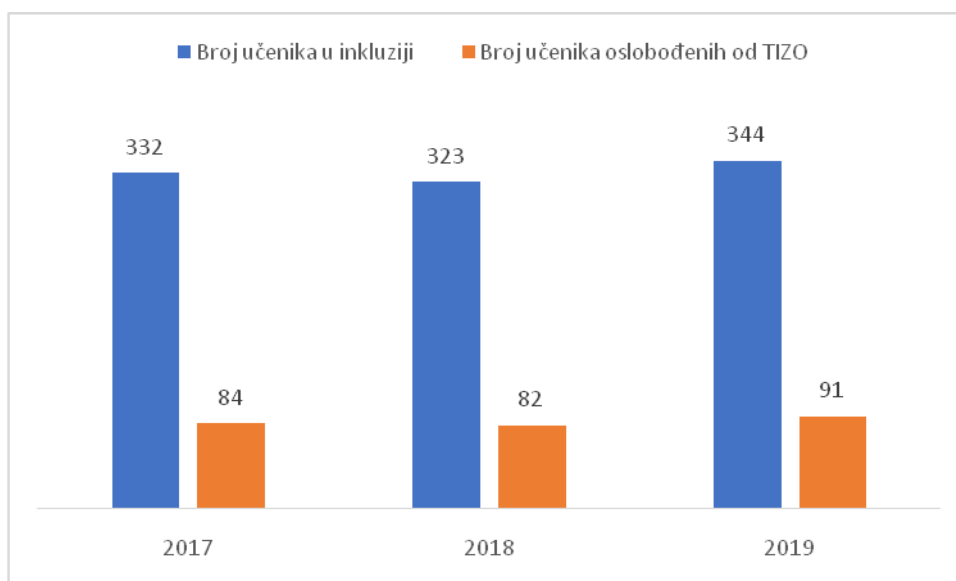
Grafikon 2. Sportska infrastruktura osnovnih škola ZDK, područne škole (N=130)

Grafikon 3. Uslovnost sportskih objekata u osnovnim školama ZDK

Analizirajući podatke dostavljene putem matrice od strane osnovnih škola, uočava se da je na predmetu Tjelesni i zdravstveni odgoj raspoređeno 139 predmetnih nastavnika i 22 asistenta u nastavi⁵.

⁵ Matrice za unošenje podataka sa uputama su dostavljene odgovornim osobama u školama, i iste su, nakon što su ispunjene, proslijeđene elektronskim putem nazad.

Grafikon 4. Pregled broja učenika oslobođenih od nastave TIZO-a i učenika u inkluziji

Od ukupnog broja učenika, prema zadnjim podacima FMON-a, ukupni broj učenika u osnovnim školama FBiH u protekle tri školske godine je u trendu opadanja, što se odnosi i na broj osnovaca u ZDK-u (grafikon 5). Analizom dostavljenih podataka broj učenika koji je u inkluziji i onih koji su iz opravdanih (zdravstvenih) razloga pošteđeni aktivnog sudjelovanja na satima TIZO⁶-a je u porastu sa školskom 2018/2019. godinom (grafikon 4).

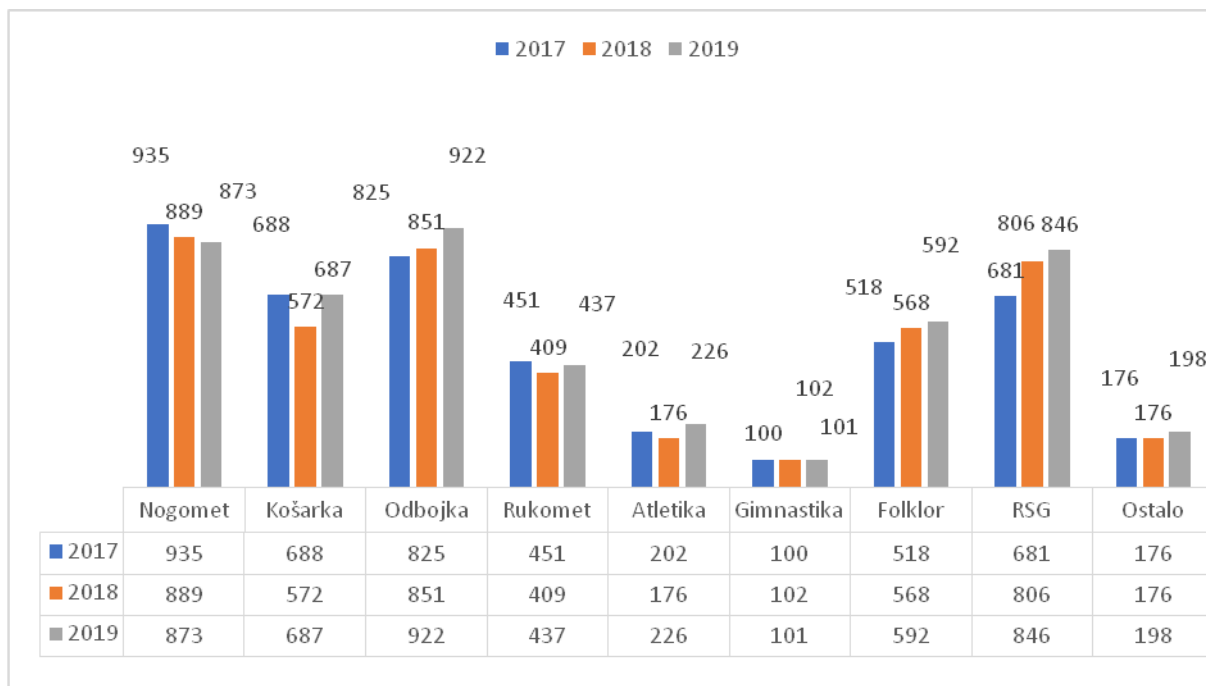
Redni broj	Kanton	Školska godina					Povećanje/ smanjenje e-a	% promjene (f/a)·100%
		2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19		
		a	b	c	d	e	f	g
1.	Unsko-sanski	24.602	23.618	22.764	21.862	20.873	-3.729	-15,16%
2.	Posavski	2.790	2.621	2.431	2.259	2.134	-656	-23,51%
3.	Tuzlanski	39.838	39.416	38.927	38.111	39.267	-571	-1,43%
4.	Zeničko-dobojski	34.602	34.089	34.371	33.529	31.223	-3.379	-9,77%
5.	Bosansko-podrinjski	1.950	1.908	1.929	1.889	1.886	-64	-3,28%
6.	Srednjobosanski	22.957	22.020	21.547	20.974	22.328	-629	-2,74%
7.	Hercegovačko-neretvanski	18.213	17.785	17.365	17.337	17.549	-664	-3,65%
8.	Zapadnohercegovački	8.537	8.401	7.961	7.666	7.841	-696	-8,15%
9.	Kanton Sarajevo	36.143	35.717	36.789	37.372	36.957	814	2,25%
10.	Kanton 10	5.235	5.141	4.935	4.606	4.411	-824	-15,74%
Σ Federacija BiH		194.867	191.210	189.019	185.605	184.469	-10.398	-5,34%

Tabela 1. Pregled ukupnog broja učenika u osnovnim školama FMON-a za proteklih 5 godina

Tokom školske godine nastava Tjelesnog i zdravstvenog odgoja sa dva sata sedmično, osim što je redovna i obavezna aktivnosti, nije i jedina takva aktivnost. U osnovnim školama

⁶ Tjelesni i zdravstveni odgoj

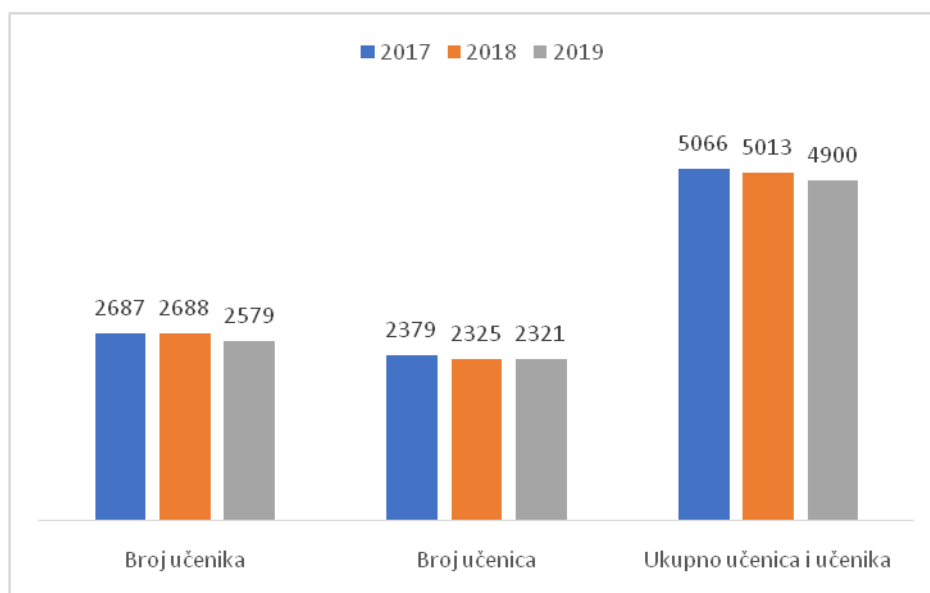
su predviđene vannastavne, dopunske i dodatne aktivnosti koje se svakako mogu odnositi na različite sportske aktivnosti koje provode stručne osobe, odnosno nastavnici TIZO-a.

Grafikon 5. Pregled uključenosti učenika i učenika osnovnih škola ZDK po sportovima, u okviru vannastavnih aktivnosti

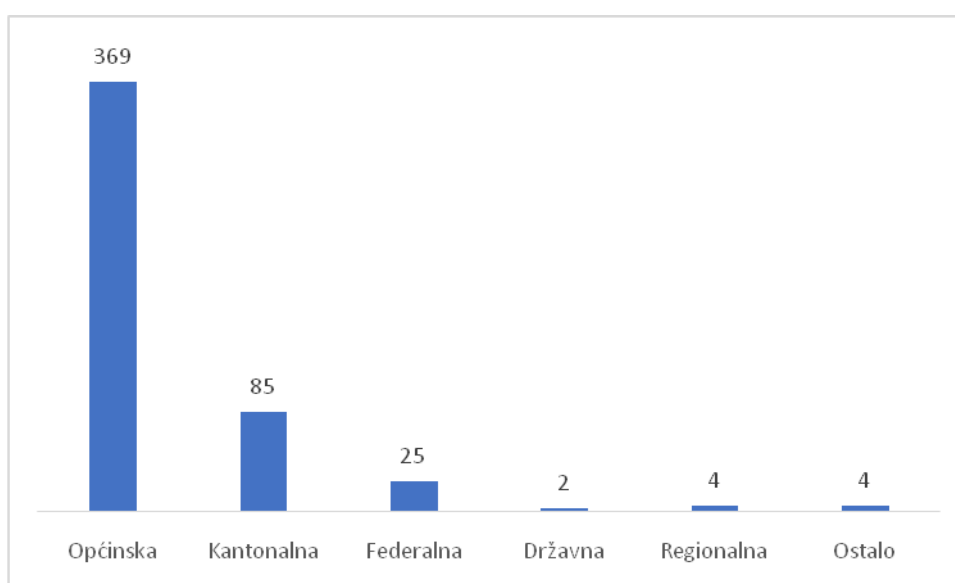
Iz Grafikona 5. se uočava veliki broj učenika koji su uključeni u sekcije nogometa, zatim odbojke, košarke, ritmičko-sportske gimnastike, folklor i rukometa, a najmanji broj učenika kroz pregled protekle tri godine uključen je u sekcije gimnastike i atletike. Pod ostalim sekcijama, odnosno vannastavnim aktivnostima, podrazumijeva se da su učenici pohađali sekcije šaha i borilačkih sportova.

Kada se analizira podatak o ukupnom broju djevojčica i dječaka koji su u proteklom periodu bili uključeni u različite sportske sekcije, uočava se trend opadanja zbirnog broja.

Grafikon 6. Pregled ukupnog broja učenica i učenika u osnovnim školama ZDK koji su uključeni u rad sportskih sekcija u okviru vannastavnih aktivnosti

Razlika se uočava u broju dječaka kojih je u svakoj školskoj godini bilo više aktivnih u sportskim sekcijama u odnosu na djevojčice u osnovnim školama ZDK.

Grafikon 7. Pregled ukupnog broja osvojenih medalja učenica i učenika osnovnih škola u periodu od 2014. do 2019. godine na svim nivoima

Na Grafikonu 7. predstavljen je pregled sudjelovanja i osvajanja medalja na sportskim takmičenjima za osnovne škole na različitim nivoima. Najviše medalja škole su osvajale na općinskom nivou, zatim kantonalnom i federalnom, a najmanje na državnom nivou. Može se uočiti učestalost kada je u pitanju općinsko takmičenje, ali ne i sportska takmičenja na ostalim, višim nivoima. Moramo naglasiti da se sva takmičenja na nivou općina, kantona, federacije i države koja obuhvataju takmičenja po programu za osnovne škole odvijaju u

organizaciji Saveza društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona, a finansiraju se od strane resornog Ministarstva.

U analizi rezultata uzeti su podaci od ukupno 61 osnovne škole u sklopu kojih djeluje 96 područnih škola u ZDK-u, koje su dostavile tražene podatke.

Ukupan broj zaposlenih:

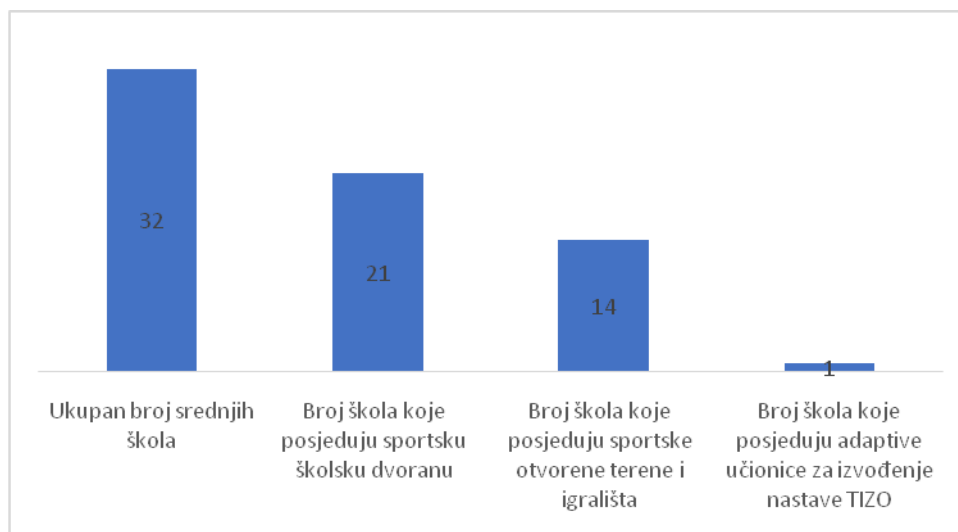
- nastavnici/nastavnice Tjelesnog i zdravstvenog odgoja N=102
- nastavnici/nastavnice razredne nastave N=726
- broj asistenata u nastavi TIZO-a N= 22

Srednje škole

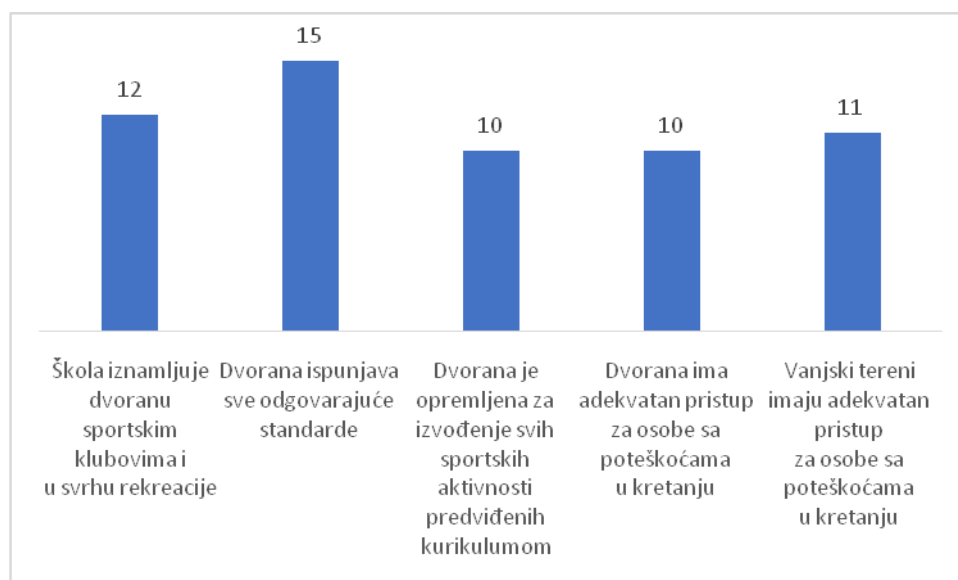
Ukupno 32 srednje škole na području Zeničko-dobojskog kantona dostavile su podatke za izradu Strategije razvoja sporta na području ZDK. Ove škole nastavni proces provode prema nastavnim planovima i programima za gimnazije, tehničke škole, stručne škole, muzičke i vjerske škole i prema PHAR-VET modularnim programima nastave⁷. Predmet Tjelesni i zdravstveni odgoj je obavezan prema svim navedenim programima i obuhvata realizaciju sportskih sadržaja kroz dva sata sedmično u trajanju od 45 minuta. Pored redovnih sati, sportske aktivnosti se provode kroz vannastavne, dopunske i dodatne aktivnosti kojima rukovode profesori Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u obimu do 2 sata sedmično, a koje su po izboru učenika i nisu obavezne. U godišnjim programima rada srednjih škola nalaze se planirana školska sportska takmičenja kojima se određuju ekipe za dalja takmičenja za srednje škole koje su u organizaciji Saveza društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona. U poglavlju koje se odnosi na sportske udruge i klubove bit će detaljnije obuhvaćena analiza stanja koje se odnosi na takmičarski sport i organizaciju.

Kada su u pitanju sportski objekti srednjih škola (Grafikon 9.) predstavljen je pregled temeljem kojeg se vidi da više od dvije trećine srednjih škola posjeduje sportsku salu, jedan dio škola posjeduje i vanjske sportske terene, a samo jedna škola ima adaptivnu učionicu za izvođenje nastave TIZO-a. Srednje škole, koje nemaju spostvenu sportsku salu, sate TIZO-a održavaju u gradskim dvoranama. Kao i kod osnovnih škola, veliki problem predstavlja korištenje termina gradskih dvorana ili školskih sala koje koristi više škola za održavanje redovnih sati, ali i dodatnih sportskih aktivnosti.

⁷ Zakon o srednjem obrazovanju

Grafikon 8. Pregled sportskih objekata u sklopu srednjih škola ZDK

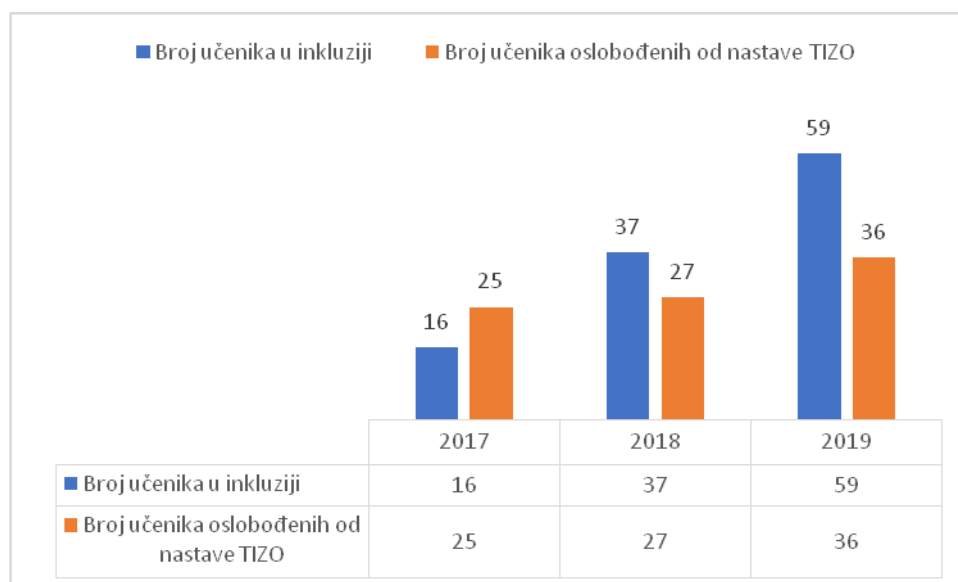
Grafikon 9. Pregled uslovnosti sportskih objekata srednjih škola ZDK

Većina školskih dvorana srednjih škola ZDK nema dimenzije prema standardima i ne ispunjava odgovarajuće uslove za održavanje nastave TIZO-a. Pristup unutrašnjim i vanjskim sportskim objektima srednjih škola nije kod svih prilagođen za osobe sa poteškoćama u kretanju.

Kada je u pitanju stručni kadar, trenutno je zaposleno 79 stručnih osoba na mjestu profesora TIZO-a. Za razliku od osnovnih škola, niti jedna srednjoškolska ustanova nema asistenta u nastavi TIZO-a. U proteklom periodu broj učenika u srednjim školama ZDK je rapidno opadao (Tabela 3.). Broj učenika koji su u inkluziji kroz protekle tri godine se povećao, kao i broj učenika koji su oslobođeni fizičkih aktivnosti na nastavi TIZO-a.

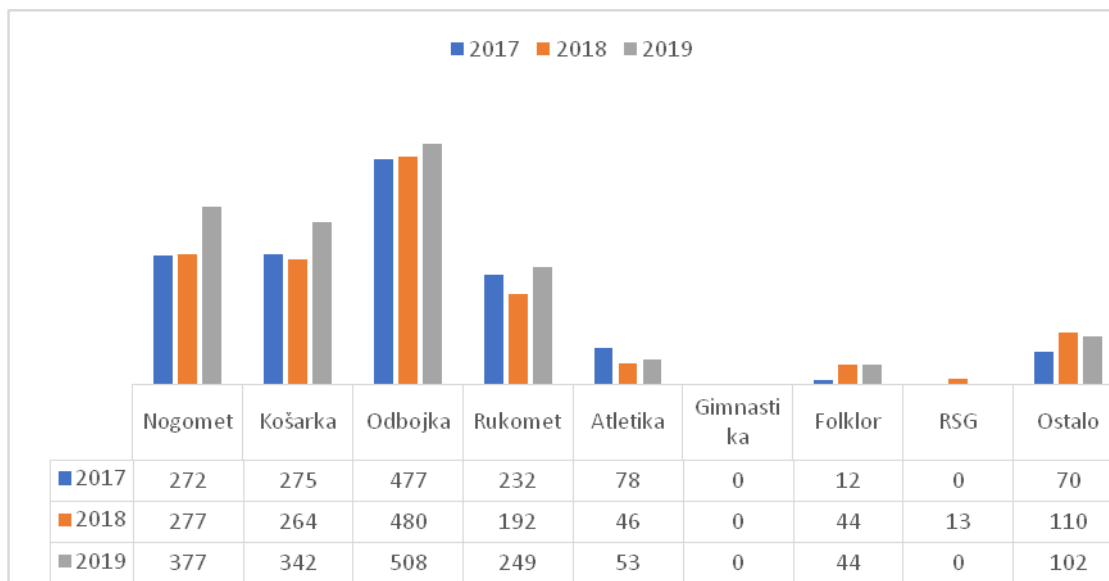
Redni broj	Kanton	Školska godina					Povećanje/ smanjenje e-a	% promjene (f/a)·100%
		2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19		
		a	b	c	d	e		
1.	Unsko-sanski	11.058	10.239	9.619	9.496	8.746	-2.312	-20,91%
2.	Posavski	1.600	1.413	1.300	1.160	1.094	-506	-31,63%
3.	Tuzlanski	19.226	16.850	15.751	15.966	15.867	-3.359	-17,47%
4.	Zeničko-dobojski	16.228	14.778	14.478	14.006	11.606	-4.622	-28,48%
5.	Bosansko-podrinjski	1.202	1.031	948	964	903	-299	-24,88%
6.	Srednjobosanski	12.333	11.420	10.610	10.087	8.464	-3.869	-31,37%
7.	Hercegovačko-neretvanski	9.621	9.386	8.614	8.089	7.260	-2.361	-24,54%
8.	Zapadnohercegovački	4.419	4.265	4.029	3.803	3.570	-849	-19,21%
9.	Kanton Sarajevo	17.904	16.148	15.285	15.926	16.111	-1.793	-10,01%
10.	Kanton 10	2.740	2.283	2.041	1.957	1.967	-773	-28,21%
Σ	Federacija BiH	96.331	87.813	82.675	81.454	75.588	-20.743	-21,53%

Tabela 3. Pregled ukupnog broja učenika u srednjim školama FMON za proteklih 5 godina

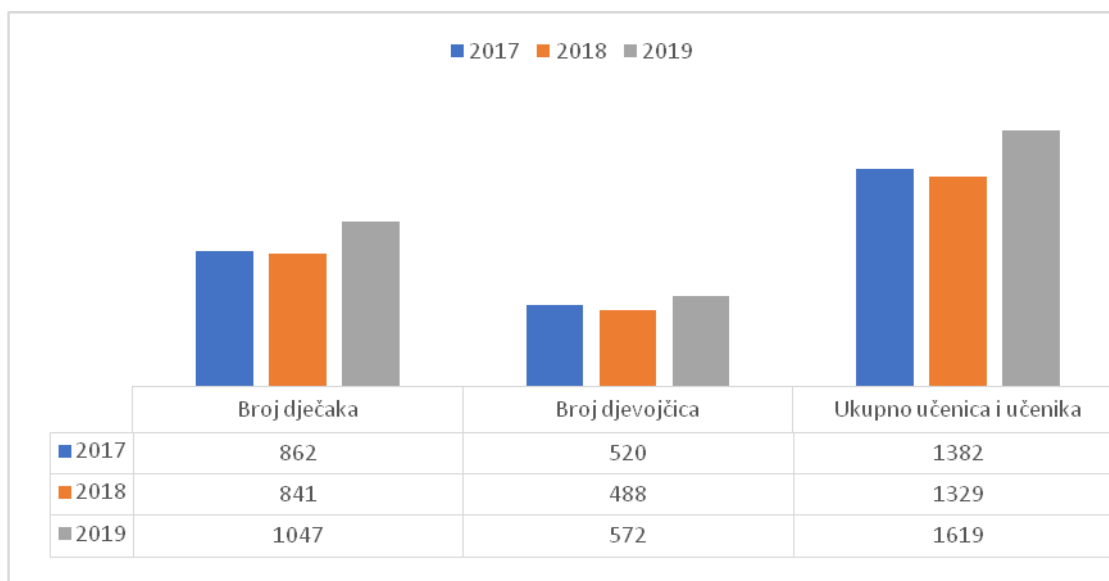
Grafikon 10. Pregled broja učenika u inkluziji i broja učenika oslobođenih od nastave TIZO-a

U Grafikonu 11. je predstavljen pregled sudjelovanja učenika u proteklom periodu u radu sportskih sekcija po sportovima. Za razliku od osnovnih škola najveći odziv je bio na sekcijama odbojke, naročito u prošloj godini, zatim na školskim sekcijama nogometa i košarke, a najmanje na sekcijama atletike, folklora i ritmičko-sportske gimnastike. Pod ostalim sportskim sekcijama, učenici su bili uključeni u skijanje, planinarenje i borilačke sportove.

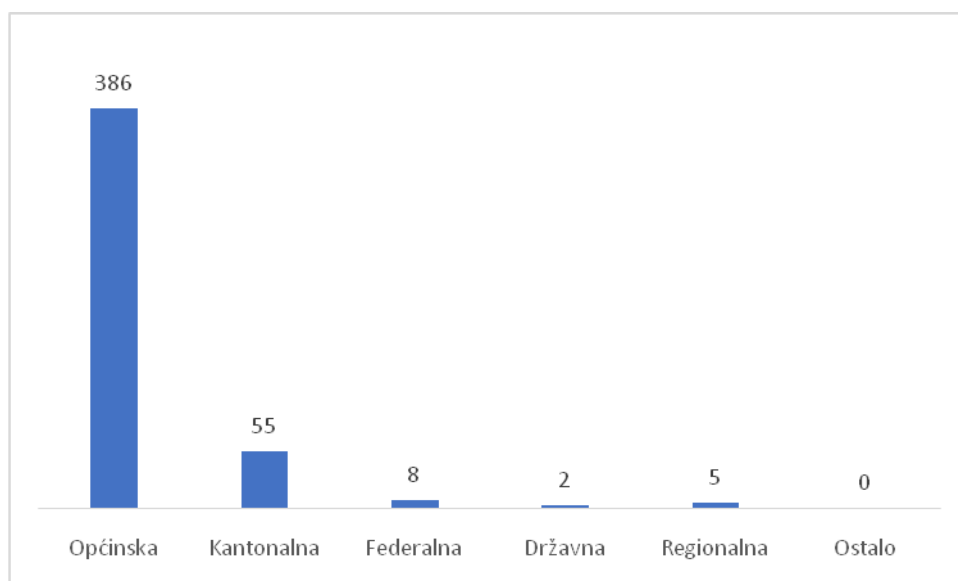
Grafikon 11. Pregled broja učenika uključenih u sportske sekcije po sportovima

Kada se analizira broj učenica i učenika na vannastavnim aktivnostima, brojnost je varirala i uočava se porast broja uključenih učenika u sportske sekcije u školskoj 2018/2019. godini. Kao i u osnovnim školama, najviše su aktivni učenici u školskim sportskim sekcijama (Grafikon 12.)

Grafikon 12. Pregled broja uključenih učenika i učenica u sportskim sekcijama srednjih škola ZDK

Najviše osvojenih medalja, odnosno sudjelovanja i uspjeha u sportskim takmičenjima učenici srednjih škola imaju na općinskim takmičenjima, zatim na kantonalnim i federalnim, a najmanje na državnim i regionalnim sportskim takmičenjima koja se organizuju u sklopu sportskih takmičenja za srednje škole (Grafikon 13.).

Grafikon 13. Pregled broja osvojenih medalja i uspjeha srednjih škola (sportskih ekipa) ZDK na takmičenjima

U analizi rezultata uzeti su podaci od ukupno 32 srednje škole u ZDK-u, koje su dostavile tražene podatke.

Ukupan broj zaposlenih:

- profesori/profesorice Tjelesnog i zdravstvenog odgoja N=82
- broj asistenata u nastavi Tjelesnog i zdravstvenog odgoja N= 0

Identifikacija problema

Nastavnici i profesori TIZO-a, direktni sudionici nastavnog procesa, odgovorne osobe koje su dostavile podatke za potrebe analize trenutnog stanja sporta u osnovnim školama, izdvojili su i osnovne probleme s kojim se svakodnevno susreću u radu. Također, ti problemi se mogu uočiti i u predstavljenim podacima analize.

Identifikovani su problemi koji su radi preglednosti predstavljeni na sljedeći način.

Sportska infrastruktura

- nedostatak sportske sale i vanjskih sportskih igrališta
- neadekvatni postojeći sportski unutrašnji i vanjski prostori (problem grijanja, istrošene podne obloge, izostanak toplotne izolacije, loša vanjska i unutrašnja stolarija, odstupanja od standardnih dimenzija visine, širine i dužine sportskih terena) koji zahtijevaju renoviranje

- dotrajale pomoćne prostorije sportskih sala i vanjskih igrališta koje zahtijevaju renoviranje (mokri čvorovi, svlačionice i sl.)
- nepostojanje adekvatnog pristupa sportskim salama i vanjskim igralištima za invalide osobe

Problem opremljenosti nastavnim sredstvima i nedostatak finansijskih sredstava

- nedostatak sportskih rekvizita za redovnu nastavu i vannastavne aktivnosti
- nedostatak rekvizita i opreme za rad sa učenicima sa poteškoćama u razvoju
- nedostatak finansijskih sredstava za odlazak učenika na sportska takmičenja u druge općine, kantone i sl.
- nedostatak finansijskih sredstava za osiguranje prijevoza učenika iz ruralnih dijelova radi sudjelovanja u radu sportskih sekcija i takmičenja
- problem održavanja postojećih sportskih vanjskih terena u sklopu osnovnih škola

Problem organizacije sportskih aktivnosti na nivou osnovnih škola

- nedovoljna povezanost osnovnih škola sa sportskim klubovima i udrugama
- nedostatak kontinuiranih sportskih takmičenja i manifestacija na svim nivoima (općinskim, kantonalnim i sl.)
- nedovoljna motiviranost učenika za uključivanje u rad sportskih sekcija (većinom su uključeni u rad sportskih klubova)
- manji broj učenika koje su uključene u rad sportskih sekcija

2.3.3. Sport na Univerzitetu u Zenici

Misija i vizija

Univerzitet u Zenici promovirat će utjecaj sporta i tjelesnog vježbanja na akademsku zajednicu i na šire društveno okruženje Zeničko-dobojskog kantona razvijajući svijest o kvalitetnom stilu života doprinoseći na taj način zdravom i prosperitetnom društvu.

Uvod

Pod pojmovima sport i tjelesno vježbanje na Univerzitetu u Zenici podrazumijevamo organizovane i neorganizovane oblike bavljenja sportom i sportskom rekreacijom, odnosno tjelesnim vježbanjem u kojima sudjeluju studenti i uposlenici Univerziteta.

Sport u akademskom okruženju igra posebno važnu ulogu: osigurava cjeloviti razvoj mladih ljudi koji, razvijajući svoje intelektualne i moralne karakteristike, ne zanemaruju tjelesnu komponentu ljudskog bića. Sport, također, igra važnu ulogu i može poslužiti kao sredstvo socijalne i akademske integracije kreiranja univerzitetskog identiteta i zbližavanja svih članova akademske zajednice. Sport omogućava i edukaciju o dobrobiti zdravog načina življenja i kvaliteti života jer sport i tjelesno vježbanje imaju niz zdravstveno-preventivnih učinaka. Uz sve navedeno sport educira i o *fair play*-u, te time priprema studente za lakše suočavanje s “pobjedama“ i “porazima“ u životu⁸.

Stanje sporta na Univerzitetu u Zenici

U narednim tabelama dati su pregledi broja studenata I (prvog) i II (drugog) ciklusa studija akademske 2019/20. godine po fakultetima Univerziteta u Zenici.

Ukupan broj studenata upisanih na I (prvi) ciklus studija Univerziteta u Zenici je 3 416. Ukupan broj studenata upisanih na II (drugi) ciklus studija je 808, a broj studenata upisanih na III (treći) ciklus studija je 49⁹, što sveukupno iznosi 4 273 studenta.

Tabela 1. Broj studenata I (prvog) ciklusa studija

B r.	Fakultet	Bolonjski studij
1.	Metalurško-tehnološki fakultet	138
2.	Mašinski fakultet	433
3.	Filozofski fakultet	535
4.	Pravni fakultet	382
5.	Ekonomski fakultet	489
6.	Medicinski fakultet	447
7.	Politehnički fakultet	475
8.	Islamski pedagoški fakultet	517
	UKUPNO	3416

⁸ Karlović, D. i sur. (2014). *Strategija razvoja sporta i tjelesnog vježbanja na Sveučilištu u Zagrebu 2012-2020*, 0-2

⁹ Izvještaj o radu Univerziteta u Zenici, 2019

Tabela 2. Broj studenata II (drugog) ciklusa studija

B r.	Fakultet	Bolonjski studij
1.	Metalurško-tehnološki fakultet	29
2.	Mašinski fakultet	138
3.	Filozofski fakultet	53
4.	Pravni fakultet	247
5.	Ekonomski fakultet	150
6.	Medicinski fakultet	74
7.	Politehnički fakultet	37
8.	Islamski pedagoški fakultet	80
	UKUPNO	808

Među studentima Univerziteta u Zenici nalaze se i priznati sportisti Amel Tuka, Maid Redić, Ahmed Krnjić i dr. U odnosu na ukupan broj studenata, broj aktivnih i priznatih sportista je mali. Od ukupnog zbira, postotak studenata koji sudjeluje u sportskim takmičenjima na Univerzitetu, u okviru regionalnog ili nacionalnog nivoa, iznosi svega 10 %.

Univerzitet u Zenici je pitanjima sporta i tjelesnog vježbanja pristupio osmišljeno, planski i strateški. Na temelju ove Strategije izradit će se program i politika djelovanja na području sporta i tjelesnoga vježbanja u okviru Univerziteta u Zenici. Njima će se definisati kadrovski i finansijski kapaciteti potrebni za provedbu programa i politike u područjima sporta i tjelesnoga vježbanja na Univerzitetu.

Analizom ustroja sporta i tjelesnog vježbanja na Univerzitetu u Zenici uočeno je da postoje određeni nedostaci i potrebe:

- tradicija obavezne nastave tjelesne i zdravstvene kulture na Univerzitetu u Zenici nije zastupljena na svim fakultetima (Mašinskom, Metalurško-tehnološkom, Ekonomskom, Pravnom, Politehničkom, Medicinskom, Filozofskom i Islamskom pedagoškom),
- zakonski ustrojiti obaveznu nastavu Tjelesnog odgoja na I, II, III i IV semestru za sve studente na Univerzitetu u Zenici.

U sastavu Univerziteta u Zenici postoji tradicija obavezne nastave tjelesne i zdravstvene kulture na Ekonomskom, Mašinskom, Metalurško-tehnološkom, Medicinskom i Politehničkom fakultetu, dok nastava nije zastupljena na Pravnom, Filozofskom i Islamskom pedagoškom fakultetu. Također, pokrenuta je aktivnost za otvaranje novog studijskog programa Tjelesni odgoj i sport na Filozofskom fakultetu.

U sklopu Univerziteta kontinuirano je pristuna težnja poboljšanja uslova za razvoj studentskog sporta, te je u tu svrhu pokrenuta aktivnost za izgradnju univerzitetskog sportskog centra sa zatvorenim pedesetmetarskim bazenom u Kampusu Univerziteta u Zenici.

Da bi se pokrenuo razvoj sporta na Univerzitetu u Zenici, potrebno je uspostaviti institucionalni sistem potpore studentima sportistima kroz stipendije i druge nagrade na Univerzitetu u Zenici, te poboljšati saradnju sa zeničkim Univerzitetskim sportskim savezom i zeničkim općinskim i kantonalnim Sportskim savezom.

Proteklih godina primijetno je umanjivanje finansijskih sredstava za organizaciju i provedbu univerzitetskih sportskih takmičenja, kao i smanjivanje broja takmičenja. Potrebno je zaustaviti smanjivanje finansijskih sredstava za pomenute studentske sportske manifestacije. Dakle, potrebno je povećati finansijska sredstava za organizaciju i provedbu univerzitetskih sportskih takmičenja na I i II stupnju, kao i za odlaske univerzitetskih ekipa na međunarodna takmičenja, čime bi se dodatno popularizirao sport među studentima. Također je potrebno poboljšati interes studenata za sportsko-rekreacijskim programima na fakultetima, te poboljšati motiviranost fakulteta za organizacijom programa tjelesnog vježbanja za studente.

Pored rekreacijskog vježbanja studenata, na Univerzitetu u Zenici provodi se i organizirano sportsko-rekreacijsko tjelesno vježbanje uposlenika kroz različite sportove (odbojka, košarka, mali nogomet i stolni tenis).

Da bi se zadovoljile potrebe tjelesnog vježbanja studenata s invaliditetom formiran je Ured za studente s invaliditetom u sportskoj dvorani na Mašinskom fakultetu, kao i rukovodstvo za studente s invaliditetom, te koordinacija za studente s invaliditetom.

Univerzitet u Zenici raspolaže sa dvije sportske dvorane koje se koriste za izvođenje nastave Tjelesnog odgoja i realizaciju jednog dijela sportskih takmičenja.

U svrhu poboljšanja uslova za rad pokrenut je projekat kapitalne izgradnje univerzitetskog sportskog centra u Zenici. Sportsko-edukacijski centar sa zatvorenim bazenom imao bi za cilj poboljšanje uslova izvođenja nastavnog procesa, te održavanje sportskih takmičenja studenata i uposlenika na Univerzitetu u Zenici.

Za izvođenje nastavnog procesa i realizaciju sportskih takmičenja na Univerzitetu zaposlena su 2 nastavnika i 3 vanjska suradnika (5 doktora nauke iz oblasti sporta i tjelesnog odgoja).

Da bi se unaprijedila stručnost potrebno je sačiniti novi nastavni plan i program kolegija *Tjelesna i zdravstvena kultura u visokom obrazovanju* (2021/2022. godine), te stvoriti uslove obrazovanja novog stručnog kadra na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zenici, na novom studijskom programu Tjelesni odgoj i sport.

Značajan dio troškova sporta i tjelesnoga vježbanja snose Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, kao i pojedini fakulteti i Univerzitet u Zenici u cjelini.

Univerzitet u Zenici osnovao je Univerzitetski sportski savez i ugradio troškove sportskih aktivnosti u godišnje proračune Univerziteta u Zenici kroz stavku Saveza i Uniju studenata.

Istraživačko-stručni rad tjelesnog vježbanja, sportsko-rekreativnih aktivnosti i sporta tradicionalno je prisutan na fakultetima Univerziteta u Zenici koji imaju uposlene nastavnike.

Rezime

Sport i Tjelesna i zdravstvena kultura su sastavni dio nastavnih planova i programa na Univerzitetu u Zenici; oni su planski, sistemski i trajni proces obrazovanja i odgoja studenata i zaposlenika.

Organizuju se i provode kreativnim aktivnostima koje doprinose tjelesnom razvoju, razvijanju psihofizičkih sposobnosti i oblikovanju moralnog lika studenta.

Radi realizacije postavljenih zadataka i ostvarivanja njihovih ciljeva fakulteti i Univerzitet u Zenici obavezni su osigurati odgovorajući broj objekata, opreme, sprava i rekvizita, na osnovu propisanih standarda i normativa.

Potrebno je kontinuirano i stalno pratiti dostignuća u sportu i tjelesnom odgoju kod nas i u svijetu i na naučno-istraživačkoj osnovi osigurati inoviranje nastavnih planova i programa i njihovih sadržaja za efikasno savladavanje ciljeva i zadataka sporta i tjelesnog odgoja kod studenata.

2.4. Sport osoba s invaliditetom

2.4.1. Sport i rekreacija osoba s invaliditetom

Osobe kod kojih su kretanje, senzorika i aktivnost ograničeni, odnosno osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, u većini slučajeva nisu u mogućnosti uključiti se u redovne sportske sadržaje pri mnogim klubovima i sportskim organizacijama. Potreba za poboljšanjem zdravstvenog statusa putem tjelesne vježbe, kao i potreba za dokazivanjem i nadmetanjem, prisutna je i kod osoba s invaliditetom, te je zadaća svakog modernog društva omogućiti im uključivanje u sportske sadržaje u što većem broju.

Sport osoba s invaliditetom je veoma specifična sportska grana, koja za razliku od tzv. "standardnog" sporta podrazumijeva i uključivanje različitih vrsta sportskih radnika: sportske asistente, asistente za korisnike invalidskih kolica, defektologe, terapeute i sportske klasifikatore za sport osoba s invaliditetom. Sport osoba s invaliditetom ima veliku važnost u procesima inkluzije i poboljšanja kvalitete života osoba s invaliditetom.

Prema dosadašnjim naučnim spoznajama, sport i sportska rekreacija imaju veoma značajnu ulogu za osobe sa invaliditetom, prije svega u procesu rehabilitacije i resocijalizacije, kao i ostvarivanja sportskih rezultata u sportskim takmičenjima. Sport i sportsko-rekreativne aktivnosti kod osoba sa invaliditetom treba provoditi od najranije mladosti ili od vremena nastanka invaliditeta jer te aktivnosti utječu na očuvanje i jačanje psihofizičkog i općeg zdravlja ovih osoba.

Iako se u Strategiji vodi računa o globalnom pristupu rješavanju problema u sistemu tjelovježbe i sporta, u dijelu koji se odnosi na osobe s invaliditetom treba obratiti pažnju na neke specifičnosti i raznolikosti unutar te populacije, kao i na načine na koje se taj segment sporta tretira u svijetu.

Manje je poznato široj javnosti da se osobe s različitim oštećenjima ili invaliditetima međusobno razlikuju u potrebama, mogućnostima i ostalim sposobnostima.

Osnovne kategorije invaliditeta su: posebne potrebe ili poteškoće u intelektualnom razvoju, tjelesna invalidnost, te gluhoća i sljepoća, koje su i u svjetskom sportskom pokretu prepoznate kategorije osoba koje imaju svoje sportske organizacije, federacije i takmičenja na svjetskom nivou. Tako paraolimpijske igre obuhvataju kategorije tjelesnog invaliditeta i slijepih osoba. Specijalna olimpijada obuhvata kategorije sportista s intelektualnim teškoćama, a svjetske igre gluhih kategoriju osoba oštećenog sluha.

Sva tri tipa takmičenja imaju svoje specifičnosti i ograničenja u odnosu na sportska takmičenja "zdravih" osoba.

Stručnjaci smatraju kako sport i sportsku rekreaciju osoba s invaliditetom treba definisati kao prioritetnu aktivnost u domeni društvenih djelatnosti na svim nivoima uređenja, od državnog pa sve do općinskog.

2.4.2. Uporište sporta osoba s invaliditetom u strategijama EU

Prema podacima Direktorata Evropske komisije za obrazovanje, kulturu i sport, građani s invaliditetom predstavljaju oko 10 % stanovništva EU. Oni se suočavaju s određenim poteškoćama kada je u pitanju pristup sportu.

Evropska komisija osnovala je Akcioni plan EU za osobe s invaliditetom (Disability Action Plan), kako bi se osigurala dosljedna politika ostvarivanja prava osoba s invaliditetom u proširenoj Uniji.

Deklaracija o specifičnostima sporta i svojoj društvenoj funkciji u Evropi usvojena je u Nici 2000. godine, te naglašava da *sportska aktivnost mora biti dostupna svakom muškarcu i ženi, vodeći računa o individualnim aspiracijama i mogućnostima*. Također, priznaje da je *sport i rekreacija osoba s invaliditetom važan faktor, te ga treba poticati*.

Koncept jednakih mogućnosti u sportu za osobe s invaliditetom temelji se na tri osnovna principa:

- a) pristup sportskim prostorima za sportiste,
- b) pristup sportskim prostorima kao gledateljima i
- c) finansijska pomoć za osobe s invaliditetom koje se žele baviti sportom (npr. troškovi opreme, obuka osoblja i prilagođeni sadržaji).

Evropski Paraolimpijski Komitet kontroliše i nadzire evropska prvenstva i kupove u 12 sportova za četiri grupe invaliditeta (slabovidne i slijepe osobe, gluhe i nagluhe osobe, sportaše s intelektualnim teškoćama i sportaše s tjelesnim invaliditetom).

Bitno je napomenuti da razvijenije članice Evropske unije sportu osoba s invaliditetom i sportu gluhih dodjeljuju 20 % i više od ukupnih sredstava namijenjenih sportu.

2.4.3. Stanje na području Zeničko-dobojskog kantona

Na prostoru Zeničko-dobojskog kantona u službenim takmičarskim aktivnostima registrirano je 7 klubova sjedeće odbojke, 1 klub košarke u kolicima i 3 streljačka kluba osoba sa invaliditetom, gdje stalna ligaška takmičenja imaju odbojka i košarka, a turnirska takmičenja streljaštvo. Registrovane su i druge udruge osoba sa invaliditetom koje provode takmičarsko-rekreativne aktivnosti, i to:

- Sportski savez osoba s invaliditetom Zeničko-dobojskog kantona, koji u svom sastavu ima devet općinskih saveza i organizuje takmičenja u sportovima (nogomet, kuglanje, boćanje, pikado, šah, stolni tenis, streljaštvo i ribolov);
- Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize, koje organizuje takmičenja u atletici (atletski višeboj);
- Udruženje slijepih i slabovidnih osoba, koje organizuje takmičenje u sportovima (zvučni pikado, šah, i goalbal); te

- Udruženje gluhih i nagluhih sa takmičenjima u sportovima (rukomet, futsal, šah, pikado, kuglanje, bowling, stolni tenis i miješana odbojka).

Broj osoba s invaliditetom koji se bavi sportskim aktivnostima u Zeničko-dobojskom kantonu prema prikupljenim i dostavljenim podacima je 525, od čega je 475 muškaraca, a 50 žena.

Takmičenja u naprijed navedenim sportskim granama, kao i sportska rekreacija osoba sa invaliditetom su povremenog i turnirskog karaktera.

Dijagnosticiranje problema

U Zeničko-dobojskom kantonu situacija sa pristupom sportu osoba sa invaliditetom je daleko od željene razine, a rezultati koje su ostvarili sportisti sa invaliditetom više su plod angažovanja pojedinaca nego sistemskog djelovanja i znatno su iznad uslova u kojima su ostvareni.

Pristup sportu ostaje problematično pitanje s kojim se suočavaju osobe s invaliditetom, kako s obzirom na pristup sportskim aktivnostima kao sportista, tako i na njihov pristup sportskim prostorima kao gledatelja. Konkretno, dječaci i djevojčice s invaliditetom ne uživaju iste mogućnosti praktikovanja sporta kao njihovi fizički sposobni vršnjaci, pogotovo u sferi tjelesnog odgoja u školama sa svojim kolegama. Prema tome, oni nemaju mogućnosti stjecanja navike treniranja sporta u ranoj dobi.

Povećanje stope izdvajanja sredstava za sport osoba s invaliditetom iz Proračuna ZDK omogućilo bi razvojni smjer ovog segmenta bavljenja sportom i to kroz finansiranje stručnog kadra, odnosno trenera, instruktora i ostalog osoblja specifičnog za sport osoba s invaliditetom, koji bi obavljali treninge s osobama s invaliditetom prema utvrđenom planu odobrenom od resornog Ministarstva.

Sportista mlađih starosnih kategorija, odnosno sportista koji nastupaju u kadetskoj i juniorskoj kategoriji, osjetno je manje ili ih uopće nema, s obzirom na nepostojanje organizovanog sistema prijevoza tih sportista, posebno onih iz manjih i ruralnih sredina Kantona. Program koji bi također omogućio uključivanje većeg broja mladih sportista je univerzalna sportska škola za mlade osobe s invaliditetom koja mora biti odobrena i usklađena prema programu resornog Ministarstva.

Stručni kadar u sportu osoba s invaliditetom je minimalan i nezadovoljavajući, a treneri uglavnom rade volonterski.

Finansiranje sporta osoba sa invaliditetom na području Kantona vezano je uz brojne poteškoće koje se prije svega ogledaju kroz izrazito skupu sportsku opremu, rekvizite, pratitelje itd, što sport osoba sa invaliditetom stavlja u kategoriju gotovo najskupljih sportova.

Problemi detektovani prikupljanjem podataka na terenu su sljedeći:

- nedostatna, zastarjela i nedovoljno prilagođena oprema, sportski rekviziti i sportski objekti
- nedovoljna količina specifične sportske opreme i potrošnog materijala za određene sportove osoba s invaliditetom zbog enormno visokih cijena na tržištu (košarka u kolicima – sportska kolica, kotači, antidekubitalni jastuci, gume, remenje za sigurnosno vezivanje igrača, osovine kotača, čelični rukohvati za kotače, streljaštvo – zračne puške, atletika – atletska kolica)
- nedovoljno razvijen rad s djecom i mladim osobama s invaliditetom što rezultira njihovom slabom uključenosti u sportske i rekreativne aktivnosti
- nedostatak stručnih kadrova i trenera za sport osoba s invaliditetom
- nedovoljna promocija i afirmacija sporta za osobe s invaliditetom, kao i nedovoljna zainteresovanost medija i prezentacija u javnosti
- nedovoljno zagrijane i osvijetljene dvorane, otežan pristup dvoranama, kao i pristup svlačionicama i sanitarnim čvorovima
- u školskim dvoranama mali broj termina za trenažni proces prouzrokovan trajanjem nastavnih aktivnosti i velikim brojem klubova
- veoma kratki termini za trenažni proces (60 minuta) s obzirom na specifične motoričke sposobnosti i potrebe osoba s invaliditetom
- nedostatak infrastrukture za pojedine sportove (streljaštvo, kuglanje)
- malen proračun klubova i nedovoljno finansiranje sporta za osobe s invaliditetom, dodatni troškovi za asistente i pomoćno osoblje
- slaba mobilnost osoba s invaliditetom
- konstantno opadanje broja sportista iz kategorije gluhih i nagluhih, te slijepih i slabovidnih sportista
- veliki broj neregistrovanih i neklasifikovanih takmičara zbog nepostojanja strukovnih saveza u pojedinim sportovima

Prijedlozi za rješavanje mjera

- 1) Razraditi sistem transporta osoba s invaliditetom kako bi im se omogućilo sudjelovanje na trenizima i takmičenjima.
- 2) Prilagoditi programe školskog sporta osobama s invaliditetom, te uključiti što veći broj osoba s invaliditetom u sport putem sistemski organizovanih sportsko-rekreativnih sadržaja. Programi obavezne tjelovježbe i rehabilitacije za vrijeme školovanja ili pohađanja rehabilitacije bi trebali biti u domeni Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, i u određenom segmentu Ministarstva za rad i socijalnu politiku. Tim programima treba što veći broj osoba s invaliditetom sistemski uključiti u tjelovježbu i sport, te nastojati, kao i u čitavoj populaciji, već kod pripadnika najmlađeg uzrasta stvoriti naviku sudjelovanja u tjelovježbenim programima. Također, sistemski treba riješiti problem prijevoza osoba s invaliditetom iz prigradskih i ruralnih područja do mjesta za izvođenje tjelovježbe i sportsko-rekreativnih aktivnosti. Takvi programi su osobama s invaliditetom iznimno važni za njihovu potpunu rehabilitaciju, samostalnost ili mobilnost, jer se na taj način izjednačavaju mogućnosti za osobe s invaliditetom, njihova inkluzija, te stvara senzibilitet šire javnosti za probleme osoba s invaliditetom.
- 3) Utvrditi realno stanje dostupnosti sportskih objekata osobama s invaliditetom, te postojeće objekte prilagoditi osobama s invaliditetom.
- 4) Organizovati razna takmičenja i sportske manifestacije djece s poteškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom, koji su važni za jedinice lokalne i kantonalne samouprave, i smatraju se javnim potrebama u sportu.
- 5) Osigurati stabilno i kontinuirano finansiranje sporta, kao i jednakopravnost i zaštitu sporta osoba s invaliditetom.
- 6) Osnivati univerzalne sportske škole za mlade osobe s invaliditetom pod patronatom resornog Ministarstva.
- 7) Osigurati materijalne uslove za nabavku izuzetno skupe specifične sportske opreme, potrošnog materijala i pomagala.
- 8) Osigurati materijalne uslove za nesmetan odlazak na službena takmičenja.
- 9) Upošljavati administrativno osoblje koje poznaje znakovni jezik i osoblje koje prati sportiste na trenizima i takmičenjima.

Rezime

Prema modelu Svjetske zdravstvene organizacije utjecaj sporta i tjelesne aktivnosti očituje se u svim područjima kvalitete života, naglašavajući pritom preventivni utjecaj fizičke aktivnosti kod osoba sa invaliditetom i različitih dobnih skupina standardne populacije.

Osobama s invaliditetom preporučeno je da se nakon medicinske rehabilitacije bave sportskom rekreacijom kako bi na što bolji način naučili nositi se s invaliditetom, kako bi ojačali fizičku snagu, ali i kako bi mentalno postali jači i ponovo se uključili u svakodnevne obaveze i socijalizirali se.

Rehabilitacijski sport prvi put se spominje u Švedskoj krajem 19. stoljeća za osobe s invaliditetom te predstavlja ne samo terapiju, već i sredstvo za održavanje fizičke spremne.

Nakon medicinske rehabilitacije izvrstan učinak na osobe s invaliditetom ostvaruje uključivanje i bavljenje sportskim aktivnostima jer se različitim kineziološkim aktivnostima izvršava direktan učinak na tjelesnu komponentu organizma invalidne osobe, ali i na psihološku komponentu.

U Zeničko-dobojskom kantonu situacija sa pristupom sportu osoba sa invaliditetom je daleko od željene razine, a rezultati koje su ostvarili sportisti s invaliditetom više su plod angažovanja pojedinaca nego sistemskog djelovanja i znatno su iznad uslova u kojima su ostvareni.

Pristup sportu ostaje problematično pitanje s kojim se suočavaju osobe s invaliditetom jer ne uživaju iste mogućnosti praktikovanja sporta kao njihovi radno sposobni vršnjaci, pogotovo u sferi tjelesnog odgoja u školama sa svojim kolegama.

Povećanje stope izdvajanja sredstava za sport osoba s invaliditetom iz Proračuna ZDK omogućilo bi razvojni smjer ovog segmenta bavljenja sportom i to kroz finansiranje stručnog kadra, odnosno trenera, instruktora i ostalog osoblja specifičnog za sport osoba s invaliditetom, koji bi obavljali treninge s osobama s invaliditetom prema utvrđenom planu odobrenom od resornog Ministarstva.

Finansiranje sporta osoba sa invaliditetom na području Kantona vezano je uz brojne poteškoće koje se prije svega ogledaju u izrazito skupoj sportskoj opremi, rekvizitima, pratiteljima i sl, što sport osoba sa invaliditetom stavlja u kategoriju gotovo najskupljih sportova.

Kroz sportsku rehabilitaciju i resocijalizaciju, redovno organizovano vježbanje i pomoć, klubovi preventivno djeluju na zdravlje osoba s invaliditetom, te se na taj način osiguravaju

velike uštede finansijskih sredstava namijenjenih za zdravstvenu njegu ove populacije, naročito kod težih komplikacija nastalih usljed neaktivnosti.

2.5. Sportski objekti

Sportski objekti predstavljaju tačno određen i po pravilima odgovarajuće sportske igre uređen prostor za odigravanje, odnosno realizovanje određene sportsko-kretne strukture. Sportski objekti su izgrađeni ili prirodni objekti namijenjeni sportu koji ispunjavaju uslove za trenažne i takmičarske aktivnosti. Ovisno od namjene, sportski objekti moraju sadržavati odgovarajuće prateće prostore (sanitarne, garderobne, servisne, spremišne i druge), a prema standardima propisanim od strane kantonalnih, federalnih, državnih, evropskih ili svjetskih sportskih asocijacija.

Pored prostora namijenjenog sportskim aktivnostima, pratećih sadržaja i odgovarajuće opreme, sportski objekti moraju biti pristupačni osobama sa invaliditetom.

2.5.1. Vrste sportskih objekata

Prema vrsti sportskih objekata iste smo podijelili na zatvorene i otvorene sportske objekte.

Zatvoreni sportski objekti su objekti koji predstavljaju fizičku, funkcionalnu i tehničko-tehnološku cjelinu sa svim instalacijama i opremom, a namijenjeni su za obavljanje određenih sportskih aktivnosti (sportske sale, sportske dvorane, bazeni, balon sale i sl).

Otvoreni sportski objekti jesu posebno uređene površine namijenjene za obavljanje određenih sportskih aktivnosti (skijališta, biciklističke staze, planinarske staze, *workout* igrališta i sl).

2.5.2. Zakonsko uporište

Prema Zakonu o sportu Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 06/17) javni sportski objekti na području Zeničko-dobojskog kantona su u vlasništvu Kantona ili Općine. Kanton i općine ostvaruju javni interes u sportu tako što planiraju, izgrađuju i održavaju javne sportske objekte značajne za razvoj sporta na nivou Kantona i općina. Shodno prethodno navedenom, može se zaključiti da postoji pravna osnova, odnosno zakonsko uporište na osnovu kojeg se mogu planirati značajna finansijska ulaganja u

sportsku infrastrukturu na području Zeničko-dobojskog kantona, što bi doprinijelo kvaliteti službenih sportskih takmičenja, osiguranju prostornih uslova za razvoj sporta i postizanje vrhunskih rezultata, kao i stvaranju pozitivnog ambijenta za upražnjavanje sportsko-rekreativnih aktivnosti stanovništva.

2.5.3. Opis stanja sportskih objekata

Na osnovu podataka o brojnom stanju i funkcionalnosti sportskih objekata dostavljenih iz devet općina i to: Općina Vareš, Općina Doboju-Jug, Općina Breza, Općina Zavidovići, Općina Usora, Općina Žepče, Općina Tešanj, Općina Maglaj, Općina Kakanj i podataka dostavljenih iz dva grada i to Grada Zenica i Grada Visoko, može se zaključiti da ukupan broj sportskih objekata iznosi 157, od čega su 124 sportska objekta u javnom i 33 u privatnom vlasništvu. Evidentno je da je najviše nogometnih stadiona, i to 35, od čega njih 29 ispunjavaju uslove za takmičenje.

Međutim, stanje ovih objekata nije na vrhunskoj nivou jer većina terena nisu kvalitetni, prvenstveno u pogledu zaštite od nepovoljnih klimatskih uslova, a prateći objekti i sanitarni uređaji su u lošem stanju. Ukoliko bi se primjenjivali strožiji standardi za dobijanje licenci, mnogi od postojećih nogometnih stadiona ne bi ispunjavali uslove za regularna međunarodna takmičenja. Ipak, s obzirom na popularnost nogometa i zanimanje koje vlada za ovaj sport smatramo da postoje dobre osnove u pogledu infrastrukture gdje bi se uz manja sistemska i planska finansijska ulaganja stekle dobre osnove za razvoj nogometa, odnosno poboljšanje rada sa mladima u ovom najmasovnijem sportu u Zeničko-dobojskom kantonu.

Evidentno je iz dostavljenih podataka **da postoji veoma mali broj bazena, atletskih staza i workout vježbališta na otvorenom na području Zeničko-dobojskog kantona.** Konkretno, samo jedna atletska staza na stadionu Kamberovića polje u Zenici ispunjava uslove za službena atletska takmičenja i kao takva jedina pruža kvalitetne uslove za trening takmičara i sportsko-rekreativne aktivnosti stanovništva. Imajući u vidu jednostavnost upražnjavanja, nevelik finansijski trošak i sve veći interes stanovništva za trčanjem kao vidom sportsko-rekreativne aktivnosti, pri kojoj se u značajnoj mjeri utječe na unapređenje psihosomatskog statusa i na općenito unapređenje zdravstvenog stanja pojedinca, mišljenja smo da bi bilo dobro djelovati u smislu uređenja, postavljanja i izgradnje kompletnih atletskih staza ili barem njihovih dijelova.

Budući da smo savremenici doba moderne tehnologije, tehnike i “brzog” života, pri čemu se sve više javlja prijetnja potreba za sadržajima koji će doprinijeti obnavljanju ljudskih

potencijala, aktivnom odmoru i sadržajnom korištenju slobodnog vremena izvan poslovnih i porodičnih obaveza, smatramo da sportska rekreacija zauzima sve značajnije mjesto u našim životima. Mišljenja smo da jednostavna, pristupačna i kvalitetna vježbališta na otvorenom (*workout* vježbališta) mogu omogućiti stanovništvu kontinuirane sportsko-rekreativne aktivnosti kroz koje će zadovoljiti potrebu za vježbom, aktivnim odmorom, te unapređenjem i očuvanjem zdravlja.

Na području Zeničko-dobojskog kantona evidentiran je veoma mali broj *workout* igrališta, tek njih 5 i to: 1 u Općini Vareš, 2 u Gradu Zenica, te 2 u Gradu Visoko. Shodno navedenom, smatramo da bi svaka općina/grad u Kantonu trebala imati najmanje jedno ovakvo vježbalište.

Kada su u pitanju sportski objekti, konkretno sportske dvorane, treba reći da iste u općinama Kakanj, Maglaj, Tešanj, Zavidovići, Žepče, i gradovima Zenica i Visoko ispunjavaju i omogućavaju kvalitetne uslove za trenažni i takmičarski proces tzv. dvoranskih sportova (košarke, odbojke, rukometa). U općinama Vareš, Breza, Doboj-Jug i Usora nema sportskih dvorana, ali se trenažni i takmičarski proces za prethodno navedene sportove odvija u školskim sportskim salama.

Također, potrebno je istaći da je na području Zeničko-dobojskog kantona u periodu od 2015. do 2018. godine izgrađeno 7 novih i sanirano 18 sala za tjelesni odgoj, te je izvršena sanacija 10 školskih sportskih igrališta (izvor: Katalog *Novoizgrađeni rekonstruirani školski objekti 2015-2018*). Prema ovim podacima, kao i općepoznatom trendu smanjenja broja učenika u osnovnim i srednjim školama na području našeg Kantona, smatramo da uz dobru organizaciju i optimalnu iskorištenost postojećih potencijala (školskih sportskih sala) u većini općina može se u manjoj mjeri pozitivno utjecati na osiguravanje većeg broja slobodnih termina za aktivnosti klubova. Ovdje se prvenstveno misli na osiguravanje termina prostora za obavljanje trenažnih i takmičarskih aktivnosti osoba sa invaliditetom, zatim aktivnosti klubova borilačkih sportova, košarke, odbojke i sportsko-rekreativnih aktivnosti stanovništva. U prilog ovoj konstataciji ide i značajan broj otvorenih sportskih poligona, čak njih 75, koji su pogodni za razne sportsko-rekreativne aktivnosti.

2.5.4. Prirodni potencijali

U Strategiji razvoja sporta od velike važnosti je istaći i pomenuti značajne prirodne potencijale za razvoj zimskih sportova i sportsko rekreativnih aktivnosti koje posjeduje Zeničko-dobojski kanton. Prije svega, ovdje se misli na već općepoznato skijalište Ponijeri u općini Kakanj, gdje bi se uz udruženo djelovanje Općine i Kantona, te planskim finansijskim

ulaganjem od ovog skijališta u narednom periodu napravio respektabilni ski-centar, kako za obuku skijanja, tako i za sportsku rekreaciju stanovništva. Ovo skijalište je uređeno do određenog nivoa, a neophodno je osigurati smještajne kapacitete (hotelski/motelski smještaj), kao i obogatiti uslužnu i prodajnu djelatnost. Također, ovdje treba pomenuti i skijaški teren Smetovi u Gradu Zenica, koji ima potencijal za realizaciju sportsko-rekreativnih aktivnosti stanovništva našeg Kantona.

Prema podacima koji su dostavljeni treba istaći da na području Kantona postoji 26 obilježenih planinarskih staza čija ukupna dužina iznosi 156 740 m, te 1 obilježena brdska biciklistička staza u općini Vareš u dužini od 15 800 m, što daje dobru osnovu za razvoj planinarenja i pješaćenja u slobodno vrijeme kao vida rekreativne aktivnosti za svakog.

2.5.5. Privatni sportski objekti

Kada su u pitanju sportski objekti u privatnom vlasništvu stanje po općinama/gradovima je sljedeće:

- u Općini Vareš nalaze se 2 privatna ski-lifta,
- u Općini Breza nalazi se 1 privatni teniski teren,
- u Gradu Zenica nalaze se 2 privatna sportska teren (teren Tempo sport i Turski park),
- u Općini Zavidovići nalazi se jedan od rijetkih golf-terena u Bosni i Hercegovini, te 1 teren sa umjetnom travom u privatnom vlasništvu,
- u općini Žepče nalaze se 4 privatna teniska terena, 3 malonogometna terena sa umjetnom travom, 1 malonogometni teren, 1 nogometni teren i 2 otvorena bazena,
- u Gradu Visoko nalaze se 4 teniska terena i 3 fitness centra,
- u Općini Usora nalazi se 1 sportsko-rekreativni centar,
- u Općini Tešanj nalaze se 2 dvorane sa umjetnom travom i 3 otvorena bazena i
- u Općini Kakanj nalazi se 1 privatni teniski teren i 1 otvoreni bazen.

Može se napomenuti da su ovi objekti u privatnom vlasništvu uglavnom dostupni stanovništvu, naravno, uz novčanu naknadu.

Tabela 1. Sportski objekti po općinama/gradovima Zeničko-dobojskog kantona

Općina/Grad	Nogometni stadion	Dvorana	Školska sala	Zatvoreni bazen	Otvoreni bazen	Kuglana	Teniski teren	Streljana	Skijalište	Sportski poligon	Ostalo
Vareš	1	nema	3	nema	nema	nema	nema	nema	nema	10	1 bickl.staza (15 800 m) 18 plan.staza (89 740 m)
Breza	2	u izgradnji	4	nema	1	nema	nema	nema	nema	1	1 plan.staza (3 000 m)
Zenica	3	2	18	nema	1	1	6	1	nema	13	5 plan.staza (40 000 m)
Zavidovići	1	1	7	nema	nema	nema	2	1	nema	13	1 golf teren privatno vl., 1 Ribarska staza
Žepče	1	1	6	nema	nema	nema	nema	nema	nema	10	1 plan. staza (9 000 m)
Visoko	14	2	8	nema	nema	1	5	1	nema	9	-
Usora	2	1	1	nema	1	nema	nema	nema	nema	4	-
Tešanj	4	1	9	nema	1	nema	2	2	nema	11	1 plan. staza (15 000 m)
Doboj-Jug	1	nema	1	nema	nema	nema	nema	1	nema	4	-
Maglaj	3	2	-	nema	nema	nema	nema	nema	nema	-	1 Ribarska staza
Kakanj	3	2	11	nema	1	1	1	nema	1	18	1 bickl.staza
Ukupno	32	10	57	0	4	2	15	6	2	75	30

*Napomena: u tabeli 1. navedeni su podaci iz općina i gradova koji su dostavili tražene podatke.
Podatke nije dostavila Općina Olovo.*

Pregled finansijskih izdvajanja za sportsku infrastrukturu planiranih Proračunima općina/gradova u Zeničko-dobojskom kantonu za period od 2014. do 2019. godine.

Grad Zenica

UKUPNA IZDVAJANJA ZA SPORTSKU INFRASTRUKTURU PLANIRANA PRORAČUNOM OD 2014 DO 2019 GODINE						
2014	2015	2016	2017	2018	2019	UKUPNO
650 000 KM	650 000 KM	650 000 KM	600 000 KM	650 000 KM	780 000 KM	3 980 000 KM

Grad Visoko

UKUPNA IZDVAJANJA ZA SPORTSKU INFRASTRUKTURU PLANIRANA PRORAČUNOM OD 2014 DO 2019 GODINE						
2014	2015	2016	2017	2018	2019	UKUPNO
569 000 KM	70 585 KM	25 000 KM	136 367 KM	49 830 KM	272 171 KM	1 122 953 KM

Općina Breza

UKUPNA IZDVAJANJA ZA SPORTSKU INFRASTRUKTURU PLANIRANA PRORAČUNOM OD 2014 DO 2019 GODINE						
2014	2015	2016	2017	2018	2019	UKUPNO
0 KM	0 KM	0 KM	32 220 KM	16 580 KM	73 671 KM	122 471 KM

Općina Tešanj

UKUPNA IZDVAJANJA ZA SPORTSKU INFRASTRUKTURU PLANIRANA PRORAČUNOM OD 2014 DO 2019 GODINE						
2014	2015	2016	2017	2018	2019	UKUPNO
5 000 KM	5 000 KM	0 KM	10 000 KM	10 000 KM	37 500 KM	67 500 KM

Općina Doboj-Jug

UKUPNA IZDVAJANJA ZA SPORTSKU INFRASTRUKTURU PLANIRANA PRORAČUNOM OD 2014 DO 2019 GODINE						
2014	2015	2016	2017	2018	2019	UKUPNO
0 KM	0 KM	0 KM	0 KM	2 500 KM	2 500 KM	5 000 KM

Općina Usora

UKUPNA IZDVAJANJA ZA SPORTSKU INFRASTRUKTURU PLANIRANA PRORAČUNOM OD 2014 DO 2019 GODINE						
2014	2015	2016	2017	2018	2019	UKUPNO
28 128 KM	-	30 929,50 KM	-	-	231 203 KM	290 260,50 KM
poligon Alibegovci		poligoni Sivša i Jeleči			I faza sportska dvorana Žabljak i stadion Toplik	

Općina Vareš

UKUPNA IZDVAJANJA ZA SPORTSKU INFRASTRUKTURU PLANIRANA PRORAČUNOM OD 2014 DO 2019 GODINE						
2014	2015	2016	2017	2018	2019	UKUPNO
0 KM	0 KM	0 KM	0 KM	0 KM	0 KM	0 KM

Općina Zavidovići

UKUPNA IZDVAJANJA ZA SPORTSKU INFRASTRUKTURU PLANIRANA PRORAČUNOM OD 2014 DO 2019 GODINE						
2014	2015	2016	2017	2018	2019	UKUPNO
0 KM	0 KM	0 KM	30 000 KM	30 000 KM	30 000 KM	90 000 KM

Općina Žepče

UKUPNA IZDVAJANJA ZA SPORTSKU INFRASTRUKTURU PLANIRANA PRORAČUNOM OD 2014 DO 2019 GODINE						
2014	2015	2016	2017	2018	2019	UKUPNO
0 KM	0 KM	0 KM	0 KM	0 KM	0 KM	0 KM

Prema podacima iz tabela može se konstatovati da ukupna zbirna finansijska izdvajanja iz budžeta 2 grada i 7 općina za sportsku infrastrukturu u periodu od 2014. do 2019. godine iznose **5 678 184,50 KM**.

Evidentno je da su samo Grad Zenica i Grad Visoko sistemski, planski i kontinuirano ulagali značajna finansijska sredstva u proteklom periodu od 6 godina, kao i djelimično općina Usora.

Finansijska ulaganja u manjoj mjeri su imale općine Breza, Zavidovići i Tešanj, dok je općina Doboj-Jug imala vrlo mala i neznatna ulaganja, a općine Vareš i Žepče u periodu od 2014. do 2019. godine nisu imale nikakva finansijska ulaganja za sportsku infrastrukturu.

Na osnovu svega navedenog mišljenja smo da, za izuzev nekoliko gradova na području Zeničko-dobojskog kantona, uložena finansijska sredstva za sportsku infrastrukturu nisu dovoljna da bi se poboljšali uslovi za trenažno-takmičarske aktivnosti sportskih klubova kao i sportsko-rekreativne aktivnosti stanovništva.

Ukupna finansijska sredstva koja je Vlada Zeničko-dobojskog kantona uložila u sportsku infrastrukturu, odnosno u njenu izgradnju i sanaciju u općinama/gradovima na području Zeničko-dobojskog kantona u periodu od 2015. do 2019. godine iznose **2 257 531,00 KM**.

Identifikacija problema

- Nedovoljan broj sportskih objekata specifične namjene (bazena, atletskih staza na stadionima, *workout* vježbališta na otvorenom)
- Znatan broj školskih sportskih sala sa nedostacima u vidu dotrajale stolarije, fasade, parketne podloge, nedovoljne zagrijanosti i nedovoljne količine sportske opreme (rekvizita) za realizaciju programskih sadržaja nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja
- Nedovoljna finansijska ulaganju za izgradnju i sanaciju sportske infrastrukture
- Neriješeni imovinsko-pravni odnosi, odnosno neriješeno pitanje vlasništva i upravljanja sportskim objektima

Identifikacija strateških specifičnih ciljeva

- Unaprijediti prostorne – infrastrukturne uslove za razvoj sporta i sportske rekreacije
- Utjecati na povećanje broja sportskih objekata koji će zadovoljavati i ispunjavati uslove predviđene pravilima međunarodnih sportskih asocijacija
- Povećati finansijska ulaganja za rekonstrukciju, izgradnju i redovno održavanje sportskih objekata iz budžeta Kantona, i budžeta viših razina vlasti
- Omogućiti konstantno praćenje i uvid u stanje sportskih objekata na području Zeničko-dobojskog kantona uvođenjem sportskih objekata u jedinstvenu bazu podataka na nivou Kantona

Prijedlozi za rješavanje problema

- Osigurati sredstva u budžetu općina/ Kantona za sportsku infrastrukturu
- Izvršiti nabavku softvera za jedinstvenu bazu podataka o broju sportskih objekata, sportskih terena, kao i podacima o njihovom vlasništvu

Rezime

Vodeći se dostavljenim podacima, kao i već ranije poznatim stanjem na terenu, možemo reći da su sportski objekti na području Zeničko-dobojskog kantona u prilično lošem stanju. Konkretno, u Kantonu postoji samo nekoliko sportskih objekata vrhunskog nivoa, dok većina ostalih sportskih objekata, ovisno od grane sporta, zadovoljavaju osnovne, minimalne kriterije za trenažni i takmičarski proces. Također je bitno napomenuti da je proteklih godina na području Kantona izgrađen i saniran značajan broj školskih sportskih sala i sportskih poligona.

Neophodno i poželjno bi bilo utjecati na izgradnju nekoliko sportskih objekata specifične namjene, konkretno workout vježbališta na otvorenom, kao i uređenja i postavljanja atletskih staza na mjestima, odnosno stadionima na kojima za to već postoje dobre osnove.

Također, treba istaći da sportski objekti nisu samo resurs neophodan sportskim klubovima, sportistima i rekreativcima, već predstavljaju i društveni kapital koji ima značajnu socio-ekonomsku ulogu.

Savremena, moderna i funkcionalno izgrađena sportska infrastruktura sa svim pratećim i neophodnim sadržajima predstavlja bitan preduslov za ostvarenje vrhunskih sportskih rezultata, kao i stvaranje aktivnog, pozitivnog odnosa i želje za bavljenjem sportskom rekreacijom velikog broja stanovništva našeg Kantona.

2.6. Stručni kadrovi u sportu

Sport se definira kao potreba i pravo svakog čovjeka i idealno sredstvo za učenje nužnih životnih vještina (Milanović, 2010:28), te je postao fenomen današnjice i vrlo važan dio savremenog načina života. Sport multiplicira i generiše mnoge oblike vrhunskog sportskog sadržaja, promoviše državu, sredstvo je poticanja razvoja sportske industrije, kao i sredstvo dokazivanja i afirmacije sportskih i drugih djelatnika u sportu.

Obavljanje stručnih poslova u sportu jedna je od najvažnijih sastavnica funkcionisanja sportskog sistema. Sportski radnici, top menadžeri, menadžeri srednje razine, administrativni

radnici i treneri, u tom sistemu imaju središnju ulogu kao stručne osobe zadužene za planiranje, realizaciju i kontrolu procesa stručnog rada sa sportistima i sportskim kolektivima.

2.6.1. Sportski menadžment

Svaka organizacija je dinamičan, otvoren i svrhovit sistem koji za zadatak ima postizanje cilja u svrhu zadovoljavanja korisnika, pa tako za ostvarenje poslovnih ciljeva sportske organizacije i sportski menadžment imaju zadaću analizirati probleme u sportu, utvrđivati uzroke stanja, te birati razna alternativna rješenja, kako bi se što uspješnije ostvarili ciljevi (Bartoluci, Škorić, 2009:71). U procesu menadžmenta, tj. upravljanja, rukovođenja ili organizovanja, ključna uloga pripada menadžerima. Oni su osobe odgovorne za nadgledanje kako se koriste organizacijski izvori za postizanje zadanih ciljeva. Prema Bartoluci, Škorić (2009:75-76) funkcije menadžmenta logično se poklapaju sa temeljnim značajkama (sposobnostima) menadžera, koji utvrđuje strategije, planira, organizuje, kontroliše, odlučuje, komunicira, bira kadrove, motiviše, te inovira. Menadžment u sportu ima važnu praktičnu primjenu. Zbog specifičnosti svakog sporta traže se specifične karakteristike, tj. sposobnosti i osobine sportskog menadžera, kao što su, prije svega, kreativnost i obrazovanost.

Razvojem sporta razvija se sportska industrija, a time i sportski menadžment koji povezuje i usklađuje različita područja, kao što su proces treniranja, marketinga, psihologije, sportskih objekata (Bartoluci, Škorić, 2009:71), pa tako i sportskih događanja. Kao i svaka djelatnost, sport zahtijeva dobru organizaciju i način efikasnog provođenja aktivnosti za koju su direktno zadužene one osobe koje obavljaju ulogu sportskih menadžera u sportskim organizacijama.

Menadžment u sportu pojavljuje se u novije vrijeme zbog zahtjeva samog razvoja sporta zadnjih dvadeset godina.

Zadaća sportskog menadžmenta je:

- analizirati probleme u sportu,
- utvrditi uzroke stanja,
- odabrati razna alternativna rješenja (Bartoluci, Škorić, 2009).

Ciljevi menadžmenta u sportu su specifični, a mogu se klasificirati kao:

- ostvarivanje sportskih ciljeva u određenom vremenu,
- ostvarivanje poslovnih ciljeva sportske organizacije (Bartoluci, Škorić, 2009).

Prema Bartoluci, Škorić (2009) ciljevi su međusobno uslovljeni jer ostvarivanje sportskih rezultata nije moguće bez ostvarivanja poslovnih ciljeva (organizacijskih, materijalnih, finansijskih). Istovremeno, nivo sportskih rezultata izravno utječe i na ostvarivanje poslovnih ciljeva. Stoga je temeljna zadaća sportskog menadžmenta vezana uz ostvarivanje ciljeva sportskih organizacija.

Kada je u pitanju sportski menadžment u ZDK, odnosno kadrovi koji vode i upravljaju sportskim organizacijama, prema prikupljenim podacima s terena nijedan sportski kolektiv, savez i udruga nemaju u svojoj upravljačkoj strukturi kadrove koji posjeduju ovakvu, specifičnu naobrazbu u sportskom menadžmentu. Ono što je u ovom trenutku možda jedna od svijetlih tačaka kada je u pitanju upravljanje u sportu jeste da većina kadrova, koji vode ili organizuju sportske kolektive, posjeduju višu ili visoku stručnu spremu različitih oblasti.

Međutim, ono što se mora naglasiti jest da specifičnost uloge menadžmenta u sportu ovisi o ustrojstvu svakog sporta jer sport kao složena društvena djelatnost zahtijeva specifičan oblik sportskog menadžmenta. Stoga je i neophodno da se sportskim menadžmentom bave upravo kadrovi koji su stručno osposobljeni za ovu vrstu djelatnosti.

Neophodnost stručno osposobljenog kadra, kada je u pitanju vođenje i organizovanje bilo koje sportske djelatnosti, leži u činjenici da je sportski menadžment proces, specifična disciplina i skup poslovnih aktivnosti koje su usmjerene na realizaciju zadanih ciljeva u skladu s postavljenom misijom i vizijom, temeljene na koncepciji sportskog marketinga. Sportski menadžment upravlja i rukovodi kapitalom, ljudima, sredstvima za rad, informacijama i raznovrsnim programima čiji je primarni i osnovni proizvod vezan za sport, sportske aktivnosti i sportsku industriju.

2.6.2. Treneri

Biti trener veoma je odgovoran posao, jer se radi o znatnim utjecajima na određene procese promjena u čovjekovu organizmu, prilikom čega su pogreške nedopustive. Vrijeme provedeno kod manje educiranog trenera u razdoblju od svega 6 mjeseci za posljedicu može izazvati npr. stagnaciju u odnosu na sportistu manje izraženog talenta i sposobnosti koji je u istom razdoblju pod vodstvom adekvatnijeg trenera zabilježio daleko veći napredak.

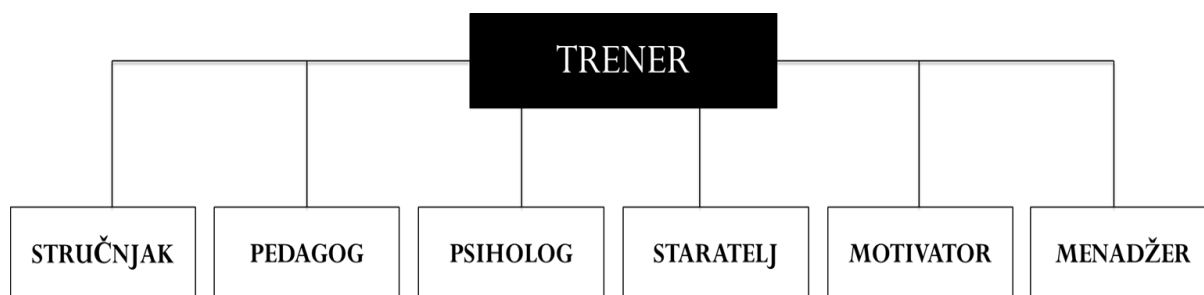
Kvalitetan trener, osim što mora posjedovati zavidnu razinu stručnog znanja (područja pedagogije, psihologije, fiziologije, biomehanike i mnogih drugih), treba dalje nadograđivati svoje znanje i biti u toku sa sportskim napretkom. Trener koji je svojim visokim nivoom

znanja postigao visoke rezultate ne mora nužno biti garancija uspješnosti u budućnosti, ukoliko nije spreman uhvatiti se u koštac sa stalnim napretkom sportske nauke.

Vrlo važna i jedna od presudnih karakteristika kvalitetnog sportskog stručnjaka jeste da dovođenje do željenih rezultata ne ostavlja negativne posljedice na psihofizičko zdravlje sportista.

Trener kao stručnjak mora posjedovati tzv. akademske sposobnosti, što se odnosi na sposobnosti za naučna istraživanja i uopštavanje vlastitog iskustva. Trener u svoju djelatnost mora ugrađivati naučno-istraživačke metode rada i najsavremenija dostignuća naučnih istraživanja. Znajući da se sportu prilazi kao multidisciplinarnoj oblasti koja povezuje više nauka (fiziologiju, anatomiju, psihologiju, sportsku medicinu, biomehaniku itd.), trener se mora, također, stalno usavršavati u svim područjima djelovanja u cilju osiguravanja široke baze podataka koja predstavlja temelj kvalitetnog upravljanja sportistom kao vođenim dijelom sistema (kojim se može izvana upravljati i koji može samim sobom upravljati).

Uloga trenera je višestruka. Trener treba istovremeno biti stručnjak, pedagog, psiholog, staratelj, motivator, menadžer i slično.

Kada je riječ o Zeničko-dobojskom kantonu, najbolje stanje kada je u pitanju stručni kadar je svakako u oblasti školskog sporta jer su tu uključeni profesori tjelesnog odgoja i sporta.

Ono što se još uvijek nije promijenilo od vremena *Strategije razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2013-2017. godina*, a što je još uvijek aktuelni problem u Zeničko-dobojskom kantonu, jest činjenica da se na Univerzitetu u Zenici još uvijek ne obrazuju kadrovi za ovu oblast. U Zeničko-dobojskom kantonu, kao i u Bosni i Hercegovini, funkcioniše i sistem stručnog osposobljavanja definisan Zakonom o sportu kojim se prvenstveno bave granski sportski savezi. Osposobljavanjem se ne stječu akademske diplome, već se dobijaju određeni certifikati ili licence za određeni nivo stručne osposobljenosti na osnovu kojih granski savezi sprovode licenciranje trenera.

Prema podacima prikupljenim sa terena najveći broj trenera posjeduje licence koje su stekli kroz raznovrsne seminare i usavršavanja koja organizuju granski savezi i sportski savezi za

određenu granu sporta. Još uvijek je mali broj trenera koji imaju adekvatno akademsko obrazovanje za rad u sportu, to jest sa završenim Fakultetom za sport ili srodnim fakultetom.

U najvećem broju klubova stručne poslove, bilo da se radi o upravljanju sportskim organizacijama ili trenerskom poslu, obavljaju nestručne ili nedovoljno stručne osobe. Broj i kvaliteta angažmana stručnih kadrova u oblasti sporta na području Zeničko-dobojskog kantona nisu zadovoljavajući.

Na današnjem stepenu razvoja sporta i sportske tehnologije visoki sportski rezultati nastaju kao posljedica programiranog, forsiranog treninga, takmičenja i odmora, baziranih na naučnim saznanjima. Naučni i stručni nivo trenera, kao i odgovarajući materijalni i finansijski resursi, značajno utječu na stepen sportske pripreme, a samim time i na kvalitetu postignutih rezultata.

Ukoliko želimo da sportski sistem u ZDK-u ostvaruje svoj puni potencijal, neophodno je da svi kadrovi koji su vezani za sport u bilo kojem obliku, posjeduju odgovarajuće stručno obrazovanje, kontinuirano prate naučne i stručne spoznaje, te kontinuirano unapređuju svoja znanja i vještine kada su u pitanju sport i sportska industrija.

Rezime

Jedan od ključnih problema razvoja sporta i dostizanja značajnih sportskih i poslovnih rezultata unutar sportskih organizacija jeste u tome što mnogobrojne sportske aktivnosti vodi gotovo nestručan sportski kadar. Poslovni i sportski uspjeh gotovo da idu ruku pod ruku kada je sport u pitanju, što je, nažalost, u našem slučaju također vezano, ali u negativnom kontekstu. Sportske organizacije, u većini slučajeva, u ZDK-u vode i organizuju uglavnom ljudi koji nemaju specifično visoko obrazovanje iz područja sporta, sportskog menadžmenta i slično. Kadar koji ne razumije kako treba funkcionisati jedna sportska organizacija teško može generisati poslovne vrijednosti u sportu. Gotovo identična situacija je i kada su u pitanju kadrovi koji se bave trenažnim procesom (treneri). Treneri su jedni od najodgovornijih kada je u pitanju priprema i obučavanje sportista. Veliki broj trenera u svim sportovima posjeduje odgovarajuće licence. Međutim, posjedovanje licence ne nadoknađuje visokoškolsko obrazovanje, niti može biti zamjena za isto. Nepoznavanjem zakonitosti trenažnog procesa, adekvatnog planiranja i programiranja svih ciklusa treninga, opterećenja, intenziteta i obima treninga, praćenja, analiziranja i evaluiranja stanja sportista i slično, treneri nisu u stanju da na najadekvatniji način uspostave trenažne procese kojima bi nivo transformacije sportista dosezao najveći potencijal. Shodno navedenom, neophodnost

angažmana stručnog kadra u svim sferama djelovanja u sportu jeste ključni zadatak ukoliko želimo u budućnosti imati zdrave sportske kolektive i sportiste koji će moći odgovoriti na sve veće zahtjeve konkurentnosti u sportu.

2.7. Medicina i doping u sportu

Odnos zdravlja i fizičke aktivnosti je dvojak. Sportske aktivnosti i fizičko vježbanje poboljšavaju ukupno psihofizičko stanje ljudskog organizma, ali isto tako pretjerano i nekontrolisano fizičko naprezanje može oštetiti zdravlje sportista i rekreativaca – posebno kada je zdravstveno stanje pojedinca bilo narušeno i prije početka vježbanja.

Također, zbog želje za postizanjem što boljih sportskih rezultata pojedni sportisti posežu za neprovjerenim i opasnim stimulansima, a nerijetko i zabranjenim doping sredstvima, koja uz narušavanje sportskog *fair play*-a ugrožavaju zdravlje i mogu nanijeti nesagledive posljedice po organizam sportista, pa čak prouzrokovati i smrt.

Postojanjem Ambulante za studente i Ambulante za sportiste pri Kantonalnom zavodu za medicinu rada i sport Zeničko-dobojskog kantona stanje zdravstvene zaštite sportista se popravilo. Međutim, zbog udaljenosti navedene ambulante mogućnosti korištenja su svedene na djelimično korištenje, odnosno više je koriste oni kojima su ambulate bliže. Registar zdravstvene zaštite sportista još uvijek nije potpun na nivou cijelog Kantona. Pored finansiranja, prostornog pitanja i problema stručnog kadra, poteškoću liječničkih pregleda predstavlja udaljenost Ambulante za sportiste, odnosno troškovi liječničkih pregleda za klubove i sportiste koji nisu blizu Zenice.

Obaveza provođenja liječničkog pregleda u nekim sportovima uslovljena je od strane takmičarskih komisija granskih sportskih saveza, a kod manje razvijenih sportova sve je prepušteno savjesti voditelja klubova i samih sportista. Samo su takmičari obavezni imati liječnički pregled, pa se postavlja pitanje šta je sa onima koji tek počinju trenirati ili još nisu dostigli takmičarski nivo.

Također, poznato je da veliki broj takmičara ne prolazi sistematski pregled ili su pregledi površni, a cilj je samo imati uvjerenje zbog obaveza koje nameće takmičenje. Osnovni problem adekvatnog liječničkog pregleda sportista, ali i rekreativaca jesu troškovi samog pregleda. Sportski kolektivi, od kojih većina jedva da ima neku realnu finansijsku konstrukciju, nemaju dovoljno sredstava da snose troškove redovnih liječničkih pregleda, a s druge strane, nadležne institucije, medicinske ustanove, kao i sportski savezi nedovoljno prate ovaj problem.

Povrede koje nastaju na treninzima i takmičenjima u nekim klubovima sanira klupski liječnik, dok se u većini slučajeva povrijeđeni sportisti javljaju općinskim službama medicinske pomoći kroz redovnu proceduru porodične ambulate, a vrlo često igrači ili igračice koji nisu državljani Bosne i Hercegovine nemaju regulisanu odgovarajuću zdravstvenu zaštitu.

Antidoping agencija osnovana je na nivou Bosne i Hercegovine. Na nivou Kantona nije predviđeno osnivanje agencija ili sličnih organizacija za antidoping kontrolu. Agencija na osnovu svojih propisa kontroliše sportiste na području Bosne i Hercegovine na takmičenjima i izvan takmičenja. Vanjski saradnici Agencije, nakon što dobiju nalog, odlaze na sportske manifestacije, takmičenja ili utakmice i vrše antidoping kontrolu određenog sportiste ili više njih.

Identifikacija problema

- Sistematski liječnički pregledi u području sporta uglavnom su u svrhu formalnog uvjerenja.
- Zbog nedostupnosti adekvatne medicinske skrbi sportske povrede uglavnom sanira klupski liječnik ili liječnik porodične ambulate.
- Ambulanta za sportiste pri Kantonalnom zavodu za medicinu rada i sport ZDK u praksi je nedostupna za udaljenije općine.

Identifikacija strateških specifičnih ciljeva

- Liječnički pregled dostupan sportistima svih kategorija i uzrasta
- Stalna i adekvatna medicinska skrb sportista
- Djelovanje protiv zloupotrebe nedozvoljenih sredstava u sportu

Rezime

Sistematski liječnički pregledi su i dalje većim dijelom u svrhu formalnog uvjerenja zbog obaveza koje nameće takmičenje. Povrede koje nastaju u trenažnom procesu i takmičenju uglavnom sanira klupski liječnik, dok se u većini slučajeva povrijeđeni sportisti javljaju općinskim službama medicinske pomoći kroz redovnu proceduru porodične ambulate, a time često izostaje adekvatan medicinski tretman ili je on nepotpun. Postojanjem Ambulate za studente i Ambulate za sportiste pri Kantonalnom zavodu za medicinu rada i sport ZDK

stanje zdravstvene zaštite sportista je nešto bolje. Međutim, u praksi je ta skrb nedostupna za udaljenije općine. Antidoping agencija je osnovana na nivou Bosne i Hercegovine i ona putem vanjskih saradnika kontroliše sportiste i sa područja Zeničko-dobojskog kantona.

3. PRAVNI AKTI I FINANSIRANJE U SPORTU

3.1. Pravni akti u sportu

Obim u kojem će država regulisati odnose koji nastaju u sportu i aktivnostima vezanim za sport, kao i mjera pravne zaštite koju pojedina država pruža sportu i sportskim aktivnostima ovise od toga da li se država opredijelila za tzv. intervencionistički ili neintervencionistički model pravnog, najčešće zakonskog uređivanja materije sporta. Intervencionistički model zakonskog uređivanja materije sporta znači da su u konkretnoj državi najznačajniji i najveći dio sportskog sistema i osnovni elementi koji čine taj sistem u pogledu strukture i nadležnosti uređeni pravnim normama koje propisuje država u okviru posebnog zakona o sportu. Za razliku od toga, u slučaju neintervencionističkog modela pravnog uređivanja materije sporta, regulisanje strukture sportskog sistema, te pravna zaštita sportskih odnosa i sportskih aktivnosti je samo parcijalna, a pravne norme koje se odnose na sport ne nalaze se pretežno u okviru posebnog zakonskog teksta, već su raspoređene u većem broju sektorskih propisa koji uređuju obavljanje nekih drugih djelatnosti (propisi o sistemu obrazovanja, kulturi, zdravstvenoj zaštiti, socijalnoj zaštiti, udruženjima građana i sl).

U okviru neintervencionističkog modela prava i obaveze sportskih subjekata, kao i obavljanje sportskih djelatnosti i sa njima povezanih aktivnosti, zasnivaju se na sistemu pravila koja propisuju pravne norme raznovrsnih propisa koje je donijela država za različite oblasti društvenog života. Oba ova modela imaju određenih prednosti i nedostataka, a stav o tome koji je od tih modela bolji ili lošiji ne može se zauzeti na apstraktno-teorijskom nivou bez prethodnog sagledavanja potreba konkretne države, utjecaja raznovrsnih društvenih okolnosti i pravne tradicije na osnovu koje pojedina država funkcioniše.

Prednost intervencionističkog modela zakonskog uređivanja sporta u odnosu na neintervencionistički model vidi se u činjenici da država donošenjem posebnog zakona koji uređuje sport odlučnije šalje poruku svim građanima da je sport društvena djelatnost koja uživa zaštitu pravnog poretka i odražava mnoge društvene vrijednosti.

Također, donošenjem posebnog zakona olakšava se tumačenje i primjena zakonskih rješenja, a onima na koje se zakon odnosi postaje lakše sagledati svoja prava i obaveze, što doprinosi podizanju nivoa pravne sigurnosti. Neke evropske zemlje, poput Austrije, Finske, Litve i Švicarske, imaju zakone koji uređuju sport, ali na takav način da država ne interveniše direktno svojim pravilima u oblasti uspostavljanja sportskih odnosa i osnivanja i rada sportskih organizacija, već propisuje isključivo obaveze državnih organa i službi u pogledu ostvarivanja javnog interesa u oblasti sporta koje se ogledaju u stvaranju tehničkih, finansijskih i logističko-administrativnih uslova za upražnjavanje sportskih aktivnosti i djelatnosti od strane građana.

U Evropi su oba modela zakonskog uređivanja materije sporta gotovo podjednako zastupljena što dodatno potkrepljuje stanovište da nijedan od njih nema izrazitu teorijsku i praktičnu prednost u odnosu na drugi. Gotovo kao pravilo ustalila se praksa da većina država sa juga i istoka Evrope prihvata i tokom dugog niza godina primjenjuje intervencionistički model zakonskog uređivanja sporta, dok sa druge strane, države sa sjevera i zapada Evrope većinom imaju neintervencionistički model zakonskog uređivanja materije sporta. Primjer evropskih država koje su se opredijelile za primjenu intervencionističkog modela zakonskog uređivanja materije sporta su: Francuska, Mađarska, Italija, Rumunija, Španija, Slovenija i Hrvatska. Sa druge strane, najreprezentativniji primjer evropskih država u kojima je primijenjen neintervencionistički model zakonskog uređivanja materije sporta predstavljaju: Austrija, Danska, Finska, Njemačka, Litva, Švicarska i Velika Britanija.

S obzirom na to da je oblast sporta u Bosni i Hercegovini prije rata bila regulisana Zakonom o fizičkoj kulturi – Prečišćeni tekst („Službeni list SRBiH“, broj 03/77 i 19/84) i Zakonom o samoupravnom interesnom organizovanju u oblasti fizičke kulture („Službeni list SRBiH“, broj 14/88) koji su važili do 1991. godine, kada je stupio na snagu novi Zakon o fizičkoj kulturi („Službeni list SRBiH“, broj 24/91), može se reći da je u Bosni i Hercegovini do rata postojala tradicija zakonskog uređivanja sporta, odnosno da se BiH svrstavala u grupu država koje su primjenjivale intervencionistički model zakonskog uređivanja materije sporta. Tokom rata i nekoliko godina poslije rata, sve do donošenja kantonalnih zakona, formalno je na snazi bio Zakon o fizičkoj kulturi iz 1991. godine, ali je praktično bio neprimjenjiv. Poslije rata u BiH je postajala mogućnost da se sport zakonski reguliše samo na nivou kantona u Federaciji BiH i na nivou Republike Srpske. Dosta vremena je potrošeno u nadanjima da je moguće postići dogovor o potrebi donošenja makar „krovnog” zakona na nivou FBiH odnosno BiH, ali kako to nije učinjeno, kantoni su sami donosili vlastite Zakone o sportu. Tako je i Skupština Zeničko-dobojskog kantona 16.05.2002. godine usvojila Zakon o sportu

(„Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 11/02), a 17.02.2004. usvojen je Zakon o izmjenama Zakona o sportu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 01/04). No, s obzirom na nadležnosti koje imaju kantoni donošenje Zakona o sportu samo na kantonalnom nivou nije moglo riješiti niz pitanja, posebno u pogledu prihoda sporta od igara na sreću, poreskih olakšica za donatore i sponzore, finansiranja vrhunskog sporta i međunarodnih takmičenja, statusa vrhunskih sportista, itd.

S obzirom na to da kantoni nisu mogli proračunskim sredstvima opredijeljenim za sport odgovoriti na sve veće finansijske potrebe i zahtjeve sportskih organizacija, nastavljene su debate i pregovori za postizanje dogovora o donošenju Zakona o sportu na nivou Bosne i Hercegovine. Ti naponi su, uz pomoć institucija međunarodne zajednice, urodili plodom 2008. kada je usvojen Zakon o sportu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 27/08; 102/09 i 66/16), a sektoru za sport u okviru Ministarstva za civilne poslove BiH pripala je nadležnost za poslove sporta na razni Bosne i Hercegovine. Zakonom o sportu u Bosni i Hercegovini propisana je i obaveza usklađivanja kantonalnih zakona sa ovim Zakonom i shodno tome skupština Zeničko-dobojskog kantona na datum 24.06.2011. godine usvojila je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sportu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj, 09/11). Naposljetku, skladno članku 31. posljednjih izmjena Skupština Zeničko-dobojskog kantona 05.05.2017. godine usvojila je Zakon o sportu – Pročišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 06/17), kojim su objedinjene sve prethodne izmjene.

Dakle, na osnovu činjenice da Zakon o sportu u Bosni i Hercegovini predstavlja tzv. krovni zakon i da postoje kantonalni zakoni u Federaciji BiH, odnosno entitetski zakon u Republici Srpskoj, može se reći da u BiH trenutno postoji zakonsko uređivanje oblasti sporta koje se može svrstati u intervenicijske modele, s tim da u pogledu državne nadležnosti spada u decentralizovane modele.

1. Zakon o sportu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 27/08; 102/09 i 66/16)
2. Zakon o sportu Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 11/02)
3. Zakon o izmjenama Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 01/04)
4. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 09/11)

5. Zakon o sportu – Pročišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 06/17)
6. Strategija sporta u Bosni i Hercegovini 2010-2014, Sarajevo, juli, 2010
7. Pravilnik o vođenju registra pravnih i fizičkih osoba u oblasti sporta na nivou BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 104/08)
8. Pravilnik o kategorizaciji sportista na nivou BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 02/09)
9. Odluka o ustanovljenju državne nagrade za sport BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 02/09)
10. Odluka o osnivanju fondacije za sport („Službene novine FBiH“, broj 71/11)
11. Odluka o utvrđivanju uslova i postupka za izradu i donošenje Programa utroška sredstava sa pozicije u Proračunu *Transfer za sport* („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 19/09; 12/10)
12. Pravilnik o korištenju školskih sportskih dvorana na području Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 05/08; 14/09)
13. Zakon o sigurnosti održavanja sportskih takmičenja u Zeničko-dobojskom kantonu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 02/06; 07/06)
14. Instrukcija o načinu i postupku evidentiranja i izvršenja zaštitne mjere zabrane prisustvovanja sportskim takmičenjima („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 07/06)
15. Pravilnik o posebnim uslovima koje trebaju ispunjavati sportski objekti s obzirom na sigurnost održavanja sportskih takmičenja („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 11/06)

Dakle, dva osnovna akta kojima je pravno regulisan sport na području Zeničko-dobojskog kantona su Zakon o sportu u Bosni Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 27/08, 102/09 i 66/16) i Zakon o sportu Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 11/02; 01/04; 09/11 i 06/17). Uz Zakon o sportu u Bosni i Hercegovini doneseni su i sljedeći podzakonski akti: Pravilnik o vođenju registra pravnih i fizičkih osoba u oblasti sporta na nivou BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 104/08), Pravilnik o kategorizaciji sportista na nivou BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 02/09), Odluka o ustanovljenju državne nagrade za sport BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 02/09), a na nivou Federacije BiH donesena je Odluka o osnivanju fondacije za sport („Službene novine FBiH“, broj 71/11). Zeničko-dobojski kanton je uz Zakon o sportu donio i Odluku o utvrđivanju uslova i postupka za izradu i donošenje Programa utroška sredstava sa pozicije u Proračunu *Transfer za sport*

(„Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 19/09; 12/10), Pravilnik o korištenju školskih sportskih dvorana na području Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 05/08; 14/09).

Iz Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona proizlazi i obaveza donošenja Pravilnika o zdravstvenoj zaštiti sudionika u sportskim aktivnostima i Pravilnika o vođenju registra pravnih i fizičkih osoba u oblasti sporta na nivou Zeničko-dobojskog kantona, koji još nisu sačinjeni.

Na području Zeničko-dobojskog kantona primjenjuje se i Zakon o sigurnosti održavanja sportskih takmičenja u Zeničko-dobojskom kantonu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 02/06; 07/06), Instrukcija o načinu i postupku evidentiranja i izvršenja zaštitne mjere zabrane prisustvovanja sportskim takmičenjima („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 07/06) i Pravilnik o posebnim uslovima koje trebaju ispunjavati sportski objekti s obzirom na sigurnost održavanja sportskih takmičenja („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 11/06).

Uz navedene akte donesene na nivou Bosne i Hercegovine, Federacije BiH i Zeničko-dobojskog kantona sistem sporta u Bosni i Hercegovini, odnosno na području Zeničko-dobojskog kantona zasniva se na principima i standardima koji su utvrđeni u Evropskoj povelji o sportu, Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, Konvenciji UN-a o pravima djeteta, Međunarodnoj konvenciji protiv dopinga u sportu, Evropskoj konvenciji o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na sportskim priredbama, Olimpijskoj povelji, Paraolimpijskoj povelji, pravilima međunarodnih sportskih asocijacija, Evropskom kodeksu o sportskoj etici, Deklaraciji o sportu, toleranciji i *fair play*-u, te Izjavi iz Lausanne o organizovanju sporta u BiH.

Uprkos velikim očekivanjima da će donošenje Zakona o sportu na nivou Bosne i Hercegovine uz ostale pravne akte, koje treba donijeti na nivou BiH, i usklađivanje kantonalnih zakona i propisa utjecati značajno na poboljšanje stanja u sportu, posebno u pogledu finansijske situacije, to se ipak nije dogodilo. Pokazalo se da su postojeći zakoni suviše općeniti i deklarativni, te da su u njima samo ponovljene mnoge odredbe iz prijeratnih zakona, a da su neke bitne stvari ostavljene nedorečene ili neprecizno naznačene. Tako naprimjer Zakon o sportu u Bosni Hercegovini govori samo o tome kako se osniva amaterski klub (član 18. i 19.) i kako se osniva profesionalni sportski klub (član 20.), ali ne precizira po čemu se bitno razlikuju profesionalni od amaterskih klubova. S obzirom na to da su svi sportski klubovi na području Zeničko-dobojskog kantona osnovani kao udruge građana, dosljednim tumačenjem odredbi navedenih članaka Zakona o sportu u Bosni i Hercegovini,

koje je morao preuzeti i kantonalni Zakon (član 6.), Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona, može se reći da na području ZDK-a ne postoji nijedan profesionalni sportski klub. S druge strane, člankom 35. Zakona o sportu BiH propisano je da pravne osobe u sportu (dakle i sportski klubovi) mogu zasnivati radni odnos sa sportistima, stručnim radnicima i administrativnim osobljem, a budući da pri tome nije precizirano koliko može biti takvih osoba uz istovremeno zadržavanje statusa amaterskog sportskog kluba, može se protumačiti da sportska organizacija osnovana kao udruga ima status amaterskog sportskog kluba, iako su u njoj svi sportisti, stručni radnici i administrativno osoblje zaposleni.

Mada u Bosni i Hercegovini, a također i na području Zeničko-dobojskog kantona, postoje, prije svih, nogometni i košarkaški klubovi u kojima su većina igrača profesionalci, Zakon o sportu u Bosni i Hercegovini nije propisao obavezu transformacije ovih klubova iz udruženja građana u privredna duštva odnosno preduzeća, pa prema tome nema niti odredbi o tome kako bi trebalo provesti takve transformacije. Kada je u pitanju organizacijska struktura sporta u BiH, Zakon o sportu Bosne i Hercegovine ostao je nedorečen kada je u pitanju vrhunsko sportsko tijelo BiH, tj. da li je to Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine ili Sportski savez Bosne i Hercegovine. Zapravo nije sasvim ni jasno je li Zakon o sportu predvidio mogućnost osnivanja sportskog saveza na nivou BiH u koji bi bili udruženi sportski savezi sa nivoa BiH iz različitih sportskih grana jer člankom 22. navode se jedino sportski klubovi kao subjekti koji se udružuju u sportske saveze, a član 23. ne govori o nadležnosti sportskog saveza BiH, već o nadležnostima sportskih saveza BiH iz pojedinih sportova. U tom pogledu, kantonalni Zakon je precizniji jer govori o sportskim savezima koji se osnivaju za pojedine sportske discipline i o sportskim savezima u koje se udružuju savezi pojedinih sportskih disciplina i drugih sportskih udruga sa područja općina/gradova ili kantona.

Državni zakon nedorečen je i po pitanju uslova za obavljanje zdravstvenih pregleda sportista jer jedino navodi podatak da te uslove propisuje entitetski ministar nadležan za zdravstvo uz mišljenje entitetskog ministarstva nadležnog za sport, a u skladu sa propisima međunarodnih sportskih federacija (član 48). Državni zakon neprecizan je i u pogledu propisa o organizovanju međunarodnih sportskih takmičenja i sportskih priredbi jer kaže da se takve manifestacije mogu organizovati ako organizator dobije suglasnost Ministarstva civilnih poslova BiH i nadležnog entitetskog/kantonalnog organa. To u praksi izaziva probleme jer sportske organizacije prvo ističu kandidaturu za organizaciju takmičenja i kada je dobiju traže saglasnosti koje gotovo po pravilu dobijaju, ali uz obrazloženje da nadležno državno ministarstvo ne preuzima nikakve finansijske obaveze. Izmenama i dopunama kantonalnog Zakona o sportu (član 39.) precizira se da već prije podnošenja kandidature potencijalni

organizator treba osigurati uslove i dobiti suglasnost Vlade Kantona, državnog i entitetskog ministarstva nadležnog za sport.

Po pitanju finansiranja sporta državni zakon nije donio ništa novo u odnosu na kantonalni zakon jer samo nabroja načine na koje se mogu finansirati sportske aktivnosti (član 65.). Tako naprimjer Zakon navodi da se sportske aktivnosti finansiraju i od igara na sreću, ali ništa ne kaže o tome u kolikoj mjeri i na koji način. Po pitanju olakšica za sportske organizacije državni Zakon (član 67.) samo proklamira da se utvrđuju posebne olakšice za sportaše i sportske organizacije, a posebno kod izgradnje i održavanja sportskih objekata, organizacije velikih sportskih takmičenja, sportskih priredbi, nabavke sportske opreme i u pogledu sistematskih pregleda sportista. Također, državni zakon propisuje da se zakonima Bosne i Hercegovine iz oblasti poreske politike pravnim i fizičkim osobama koje ulažu sredstva u razvoj sporta uložena sredstva priznaju kao troškovi i oslobođeni su poreza. Međutim, ove odredbe nisu donijele konkretna poboljšanja u pogledu finansiranja sporta jer nisu usvojeni posebni propisi koji se direktno odnose na ove i druge olakšice za sport.

Rezime

Dva osnovna akta kojima je pravno reguliran sport na području Zeničko-dobojskog kantona su Zakon o sportu u Bosni Hercegovini i Zakon o sportu Zeničko-dobojskog kantona. Uprkos velikim očekivanjima da će donošenje Zakona o sportu na nivou Bosne i Hercegovine uz ostale pravne akte koje treba donijeti na nivou BiH i usklađivanje kantonalnih zakona i propisa utjecati značajno na poboljšanje stanja u sportu, posebno u pogledu finansijske situacije, to se nije dogodilo. Pokazalo se da su postojeći zakoni suviše općeniti i deklarativni, da su u njima samo ponovljene mnoge odredbe iz prijeratnih zakona, a da su neke bitne stvari ostavljene nedorečene ili neprecizno naznačene.

3.2. Finansiranje u sportu

Finansiranje je daleko najveći problem u oblasti sporta. Zakon o fizičkoj kulturi iz 1991. godine („Službeni list SRBiH“, broj 24/91) bio je predvidio dva oblika finansiranja sporta (republički i općinski) i to putem fondova. Međutim, skoro ukidanje fondova uz sve posljedice koje je donio rat dokinule su odredbe Zakona o fizičkoj kulturi iz 1991. godine, naročito u pogledu finansiranja, iako je isti formalno bio na snazi sve do donošenja novih, to

jest kantonalnih zakona (u Zeničko-dobojskom kantonu 2002. godine). Tokom rata finansijska podrška sportu bila je simbolična i gotovo u cjelosti sa lokalnog nivoa, a nakon rata očekivane su brze reakcije s ciljem određivanja pozicije sporta u BiH, naravno sa naglaskom na utvrđivanju izvora finansiranja. Međutim, kako je već pomenuto, bilo je moguće donijeti Zakon o sportu samo na nivou kantona.

S obzirom na ukupne finansijske probleme s kojima se Kanton suočavao, kao i na činjenicu da je i Zakonom o fizičkoj kulturi iz 1991. godine nagoviješten veći nivo tržišnog pristupa sportu, odnosno da je i taj Zakon predviđao finansiranje samo onih sportskih djelatnosti za koje se utvrdi javni (opšti) interes, a potrebna sredstva ograničavao je na *materijalne mogućnosti društva u skladu sa propisima koji reguliraju uključenost ovih sredstava u društvenom proizvodu* (član 32, stav 2. navedenog Zakona), nije bilo realno očekivati da će Zakon o sportu Zeničko-dobojskog kantona iz 2002. godine („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 11/02) donijeti revolucionarne promjene u tom smislu. Međutim, ipak je prvobitno članom 56. Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona iz 2002. godine bilo predviđeno da *bedžetska sredstva namijenjena sportu za narednu godinu ne mogu biti manja od 1% od ostvarenih budžetskih prihoda u prethodnoj godini*, ali već za 2003. godinu ta sredstva nisu planirana skladno navedenom članu Zakona zbog problema u vezi sa realizacijom budžeta, a krajem 2003. godine Skupština kantona usvojila je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sportu kojim je utvrđeno da *kanton i općine utvrđuju u svojim budžetima iznose sredstava za sufinansiranje sportskih programa (do 1% od ostvarenih budžetskih prihoda u prethodnoj godini)* („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 01/04).

Na taj način zakonski je uokvireno faktičko stanje u kojem se iznos budžetskih sredstava namijenjenih za ostvarivanje javnog interesa u sportu određuje ne u odnosu prema stvarnim potrebama, već prema mogućnostima budžeta nakon podmirenja svih ostalih obaveza.

Promatrano hronološki i u apsolutnom iznosu, sredstva iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona stalno su povećavana od 1996. do 2008. godine kada su dostigla maksimum od 1.110.000,00 KM, ali od te godine postoji trend opadanja iznosa sredstava namijenjenih za sport u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona. S obzirom na činjenicu da istovremeno ukupni Budžet Kantona u navedenom periodu nije ostvarivao značajnije opadanje, ovo potvrđuje izrečenu konstataciju da se sredstva za sport određuju nakon podmirivanja ostalih budžetskih obaveza koje se smatraju prioritetnijima.

Godina	Budžet (KM)	Tekući transfer za sport (KM)	%
1996.	52 012,456	62.000	0,12
1997.	137.772,300	150.000	0,11
1998.	174.800.000	300.000	0,17
1999.	172.818,000	350.000	0,20
2000.	176.670,000	400.000	0,23
2001.	138.645,000	400.000	0,29
2002.	158.923,000	480.000	0,30
2003.	173.371,750	637.000	0,37
2004.	172.691,360	750.000	0,43
2005.	190.517,000	700.000	0,37
2006.	230.386,000	700.000	0,34
2007.	261.215,000	1.000.000	0,38
2008.	300.820,000	1.110.000	0,37
2009.	279.621,791	1.100.000	0,39
2010.	255.483,000	810.000	0,32
2011.	275.500,800	779.917	0,28
2012.	264.517,000	710.930	0,27
2013.	272.330,900	500.000	0,18
2014.	291.431,620	592.500	0,20
2015.	278.363,656	552.000	0,20
2016.	287.400,000	650.000	0,23
2017.	323.739,000	662.000	0,20
2018.	319.094,430	700.000	0,22
2019.	340.913,620	810.000	0,24

Tabela 1: Transfer za sport u odnosu na Budžet Kantona

Kako se vidi iz priložene Tabele 1, izdvajanje sredstava iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona pod stavkom Transfer za sport kretala su se od 0,11 % do 0,43 % od ukupnog Budžeta Zeničko-dobojskog kantona.

Treba reći da pored sredstava sa stavke Tekući transfer za sport u Budžetu Kantona Vlada Zeničko-dobojskog kantona podupire sport i putem Tekućeg transfera za Kantonalni zavod za

medicinu rada i sportsku medicinu – zdravstvena zaštita sportista i to na način da sufinansira sportsku medicinu. Također, određeni doprinos sportu iz Budžeta se izdvaja i putem Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, te Ministarstva za boračka pitanja.

God.	Budžet (KM)	Ministarstvo za obrazovanje , nauku, kulturu i sport	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice	Ministarstvo za boračka pitanja	Ministarstvo zdravstva	%
2016.	287.400.000	650.000	1.500	70.000	63.000	0,27
2017.	323.739.000	662.000	5.500	98.163	75.000	0,26
2018.	319.094.430	700.000	1.000	92.000	110.000	0,28
2019.	340.913.620	810.000	3.750	110.000	125.000	0,31

Tabela 2: Sredstva iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona izdvojena preko ministarstava

Pored svega navedenog, posebnim odlukama Vlade u skladu sa potrebama i mogućnostima, povremeno se dodjeljuju dodatna sredstva sportu sa stavke u Budžetu Transfer za neprofitne organizacije. Također, prethodnih godina sa pozicije u Budžetu Kantona Kapitalna ulaganja finansirana je ili sufinansirana izgradnja i rekonstrukcija sportskih objekata, kao i adaptacija i rekonstrukcija školskih dvorana i poligona za dječija igrališta u svim općinama i gradovima na području Zeničko-dobojskog kantona. Nekoliko posljednjih godina Grad Zenica prednjači ne samo u Kantonu, nego i u BiH po ulaganju sredstava u sportsku infrastrukturu.

Također, sredstva za sport izdvajaju i ostale općine prema mogućnostima vlastitih budžeta i prema razvijenosti sporta na njihovom području. Međutim, s obzirom na to da većina sportskih klubova nema stalne sponzore niti ostvaruju značajnije prihode od ulaznica, članarina, donacija i drugih djelatnosti, finansijska situacija većine sportskih klubova veoma je loša.

Općenito u BiH ne postoji koncept i nije donesena takva zakonska regulativa prema kojoj bi se sport finansirao, prije svega, iz vlastitih izvora i kao takav bio neovisan. Sport u Bosni i Hercegovini, a time i u Kantonu, nema pretpostavke da bi mogao očekivati značajne donacije i sponzorstva, odnosno prihode od promocije gospodarskih preduzeća. U osiromašenom društvu i uz skromno tržište neprimjereno je očekivati značajniji prihod od članarina, ulaznica ili donacija i sponzorstva proizvođača sportske opreme, pića ili hrane. S druge strane, proračuni Kantona i općina sve su opterećeniji socijalnim izdacima, pa za javne potrebe u sportu ostaje sve manje novca, tako da preovladava princip izdvajanja sredstava za sport

“prema mogućnostima“, te su i sama izdvajanja za sport više slična socijalnim izdacima, nego pomoć razvoju sporta. Uz to, ulaganje u sport nije odgovarajuće stimulirano, a posebnih poreznih olakšica za sportske organizacije praktički nema. Na federalnom i državnom nivou izdvajanja za tzv. vrhunski, odnosno reprezentativni sport su nedostatna i često finansiranje reprezentativnih nastupa sportista pada na teret Kantona i općina, odnosno samih klubova.

Način raspodjele budžetskih sredstava za sport na nivou Kantona propisan je članom 46. Zakona o sportu – Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 06/17) i Odlukom o utvrđivanju uslova i postupaka za izradu i donošenje programa utroška sredstava u razdjelu 22, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, proračunska organizacija 01, potrošačka jedinica 001, ekonomski kod 614300 pozicija Transfer za sport („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 19/09, 12/10). Navedenim propisima određena je izrada Programa utroška sredstava za sport koji, kao i kriterije za raspodjelu, priprema posebna komisija imenovana od strane Ministarstva, a Program usvaja Vlada Zeničko-dobojskog kantona. Po tom Programu sredstva se raspoređuju za sljedeće namjene: podršku redovnih takmičenja klubova, što podrazumijeva troškove kotizacije takmičenja i podršku za ostale aktivnosti; podršku za sportska takmičenja osoba s invaliditetom; sportska takmičenja učenika i studenata; podršku uspješnim i perspektivnim sportistima; pomoć za posebne programe; podršku za aktivnosti Sportskog saveza ZDK, te vanredne aktivnosti sportskih organizacija i pojedinaca.

Kriteriji za raspodjelu sredstava sportskim klubovima sadrže kriterije za vrednovanje sportova i kriterije za vrednovanje sportskih klubova unutar svake grane sporta. Kriteriji za vrednovanje sportova sadrže sljedeće parametre: razvijenost sporta (uzima se u obzir rasprostranjenost sporta u Kantonu, složenost sistema takmičenja, zastupljenost različitih uzrasnih kategorija i spolna zastupljenost), i ostvareni sportski rezultati, te javni status sporta (da li je sport olimpijski ili ne, važnost sporta za tjelesno-zdrastveni razvoj takmičara i popularnost sporta). Kriteriji za vrednovanje sportskih klubova unutar iste grane sporta su: broj aktivnih – registrovanih članova, broj selekcija koje se natječu, rang takmičenja, broj članova kluba u državnim reprezentacijama i postignuti pojedinačni i timski rezultati. Zakonom o sportu Zeničko-dobojskog kantona propisano je da i općine po istom principu sačinjavaju Program utroška sredstava za sport iz općinskog budžeta. Međutim, u nekim općinama najveći dio sredstava za sport dodjeljuje se mimo Programa i kriterija najpopularnijim, najčešće nogometnim, košarkaškim i rukometnim klubovima.

Uprkos nepostojanju pretpostavki za efikasno funkcionisanje tržišta i privrede u kojem se ostavaruju znatni profiti i nepostojanju takve zakonske regulative koja bi omogućila da sport,

u takvom okruženju može ostvarivati značajne vlastite prihode, u mnogim sportovima stalno raste broj novoosnovanih klubova koji najčešće očekuju da će biti finansirani iz budžetskih sredstava. Međutim, činjenica da se od ukupnog iznosa sredstava za sport sa pozicije u Budžetu Kantona Transfer za sport za 2012. godinu (710 930,00 KM) za potporu 151 kluba iz takmičarskog sporta izdvaja 60,6 % odnosno 431 380,00 KM ili prosječno po jednom sportskom klubu 2 856,00 KM. Nadalje Tekući transfer za sport za 2019. godinu (800 000,00 KM) za potporu 193 kluba iz takmičarskog sporta izdvaja 65,89 % odnosno 449 584,00 KM ili prosječno po jednom sportskom klubu 2 329,00 KM. Sve ovo jasno ukazuje da se trenutno budžetskim sredstvima jedino može osigurati minimalna pomoć sportskim klubovima za najosnovnije troškove takmičenja, koji isključuju troškove putovanja, naknada igračima i trenerima, nabavke rekvizita i opreme itd.

Rezime

Finansiranje je daleko najveći problem u oblasti sporta. Općenito u BiH ne postoji koncept i nije donesena takva zakonska regulativa prema kojoj bi se sport finansirao, prije svega, iz vlastitih izvora i kao takav bio neovisan. Sport u Bosni i Hercegovini, time i u Kantonu, nema pretpostavke da bi mogao očekivati značajne donacije i sponzorstva, odnosno prihode od promocije privrednih preduzeća. U osiromašenom društvu i uz skromno tržište neprimjereno je očekivati značajniji prihod od članarina, ulaznica ili donacija i sponzorstva proizvođača sportske opreme, pića ili hrane. S druge strane, budžeti Kantona i općina sve su opterećeniji socijalnim izdacima, pa za javne potrebe u sportu ostaje sve manje novca, tako da preovladava princip izdvajanja sredstava za sport prema mogućnostima. Uz to, ulaganje u sport nije odgovarajuće stimulirano, a posebnih poreznih olakšica za sportske organizacije praktički nema.

4. OPĆI I POSEBNI CILJEVI STRATEGIJE

4.1. Opći ciljevi

Strategija je prikaz trenutne pozicije te prepoznavanje prilika za njeno poboljšanje, kao i prikaz ciljeva i načina kako učiniti pomak do nove i bolje pozicije.

Vizija

Naša vizija je povećati građansku svijest, angažman i koheziju, poboljšati zdravlje i dobrobit zajednice, poboljšati obrazovanje i razvoj vještina, povećati ekonomski razvoj sporta, te doprinijeti sportskoj izvrsnosti, i to na sljedeće načine:

- razvojem stručnog sportskog kadra unaprijediti rad u sportskim organizacijama, te na taj način generisati razvoj školskog, amaterskog i takmičarskog sporta na području Kantona;
- promovisanjem sporta za sve – održive sportske kulture širom zajednice u kojoj ljudi svih dobnih skupina aktivno sudjeluju u sportu u potrazi za zdravim fizičkim i psihološkim zdravljem, kao i pozitivnim duhom zajednice;
- gajenjem sporta visokih performansi izgrađivati sportaše koji se mogu takmičiti na velikim međunarodnim i domaćim sportskim događajima i postati uzor našoj omladini;
- ostati lideri u razvoju i unapređenju sportske infrastrukture, te
- postati lideri u državi kada je u pitanju primjena zakonskih i svih ostalih pravnih regulativa u oblasti sporta.

Strategija razvoja sporta na području Zeničko-Dobojskog kantona za period 2020-2024. godina omogućava svim fizičkim i pravnim osobama u sportu u Kantonu da usvoje dio novih pristupa i metoda u organizaciji svojih aktivnosti.

Misija

- Dati jasne strateške pravce za dalje djelovanje u sportu Zeničko-dobojskog kantona
- Preciznije utvrditi sisteme i mehanizme koji će osigurati uspostavljanje i održavanje vrhunskog sporta, sporta za sve i školskog sporta
- Promovisati principe i vrijednosti u sportu, pritom osiguravajući kontinuirano školovanje, odgovarajuću infrastrukturu i redovna takmičenja

Misija je postići više, graditi sportske uspjehe i održavati sport na sljedeći način:

1. *strateški cilj – sport dostupan svima*
2. *strateški cilj – uključiti što veći broj mladih u organizovane oblike sporta u Kantonu*
3. *strateški cilj – prepoznati i omogućiti napredovanje sportskih talenata*
4. *strateški cilj – postizati vrhunske rezultate u sportu*
5. *strateški cilj – poboljšati kvalitetu sportskih programa predškolskog odgoja i obrazovanja*
6. *strateški cilj – osposobiti i unaprijediti stručne kadrove u sportu*

4.2. Finansiranje u sportu

Takmičarski sport

Cilj 1 – izvršiti kategorizaciju klubova (takmičarski sport i razvojni sport)

Cilj 2 – izvršiti kategorizaciju takmičara

Cilj 3 – izvršiti usaglašavanje kantonalnog Zakona o sportu sa zakonima o sportu viših razina

Cilj 4 – aktivirati granske saveze sukladno Zakonu o sportu

Cilj 5 – izraditi softverske baze podataka

Rekreativni sport

Cilj 1 – unaprijediti sistem razvoja rekreativnog sporta

Cilj 2 – promovisati rekreativni sport

Cilj 3 – uspostaviti sistem saradnje među nositeljima rekreativnog sporta

Cilj 4 – uspostaviti sistem podrške programa iz rekreativnog sporta

Školski sport

Cilj 1 –osnaživanje i poboljšanje kvaliteta sportskog rada sa predškolskom djecom

Cilj 2 – organizovanje sportskih manifestacija i takmičenja kroz programe nastave

Cilj 3 – poboljšanje sportske infrastrukture

Cilj 4 – uređenje zakonodavnog okvira sporta u Kantonu i Univerzitetu u Zenici

Cilj 5 – izgradnja sportskih objekata sa bazenom u Kampusu Univerziteta u Zenici

Cilj 6 – osiguravanje finansiranja sporta i sportsko-rekreacijskih aktivnosti na Univerzitetu u Zenici

Cilj 7 – formiranje novog studijskog programa Tjelesni odgoj i sport

Sport osoba s invaliditetom

Cilj 1 –osigurati prilagodbu sportskih objekata sportistima s invaliditetom kao i nabavku specifične opreme, te omogućiti dostupnost sportske infrastrukture u vlasništvu jedinica lokalne samouprave osobama s invaliditetom na području cijelog Kantona

Cilj 2 –unaprijediti rad s djecom i mladima s invaliditetom i povećati njihovu uključenost u lokalne sportske i rekreativne aktivnosti, te povećati broj osoba s invaliditetom u sportu i udio aktivnih sportista za određeni procenat

Cilj 3 –osigurati rad stručnih kadrova u sportu osoba s invaliditetom, te dodatnu edukaciju postojećih zaposlenih stručnih kadrova u sportu za rad s osobama različitih vrsta invaliditeta, kao i osigurati školovanje stručnih kadrova za sport osoba s invaliditetom

Cilj 4 –poboljšati promociju i priznanje rada i rezultata osoba s invaliditetom u sportu, te povećati medijsku praćenost sportova osoba s invaliditetom

Cilj 5 –riješiti problem mobilnosti i transporta osoba s invaliditetom (iz prigradskih i ruralnih područja), te prilaza sportskim dvoranama, kao i prilagođavanje sportskih objekata potrebama osoba s invaliditetom (sanitarni čvor, svlačionice)

Cilj 6 – osmisliti prilagođene programe za pojedine sportove i sportske discipline za djecu i mlade s invaliditetom, te iste promovisati ističući potrebu uključivanja osoba s invaliditetom u sport

Sportski objekti

Cilj 1 – unaprijediti prostorne – infrastrukturne uslove za razvoj sporta i sportske rekreacije

Cilj 2 – utjecati na povećanje broja sportskih objekata koji će zadovoljavati i ispunjavati uslove predviđene pravilima međunarodnih sportskih asocijacija

Cilj 3 – omogućiti konstantno praćenje i uvid u stanje sportskih objekata na ZDK-u uvođenjem sportskih objekata u jedinstvenu bazu podataka na nivou Kantona

Stručni kadrovi

Cilj 1 – formirati fakultet ili odsjek za sport pri Univerzitetu u Zenici

Cilj 2 – formirati institut za sport i sportska istraživanja

Cilj 3 – prekvalifikovati postojeći kadar u sportu

Cilj 4 – osigurati kontinuirano usavršavanje sportskih kadrova

Cilj 5 – formirati inspekciju za rad u sportu od strane nadležnog Ministarstva

Medicina i doping u sportu

Cilj 1 – liječnički pregled dostupan sportistima svih kategorija i uzrasta

Cilj 2 – stalna i adekvatna kontrola zdravlja sportista

Cilj 3 – ukloniti mogućnost upotrebe nedozvoljenih sredstava

Pravni akti u sportu

Cilj 1 – unaprijediti pravnu regulativu

Finansiranje sporta

Cilj 1 – poboljšati finansiranje sporta i sportskih aktivnosti

5. MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE

Postizanje ciljeva utvrđenih ovom Strategijom ovisit će i od redovnog monitoringa i analize predviđenih aktivnosti. Najveći dio obaveza praćenja rada nositelja aktivnosti na realizaciji usvojenih ciljeva imat će Monitoring tim za praćenje realizacije Strategije razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2020-2024. godina.

Na osnovu Akcionog plana Strategije Monitoring tim će pratiti aktivnosti iz nadležnosti navedenih subjekata, te planirati i realizovati aktivnosti koje su u njegovoj nadležnosti. Svi odgovorni subjekti dužni su donijeti vlastite Programe implementacije zadataka postavljenih u Strategiji, odnosno razraditi i u svoje Godišnje planove rada ukomponovati Akcioni plan djelovanja na postizanju ciljeva Strategije za svaku godinu. Detalje i izvještaje provedenih aktivnosti svi subjekti će dostaviti Monitoring timu putem Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport. Monitoring tim će sačiniti izvještaje o realizaciji Strategije i podnijeti ga Skupštini Zeničko-dobojskog kantona. Izvještaji će se Skupštini podnijeti 2022. i 2024. godine.

U slučaju da dođe do značajnih odstupanja ili do izmjene uslova za implementaciju planiranih ciljeva Strategije, Monitoring tim će mimo ovih termina obavijestiti Skupštinu Kantona. Također, resorno Ministarstvo će obavještavati i upozoravati na zadatke i vremenske rokove sve subjekte zadužene za pojedine aktivnosti na sprovođenju ciljeva Strategije.

Vlada Kantona i resorna ministarstva će podržavati subjekte koji afirmiraju mjere i ciljeve utvrđene u Strategiji. Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona će pomoći u organizaciji i radu Monitoring tima kako bi isti mogao preuzeti obaveze na provođenju aktivnosti koje su planirane Strategijom razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2020-2024. godina.

6. AKCIONI PLAN

Takmičarski sport

1. Strateški ciljevi	Cilj 1. Unapređenje i razvoj sporta kroz kategorizaciju Cilj 2. Unapređenje vrhunskog sporta kroz izmjene i dopune Zakona o sportu Cilj 3. Unapređenje i razvoj sporta kroz poboljšanje baze podataka			
1.1. Specifični ciljevi	Cilj 1. Kategorizacija klubova Cilj 2. Kategorizacija takmičara/sportista Cilj 3. Usuglašavanje zakona o sportu na kantonalnom nivou Cilj 4. Aktiviranje granskih saveza u skladu sa Zakonom Cilj 5. Izrada softverske baze podataka			
	Aktivnosti	Nositelji aktivnosti	Rok	Finansiranje
Cilj 1. Kategorizacija klubova (takmičarski sport i razvojni sport)	- izraditi kategorije svih takmičarskih i razvojnih klubova na osnovu ranga takmičenja i ostvarenih rezultata	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, sportski savezi (granski)	2020-2021. kontinuirano praćenje	Budžet Kantona
Cilj 2. Kategorizacija takmičara/sportista	- izraditi pravilnik o kategorizaciji sportista baziran na postignutim vrhunskim rezultatima	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, sportski savezi (granski)	2020-2021. kontinuirano praćenje	Budžet Kantona
Cilj 3. Usuglašavanje zakona o sportu na kantonalnom nivou	- usuglasiti članke kantonalnog zakona o sportu ZDK i državnog zakona, posebno u člancima koji direktno utječu na razvoj takmičarskog sporta	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK	2020-2021.	Budžet Kantona
Cilj 4. Aktiviranje granskih saveza u skladu sa zakonom	- identifikovati granske saveze kao nositelje programa razvoja takmičarskog sporta - nadzirati razvojni sport kroz programe takmičenja i povezati školski – masovni sport sa razvojnim sportom kroz programe školskih takmičenja	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, sportski savezi (granski)	2020-2021.	Budžet Kantona

Cilj 5. Izrada softverske baze podataka	- izraditi softver koji će osigurati evidenciju, kada su u pitanju stručni kadrovi, administrativno osoblje, broj članova, kao i uslovi u kojima obavljaju trenažne procese čime će se osigurati podaci o ostvarenim rezultatima i kreirat će se kontrole nad utroškom sredstava, kao i prihodi iz izvora članarina, sponzora i drugih aktivnosti od kojih se stječu finansijska sredstva	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, sportski savezi (granski)	2020-2021. kontinuirano praćenje	Budžet Kantona
--	---	--	----------------------------------	----------------

Rekreativni sport

1. Strateški cilj	Povećanje bavljenja rekreativnim sportom svih starosnih dobi			
1.1. Specifični ciljevi	Cilj 1. Unapređenje sistema razvoja rekreativnog sporta Cilj 2. Promocija rekreativnog sporta Cilj 3. Uspostavljanje sistema saradnje među nositeljima rekreativnog sporta Cilj 4. Uspostavljanje sistema podrške programa iz rekreativnog sporta			
	Aktivnosti	Nositelji aktivnosti	Rok	Finansiranje
Cilj 1. Unapređenje sistema razvoja rekreativnog sporta	- formirati komisije za unapređenje rekreativnog sporta (Komisija rekreativnog sporta)	stručni kadrovi koji su već involvirani u rekreativni sport	2021. godina	Budžet Kantona, lokalne zajednice
Cilj 2. Promocija rekreativnog sporta	- promovisati putem medija važnost sportske rekreacije - promovisati rekreativne projekte - naglašavati ulogu i značaj rekreativnog sporta za zdravlje stanovništva	udruge građana za sport i rekreaciju, Institut za zdravlje i sigurnost hrane	2021-2022. kontinuirano praćenje	Budžet Kantona, lokalne zajednice, Institut za zdravlje i sigurnost hrane
Cilj 3. Uspostavljanje sistema saradnje među nositeljima rekreativnog sporta	- uspostavljati saradnju i definisati nadležnosti - sačiniti bazu podataka	Komisija rekreativnog sporta, udruge građana za rekreaciju, Institut za zdravlje i sigurnost hrane	2021-2022. kontinuirano praćenje	Budžet Kantona, lokalne zajednice, Institut za zdravlje i sigurnost hrane

Cilj 4. Uspostavljanje sistema podrške programa iz rekreativnog sporta	- Raspisivati Javni poziv za sufinansiranje programa rekreativnog sporta	Zeničko-dobojski kanton, lokalne zajednice, Institut za zdravlje i sigurnost hrane	2021-2024.	Budžet Kantona, lokalne zajednice, Institut za zdravlje i sigurnost hrane
---	--	--	------------	---

Predškolski sport

1. Strateški cilj	Poboljšanje kvalitete sportskih programa predškolskog odgoja i obrazovanja			
1.1. Specifični ciljevi	Cilj 1. Osaživanje i poboljšanje kvaliteta sportskog rada sa djecom predškolskog uzrasta Cilj 2. Sportske manifestacije i takmičenja, programi Cilj 3. Poboljšanje sportske infrastrukture			
	Aktivnosti	Nositelji aktivnosti	Rok	Finansiranje
Cilj 1. Osaživanje i poboljšanje kvalitete sportskog rada sa djecom predškolskog uzrasta	- organizovati edukativne radionice za odgajatelje - organizovati edukativne radionice za roditelje	predškolske ustanove u saradnji sa sportskim udrugama, stručnim kadrom (profesori Tjelesnog odgoja i sporta)	2020-2023.	Budžet općine/grada, Budžet Kantona, nevladine organizacije
Cilj 2. Sportske manifestacije i takmičenja, programi	- organizovati godišnje sportske manifestacije sa osloncem na bazične sportove - organizovati periodična sportska takmičenja - sačiniti, kontinuirane, specijalizirane sportske programe	predškolske ustanove u saradnji sa sportskim udrugama, stručnim kadrom (profesori Tjelesnog odgoja i sporta)	2020-2023.	Budžet općine/grada, Budžet Kantona, nevladine organizacije
Cilj 3. Poboljšanje sportske infrastrukture	- održavati i poboljšati postojeća vanjska igrališta - izvršiti adaptacije vanjskih igrališta - izvršiti adaptacije i opremanje unutarnjih prostorija	predškolske ustanove u saradnji sa sportskim udrugama, stručnim kadrom (profesori Tjelesnog odgoja i sporta)	2020-2023.	Budžet općine/grada, Budžet Kantona, nevladine organizacije

Školski sport

1. Strateški cilj	Unapređenje uslova za realizaciju sportskih, redovnih i vannastavnih aktivnosti			
1.1. Specifični ciljevi	Cilj 1. Unapređenje sportske infrastrukture osnovnih i srednjih škola Cilj 2. Poticanje saradnje osnovnih i srednjih škola sa sportskim klubovima i udrugama			
	Aktivnosti	Nositelji aktivnosti	Rok	Finansiranje
Cilj 1. Unapređenje sportske infrastrukture osnovnih i srednjih škola	- izgraditi nedostajuće i rekonstruirati postojeće sportske sale i igrališta - adaptirati prilaze sportskim salama i igralištima za osobe s invaliditetom - nabaviti rekvizite za redovnu nastavu - nabaviti didaktičku opremu i sportske rekvizite za rad sa učenicima sa poteškoćama u razvoju	osnovne i srednje škole	2020-2023.	Budžet Kantona, Budžet općine/grada, nevladine organizacije
Cilj 2. Poticanje saradnje osnovnih i srednjih škola sa sportskim klubovima i udrugama	- organizovati godišnje sportske manifestacije (Male olimpijske igre, Sportske igre mladih, Pohodi) - organizovati kontinuirane sportske programe (mini lige na svim razinama za sve sportove) - organizovati edukativne radionice - unaprijediti vrhunski sport kroz dopune zakonskih akata, pravilnika i slično	Savez društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona	2020-2023.	Budžet Kantona, Budžet općine/grada, nevladine organizacije

Sport na Univerzitetu u Zenici

1. Strateški cilj	Otvaranje novog studijskog programa Tjelesni odgoj i sport na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zenici			
1.1. Specifični ciljevi	Cilj 1. Urediti zakonodavni okvir sporta na Univerzitetu u Zenici Cilj 2. Izgradnja sportskog objekta sa bazenom u kampusu Univerziteta u Zenici Cilj 3. Osigurati dovoljno finansiranje sporta i sportsko-rekreacijskih aktivnosti na Univerzitetu u Zenici Cilj 4. Otvaranje novog studijskog programa Tjelesni odgoj i sport na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zenici Cilj 5. Dodatno zapošljavanje nastavnika Tjelesne i zdravstvene kulture Cilj 6. Formiranje ženskog univerzitetskog ragbi kluba Cilj 7. Povećanje broja sportova u kojima se odvijaju takmičenja na Univerzitetu u Zenici Cilj 8. Povećanje broja studenata, zaposlenika i studenata s invaliditetom koji sudjeluju u rekreativnim aktivnostima			
	Aktivnosti	Nositelji aktivnosti	Rok	Finansiranje
Cilj 1. Urediti zakonodavni okvir sporta na Univerzitetu u Zenici	- izraditi i usvojiti pravilnik o sportu i tjelesnom odgoju na Univerzitetu u Zenici	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, Senat Univerziteta, rektor, Komisija za sport na Univerzitetu	od 2020. do 2021.	Budžet Kantona, Budžet Grada Zenice, Budžet Univerziteta u Zenici
Cilj 2. Izgradnja sportskog objekta sa bazenom u kampusu Univerziteta u Zenici	- osigurati svu potrebnu dokumentaciju za izgradnju sportskog centra u Kampusu	Skupština, Vlada ZDK, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, menadžment Univerziteta, privatni sektor	od 01.10.2020. do 01.10.2024.	Budžet Kantona, Budžet Grada Zenice, Budžet Univerziteta u Zenici, Budžet privatnog sektora
Cilj 3. Osigurati dovoljno finansiranje sporta i sportsko-	- osigurati od 0,50 % do 0,75 % budžeta Univerziteta u Zenici	Menadžment Univerziteta, Senat, rektor	od 2020. do 2024.	Budžet Univerziteta u Zenici

rekreacijskih aktivnosti na Univerzitetu u Zenici				
Cilj 4. Otvaranje novog studijskog programa Tjelesni odgoj i sport na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zenici	- formirana radna grupa za izradu elaborata	Skupština, Vlada ZDK, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, menadžment Univerziteta, Senat Univerziteta	od 01.10.2020. do 2021.	Budžet Kantona, Budžet Univerziteta u Zenici
Cilj 5. Dodatno zapošljavanje nastavnika Tjelesne i zdravstvene kulture	- povećati broj stalno zaposlenih nastavnika TZK za 50 %, a broj vanjskih suradnika za 30 %	Vlada ZDK, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, rektor	od 01.10.2021. do 01.10.2024.	Budžet Kantona, Budžet Univerziteta u Zenici
Cilj 6. Formiranje ženskog univerzitetskog ragbi kluba	- izvršiti odabir i selekciju na fakultetima Univerziteta u Zenici	Odbor za sport na Univerzitetu u Zenici	do 01.10.2021.	Budžet Univerziteta u Zenici, Ragbi savez BiH
Cilj 7. Povećanje broja sportova u kojima se odvijaju takmičenja na Univerzitetu u Zenici	- odabrati broj sportova za takmičenje studenata, ne manje od 10, te povećati broj studenata koji sudjeluju u takmičenjima	Odbor za sport na Univerzitetu u Zenici	od 01.10.2020. do 2021.	Budžet Kantona, Budžet Univerziteta u Zenici
Cilj 8. Povećanje broja studenata, zaposlenika i studenata s invaliditetom koji sudjeluju u rekreativnim aktivnostima	- povećati broj studenata, zaposlenika i studenata invalida koji redovno sudjeluju u rekreativnim takmičenjima na 30-50 % od ukupnog broja dosadašnjih takmičenja	Odbor za sport na Univerzitetu u Zenici, Sindikat Univerziteta u Zenici	od 01.10.2020. do 2024.	Budžet Kantona, Budžet Univerziteta u Zenici, sponzorstva, Budžet Sindikata

Sport osoba s invaliditetom

1. Strateški cilj	Osigurati osobama s invaliditetom izjednačene mogućnosti sudjelovanja u sportskim, rekreativnim aktivnostima i razonodi, te osigurati djeci s poteškoćama u razvoju jednak pristup sudjelovanja u igri i razonodi, uključujući te aktivnosti i u školski sistem			
1.1. Specifični ciljevi	Cilj 1. Osigurati prilagodbu sportskih objekata sportistima s invaliditetom, nabavku specifične opreme, te omogućiti dostupnost sportske infrastrukture osobama s invaliditetom Cilj 2. Unaprijediti rad s djecom i mladima s invaliditetom i povećati njihovu uključenost u lokalne sportske i rekreativne aktivnosti, te povećati broj osoba s invaliditetom u sportu i udio aktivnih sportista Cilj 3. Osigurati rad stručnih kadrova u sportu osoba s invaliditetom, kao i dodatnu edukaciju postojećih zaposlenih stručnih kadrova u sportu za rad s osobama različitih vrsta invaliditeta, te osigurati školovanje stručnih kadrova za sport osoba s invaliditetom Cilj 4. Poboljšati promociju i priznanje rada i rezultata osoba s invaliditetom u sportu, te medijsku praćenost sportova osoba s invaliditetom Cilj 5. Riješiti problem mobilnosti i transporta osoba s invaliditetom, te prilaza sportskim dvoranama, kao i prilagođavanje sportskih objekata potrebama osoba s invaliditetom (sanitarni čvor, svlačionice) Cilj 6. Osmisliti prilagođene programe za pojedine sportove i sportske discipline za djecu i mlade s invaliditetom, te iste promovisati			
	Aktivnosti	Nositelji aktivnosti	Rok	Finansiranje
Cilj 1. Osigurati prilagodbu sportskih objekata sportistima s invaliditetom, kao i nabavku specifične opreme, te omogućiti dostupnost sportske infrastrukture u vlasništvu lokalne samouprave osobama s invaliditetom na	- urediti jedan teren za svaku vrstu sporta koji je pristupačan i sportistima s invaliditetom	resorno Ministarstvo u saradnji sa jedinicama lokalne samouprave, svako u svojoj domeni	2020-2024.	Budžet Kantona, Budžet općina/gradova

području cijelog Kantona				
Cilj 2. Unaprijediti rad s djecom i mladima s invaliditetom i povećati njihovu uključenost u lokalne sportske i rekreativne aktivnosti, te povećati broj osoba s invaliditetom u sportu i udio aktivnih sportista za određeni procenat	- savjetovanja s roditeljima djece s invaliditetom, kako bi im se predstavile mogućnosti i koristi koju djeca s invaliditetom mogu imati ukoliko se bave sportom (4 savjetovanja za 4 vrste invaliditeta) - savjetovanja s klubovima i sportskim organizacijama osoba s invaliditetom kako bi se ispitale i razradile mogućnosti uključivanja djece s invaliditetom u rad sportskih klubova prema vrsti sporta i prema vrsti invaliditeta	Ministarstvo za rad i socijalnu politiku u saradnji sa jedinicama lokalne samouprave, svako u svojoj domeni	2020-2024.	Budžet Kantona, Budžet općina/gradova
Cilj 3. Osigurati rad stručnih kadrova u sportu osoba s invaliditetom, te dodatnu edukaciju postojećih zaposlenih stručnih kadrova u sportu za rad s osobama različitih vrsta invaliditeta, te osigurati školovanje stručnih kadrova za sport osoba s invaliditetom	- snimiti stanje u sportskim klubovima osoba s invaliditetom, odrediti prioritete u radu klubova - povremeno uključivati profesionalne trenere u okviru njihovog radnog vremena u rad sportskih klubova osoba s invaliditetom prema unaprijed utvrđenom planu i prioritetima - edukovati zaposlene trenere za rad s osobama s invaliditetom u saradnji s Paraolimpijskim komitetom -osigurati redovnu edukaciju novozaposlenih trenera	sportski klubovi, jedinice lokalne samouprave, resorno Ministarstvo	2020-2024.	Budžet Kantona, Budžet općina/gradova

Cilj 4. Poboljšati promociju i priznanje rada i rezultata osoba s invaliditetom u sportu, te povećati medijsku praćenost sportova osoba s invaliditetom	- osvijestiti lokalne medije o važnosti prenošenja rezultata rada sportista s invaliditetom	granski sportski savezi osoba s invaliditetom u saradnji sa medijskim kućama i printanim medijima	2020-2024.	Budžet Kantona, Budžet općina/gradova
Cilj 5. Riješiti problem mobilnosti i transporta osoba s invaliditetom (iz prigradskih i ruralnih područja), te prilaza sportskim dvoranama, kao i prilagođavanje sportskih objekata potrebama osoba s invaliditetom (sanitarni čvor, svlačionice)	- razraditi sistem transporta osoba s invaliditetom u lokalnim jedinicama samouprave	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, Ministarstvo za rad i socijalnu politiku, općinske i gradske strukture putem svojih službi	2020-2024.	Budžet Kantona, Budžet općina/gradova
Cilj 6. Osmisliti prilagođene programe za pojedine sportove i sportske discipline za djecu i mlade s invaliditetom, te iste promovisati ističući potrebu uključivanja osoba s invaliditetom u sport	- održavati povremeno sportske aktivnosti takmičarskog i rekreativnog karaktera, s akcentom na omladinu - uključiti sportske aktivnosti i razonodu u školski sistem	sportski savezi osoba s invaliditetom, jedinice lokalne samouprave, resorno Ministarstvo, obrazovne institucije	2020-2024.	Budžet Kantona, Budžet općina/gradova

Sportski objekti

1. Strateški cilj	Savremena, funkcionalna i moderna sportska infrastruktura			
1.1. Specifični ciljevi	Cilj 1. Unaprijediti i sanirati postojeće sportske objekte kao uslov za razvoj sporta i rekreacije Cilj 2. Izgradnja sportskih objekata specifične namjene Cilj 3. Omogućiti konstantno praćenje i uvid u stanje sportskih objekata			
	Aktivnosti	Nositelji aktivnosti	Rok	Finansiranje
Cilj 1. Unaprijediti i sanirati postojeće sportske objekte kao uslov za razvoj sporta i rekreacije	- izraditi projektnu dokumentaciju - izvršiti izbor izvođača radova i potpisivanje ugovora	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK (Vlada Kantona), općinske/gradske uprave	2020-2024.	Budžet Kantona, Budžet općina/gradova
Cilj 2. Izgradnja sportskih objekata specifične namjene (bazen, atletska staza, workout igralište)	- odrediti lokacije i riješiti imovinsko-pravne odnose - izraditi projektnu dokumentaciju - izvršiti izbor izvođača radova i potpisivanje ugovora	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK (Vlada Kantona), općinske/gradske uprave	2020-2024.	Budžet Kantona, Budžet općina/gradova

Cilj 3. Omogućiti konstantno praćenje i uvid u stanje sportskih objekata	- izvršiti nabavku softvera za jedinstvenu bazu podataka o broju, stanju i vlasništvu sportskih objekata	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK (Vlada Kantona), općinske/gradske uprave	2020-2024.	Budžet Kantona, Budžet općina/gradova
---	--	---	------------	--

Stručni kadrovi u sportu

1. Strateški cilj	Osposobljavanje i unapređenje stručnih kadrova u sportu			
1.1. Specifični ciljevi	Cilj 1. Formiranje fakulteta ili odsjeka za sport pri Univerzitetu u Zenici Cilj 2. Formiranje instituta za sport i sportska istraživanja Cilj 3. Prekvalifikacija postojećih kadrova u sportu Cilj 4. Osigurati kontinuirano usavršavanje sportskih kadrova Cilj 5. Formirati inspekciju za rad u sportu od strane nadležnog Ministarstva			
	Aktivnosti	Nositelji aktivnosti	Rok	Finansiranje
Cilj 1. Formiranje fakulteta ili odsjeka za sport pri Univerzitetu u Zenici	- izraditi elaborat o opravdanosti osnivanja fakulteta ili odsjeka za sport pri Univerzitetu u Zenici	Vlada i Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Univerzitet u Zenici	2020-2021. akademska godina	Budžet Kantona
Cilj 2. Formiranje instituta za sport i sportska istraživanja	- ispitati mogućnost osnivanje instituta za sport i sportska istraživanja pri Univerzitetu u Zenici	Vlada i Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, Univerzitet u Zenici, Savez društava/udruga pedagoga fizičke kulture ZDK	2020-2021. akademska godina	Budžet Kantona
Cilj 3. Prekvalifikacija postojećih kadrova u sportu	- omogućiti aktualnim kadrovima u sportu vremenski rok za stjecanje adekvatnog akademskog obrazovanja za rad u sportu	sportski klubovi, granski savezi, sportski savezi	2021-2024.	Samofinansiranje

Cilj 4. Osigurati kontinuirano usavršavanje sportskih kadrova	- organizovati seminare, naučne i stručne konferencije - omogućiti odlazak na seminare, kao i domaće i međunarodne naučne i stručne konferencije	Vlada i Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, granski savezi, sportski savezi	kontinuirano	samofinansiranje, Budžet Kantona, Budžet općina
Cilj 5. Formirati inspekciju za rad u sportu od strane nadležnog Ministarstva	- kantonalni sportski inspektori iz službe sportske inspekcije za obavljanje inspeksijskih poslova u oblasti sporta	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK (Vlada Kantona)	osnivanje-2021. godine	kantonalni sportski inspektori iz službe sportske inspekcije za obavljanje insp. poslova u oblasti sporta

Doping i medicina u sportu

1. Strateški cilj	Adekvatna medicinska skrb u području sporta			
1.1. Specifični ciljevi	Cilj 1. Omogućiti redovni liječnički pregled dostupan sportistima svih kategorija i uzrasta na cijelom području ZDK Cilj 2. Omogućiti stalnu i adekvatnu medicinsku skrb sportista dostupnu na cijelom području ZDK Cilj 3. Djelovanje protiv zloupotrebe nedozvoljenih sredstava u sportu			
	Aktivnosti	Nositelji aktivnosti	Rok	Finansiranje
Cilj 1. Omogućiti redovni liječnički pregled dostupan sportistima svih kategorija i uzrasta na cijelom području ZDK	- osigurati redovne specijalističke preglede za sve sportiste u svim općinama ZDK usklađenim djelovanjem Ambulante za sportaše pri Kantonalnom zavodu za medicinu rada i sport ZDK sa općinskim domovima zdravlja	Vlada i Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, Vlada i Ministarstvo zdravlja ZDK, općinske/gradske uprave	2020-2024.	Budžet Kantona Budžet općina/gradova
Cilj 2. Omogućiti stalnu i adekvatnu medicinsku skrb sportista dostupnu na cijelom području ZDK	- osigurati adekvatnu medicinsku skrb za sve povrijeđene sportiste u svim općinama ZDK usklađenim djelovanjem Ambulante za sportaše pri Kantonalnom zavodu za medicinu rada i sport ZDK sa općinskim domovima zdravlja	Vlada i Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, Vlada i Ministarstvo zdravlja ZDK, općinske/gradske uprave	2020-2024.	Budžet Kantona Budžet općina/gradova

Cilj 3. Djelovanje protiv zloupotrebe nedozvoljenih sredstava u sportu	- organizovati preventivne akcije edukacije o nedozvoljenim sredstvima u saradnji s Antidoping agencijom koja je nadležna za antidoping kontrole na terenu	Vlada i Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK, Vlada i Ministarstvo zdravlja ZDK, općinske/gradske uprave	2020-2024.	Budžet Kantona Budžet općina/gradova
---	--	--	------------	---

Pravni akti u sportu

1. Strateški cilj	Unaprijediti pravnu regulativu			
1.1. Specifični ciljevi	Cilj 1. Izvršiti izmjene i dopune Zakona o sportu ZDK Cilj 2. Izraditi Pravilnik o vođenju registra sportskih klubova			
	Aktivnosti	Nositelji aktivnosti	Rok	Finansiranje
Cilj 1. Izvršiti izmjene i dopune Zakona o sportu ZDK	- izraditi i usvojiti potrebne izmjene Zakona o sportu ZDK - izvršiti potrebna usklađivanja sa Zakonom o sportu u BiH	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK	2020-2021.	Budžet Kantona
Cilj 2. Izraditi Pravilnik o vođenju registra sportskih klubova	- izraditi i usvojiti Pravilnik o vođenju registra sportskih klubova na području ZDK	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK	2020-2021.	

Finansiranje sporta

1. Strateški cilj	Poboljšati finansiranje sporta i sportskih aktivnosti			
1.1. Specifični ciljevi	Cilj 1. Osigurati zakonski minimum budžetskih izdvajanja za sport i sportske aktivnosti			
	Aktivnosti	Nositelji aktivnosti	Rok	Finansiranje
Cilj 1. Osigurati zakonski minimum budžetskih izdvajanja za sport i sportske aktivnosti	- osigurati minimum od 1 % ukupnog Budžet Kantona i općina/gradova	Vlada Zeničko-dobojskog kantona, općine/gradovi sa područja Zeničko-dobojskog kantona	2020-2024.	Budžet Kantona Budžet općina/gradova

7. IZVORI I LITERATURA

Literatura

1. Findak V. (1996). *Tjelesna i zdravstvena kultura u osnovnoj školi. Priručnik za učitelje razredne nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Findak V. (2001). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture. Priručnik za nastavnike tjelesne i zdravstvene kulture*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Leskošek, J. (1976), *Teorija fizičke kulture*. Beograd, Savez za fizičku kulturu Jugoslavije.
4. Izvještaj o radu Univerziteta u Zenici za 2019. godinu.
5. Strategija sporta na Sveučilištu u Zagrebu

Izvori

1. Bartoluci, M, Škorić, S. (2009). *Menadžment u sportu*. Zagreb: Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu
2. Milanović, D. (2010). *Teorija i metodika treninga*. Zagreb: Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu
3. Strategija razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2013-2017. godina
4. Brošura. Vlada Zeničko-dobojskog kantona – Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona. *Novoizgrađeni rekonstruirani školski objekti 2015-2018*